

ЖИТТЯ, ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ – НАЙВИЩА СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ

НАДЗВИЧАЙНА

№ 8 (14), СЕРПЕНЬ 2018

ІНДЕКС: 60050
60055

СИТУАЦІЯ +

WWW.NS-PLUS.COM.UA

МЕХАНІЗМ МАЛИХ КРОКІВ: ПЛАН ДЕОКУПАЦІЇ ДОНБАСУ

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА – ПРОСТІР БЕЗПЕЧНИЙ ДЛЯ ДИТИНИ

ВІТАЛІЙ КРОПИВНИЦЬКИЙ,

*начальник Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту,
генерал-майор служби цивільного захисту, кандидат технічних наук*

Навчання у школі дуже важливе для кожної людини. Саме в цей час йде формування особистості, рис її характеру, вмінь та навичок. Це період, який визначає готовність людини до майбутнього дорослого життя.

Безпека в школі складається з багатьох аспектів як фізичних, так і психологічних. Це, насамперед, безпечне й дружнє навчальне середовище, що є гарантією захищеності дитини та вчителя від зовнішніх втручань і внутрішніх небезпек.

Не можна забувати: в Україні йде війна. А війна – це завжди виклик для освіти. Є діти – вимушені переселенці. Якість їхньої освіти та безпека розвитку можуть потерпати від вимушеної зміни середовища, ставлення в класі. Є діти військових, які зараз несуть службу. Ці діти знаходяться в стані стресу та нестачі батьківської турботи. Є діти на прифронтових територіях, де дуже важко здобувати освіту під обстрілами. Про всіх цих дітей ми маємо пам'ятати й робити все можливе для того, щоб

забезпечити їм належну якість освіти та розвитку. А без відчуття захищеності це не можливо.

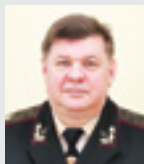
Школа виховує майбутнє країни. А тому питання екологічної грамотності та здорового життя введено до ключових компетенцій Нової української школи. Адже розумне та раціональне користування природними ресурсами в межах сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя громадянами України є запорукою її гідного майбутнього.

24 серпня Україна святкує День Незалежності. З кожним роком це свято стає все більш хвилюючим, зважаючи на події, у яких воно відбувається. Ми маємо пам'ятати, що будемо, розвиваємо, захищаємо нашу країну та її незалежність для наших дітей, для кращого майбутнього. Тож бажаю всім подальших перемог у всіх справах і починаннях заради процвітання незалежної України, добробуту її народу.

РЕДАКЦІЙНО-ЕКСПЕРТНА РАДА

Микола Чечоткін,
голова Державної служби України
з надзвичайних ситуацій,
генерал-лейтенант
служби цивільного захисту

Віталій Кропивницький,
начальник Українського
науково-дослідного інституту
цивільного захисту, кандидат
технічних наук, генерал-майор
служби цивільного захисту

Михайло Козяр,
ректор Львівського державного
університету безпеки
життєдіяльності, член-кореспондент
НАПН України, доктор педагогічних
наук, професор, генерал-лейтенант
служби цивільного захисту

Леонід Віткін,
директор Департаменту технічного
регулювання Міністерства економіч-
ного розвитку і торгівлі України, док-
тор технічних наук, професор

Тамара Смовженко,
доктор економічних наук,
професор Університету банківської
справи

Леся Карнаух,
експерт з питань охорони довкілля

Геннадій Фаренюк,
директор ДП «ДНДІ будівельних
конструкцій», доктор технічних наук,
лауреат Державної премії України
в галузі науки і техніки

ЗОНА УВАГИ

- 4 Механізм малих кроків:
план деокупації Донбасу
- 10 Знання основ безпеки життєдіяльності
є запорукою збереження життя та здоров'я

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

- 14 Спецкурс. Цивільний захист. Практичні поради
керівнику
Рекомендації щодо виконання заходів захисту
населення від небезпек воєнного характеру та
під час ліквідації наслідків надзвичайних
ситуацій, спричинених застосуванням зброї,
що проводяться в умовах особливого періоду
та воєнно-політичних конфліктів
- 18 Підготовка ОТГ до реалізації державної політи-
ки у сфері цивільного захисту

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

- 22 Школа першого керівника гасіння пожежі
Тактика. Гасіння пожеж у житлових будинках
- 26 Загальні технічні питання щодо розробки
в Україні пожежних ліхтарів

КОМУНІКАТИВНА ПЛАТФОРМА

- 30 Вандалізм як прояв зневаги до культури
та суспільства

БУДЕННА ЕКОЛОГІЯ

- 36 Безпечне шкільне середовище

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

- 40 Гідрологічне обслуговування: сучасний стан та тенденція розвитку

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА

- 46 Методологія ФАО для шкільного харчування

ПРОФЕСІОНАЛИ

- 48 Пожежна безпека актуальна завжди
- 52 Тренінгові заняття у практичній роботі психологів ДСНС

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ЗАГРОЗИ

- 56 Страх – специфічна реакція організму

WWF В УКРАЇНІ

- 58 Красиво жити не заборониш, або як ми беремо в борг у наших дітей

БЕЗПЕКА МОГО ЖИТТЯ

- 60 Атракціони: задоволення, а не біда
- 62 Чому потрібно говорити з дітьми про небезпеку високовольтного струму

АБЕТКА БЕЗПЕКИ

- 66 Безпека на дитячому майданчику

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

- 68 Трагедія «Отважного»

РЕДАКЦІЙНО-ЕКСПЕРТНА РАДА

Анатолій Пушкар,
президент Української Асоціації
«Укрелектрокабель»,
кандидат економічних наук,
заслужений будівельник України

Василь Сташук,
член-кореспондент НААН України,
доктор технічних наук,
професор

Віктор Івченко,
голова Національної
науково-технологічної асоціації
України, заслужений економіст
України

Анна Королевська,
заступник генерального директора
з наукової роботи Національного
музею «Чорнобиль», заслужений
працівник культури України

Михайло Малков,
координатор проектів розвитку
ФАО в Україні

Віталій Щавінський,
заступник голови Київського
окружного адміністративного суду,
кандидат юридичних наук

Тетяна Тимочко,
голова Національної екологічної
ради України,
голова Всеукраїнської
екологічної ліги

МЕХАНІЗМ МАЛИХ КРОКІВ: ПЛАН ДЕОКУПАЦІЇ ДОНБАСУ

16 липня 2018 року міністр внутрішніх справ Арсен Аваков представив так звані «червоні лінії» у запропонованій ним Стратегії деокупації Донбасу «Механізм малих кроків» – принципіві положення, які визначають ті інтереси України, щодо яких компроміси неприпустимі, а суперечки недоцільні. Відновлення суверенітету і територіальної цілісності країни, деокупація та реінтеграція тимчасово окупованих територій – основна стратегічна задача, що стоїть перед Україною

На сьогодні існує єдина сучасна платформа пошуку формату рішення – «Мінська угода», підписана 05.09.2014 за участю міжнародних посередників. Цей документ, спрямований на деескаляцію збройного конфлікту, спровокованого військовою агресією зі сторони РФ, безсумнівно, зіграв надважливу роль на своєму етапі.

Процес переговорів у Нормандському форматі й досягнуті угоди сприяли трансформації протистояння з силової в політико-дипломатичну площину і створенню основи для подальшого правового врегулювання конфлікту.

Україна несе на собі весь тягар цієї неоголошеної війни. За даними Міністерства внутрішніх справ України, на тимчасово неконтрольованих територіях Луганської та Донецької областей під виглядом воєнізованих формувань ДНР і ЛНР – так званих Донецького і Луганського другого військового корпусу – розміщена 8 армія Південного військо-

вого округу РФ. Вона складається з кадрових військовослужбовців РФ, найманців і частини місцевого населення. Особовий склад цих сил на окупованій території становить 35 тис. осіб. Їх арсенал: 478 танків, 848 бронемашин, 750 артилерійських систем і мінометів, 208 реактивних систем залпового вогню, 363 протитанкових засоби, 419 засобів протиповітряної оборони. Кількість танків в армії ДНР/ЛНР більше, ніж у Великої Британії! І сепаратисти не купили цю зброю в захопленому в Донецьку магазині «Воєнторг», вона була передислокована зі сторони РФ. Таким є реальний стан речей через чотири роки після проведення Мінських переговорів у Нормандському форматі.

Нині «Мінський протокол» значною мірою відпрацював закладений до нього потенціал і не відповідає порядку денному. Передбачені ним механізми, на жаль, не дозволили розв'язати найважливіші завдання відновлення територіальної цілісно-

сті України, деокупації, припинення воєнного конфлікту і загибелі людей.

До того ж «Мінські домовленості» виходять за межі правового поля України й у сучасному форматі не можуть бути ратифіковані Парламентом України. Разом із тим, вони використовуються РФ для політичних спекуляцій на міжнародному рівні.

Основним недоліком «Мінського формату» також є відсутність цілісного бачення вирішення конфлікту.

ПРОПОЗИЦІЇ

Очевидно, настав час для напруження нової, більш ефективної стратегії врегулювання збройного конфлікту й детального плану поетапного відновлення суверенітету й територіальної цілісності України.

Ми пропонуємо Стратегію деокупації та реінтеграції окупованих територій Донбасу на основі «МЕХАНІЗМУ МАЛИХ КРОКІВ». Необхідно визначити новий формат, який буде легітимний із погляду міжнародного права.

ЕТАП ПІДГОТОВКИ

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО ПОЛЯ ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ

Ухвалення пакету законодавчих актів, що сприяють відновленню територіальної цілісності України. Зокрема два найважливіших закони.

Ухвалення Закону про амністію, дія якого охопить більшість людей, які живуть на окупованій території та беруть участь у конфлікті. Амністія не торкнеться тільки тих, хто вчинив тяжкі кримінальні або воєнні злочини. Амністія не торкнеться тих, у кого «на руках кров». Відносно них має бути відкрито кримінальне провадження, і міра провини визначена українським Законом.

Ухвалення Закону про колаборантів. Слід офіційно заявити, що юридично кожна людина – громадянин України наділений усіма громадянськими правами відповідно до Конституції України. А потім, використовуючи передбачений у Законі механізм, потрібно буде визначити

статус цього громадянина: чи є він жертвою окупаційного режиму (таких більшість) або учасником, який в силу обставин співпрацював з окупаційним режимом, або злочинцем, який вбивав наших солдатів і брав участь у репресіях проти мирного населення. Закон повинен визначити ступінь суспільного реагування на відповідний статус кожної людини.

Це дуже складне питання, яке стосується рівня готовності суспільства до компромісу, але його обов'язково потрібно розв'язати. Таким чином, з'явиться фундамент, спираючись на який переважна більшість населення тимчасово окупованих територій легітимно повернеться у правове поле України, отримає цивільні права і доступ до державних послуг. Тільки після цього стане можливим проведення на цих територіях виборів.

КОМУНІКАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ

Комунікаційна стратегія всередині України, яка пояснює людям плани наших дій – вкрай важлива! Абсолютно необхідно домогтися розуміння людей і отримати підтримку громадянського суспільства України, оскільки тільки консолідація всього українського народу й транспарентність процесів дозволить реалізувати програму в повному обсязі, зокрема непопулярні, але вкрай необхідні заходи.

МІЖНАРОДНА МИРОТВОРЧА МІСІЯ

Введення міжнародної миротворчої місії. Визначення статусу та порядку притягнення міжнародних сил регулювання, програма міжнародного моніторингу, консультативної та ресурсної допомоги.

ЕТАП ДЕОКУПАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ. «МЕХАНІЗМ МАЛИХ КРОКІВ»

1. Вибирається й узгоджується окрема ділянка (район) окупованих територій Донбасу, на якому супротивні військові формування відводяться за обумовлену лінію – створюється демілітаризована зона безпеки.

Оскільки неможливо знайти та ввести в Україну від 20 до 40 тис. миротворців, які необхідні для миттєвої деокупації й реінтеграції всієї тимчасово окупованої території Донбасу, пропонується починати з окремого міста чи району (наприклад, Горлівки й/або Новоазовського району).

2. Спеціальна міжнародна миротворча місія і Державна прикордонна служба України беруть під свій контроль визначену ділянку території та її межі.

Представники місії заходять на територію певного міста чи району.

Українські прикордонники та миротворці спільно беруть під контроль кордон.

На решті території правопорядок і законність забезпечується Національною поліцією, Національною гвардією України, спільно з «блакитними касками». На найпершому етапі, можливо, із залученням добровольців-дружинників з-поміж місцевого населення, які є представниками місцевих сільських і селищних рад.

3. У межах звільненої території силами органів юстиції України проводиться підготовка до виборчого процесу із подальшим проведенням місцевих виборів відповідно до українського законодавства.

Не важливо, хто переможе на цих виборах. Принципово важливо, щоб процес йшов згідно з українським законодавством та із забезпеченням вільного волевиявлення. Навіть якщо виберуть кандидата з відверто проросійськими поглядами, у стратегічній перспективі по завершенню процесів урегулювання конфліктів це питання буде збалансоване найближчими роками.

4. На території реінтегрованої ділянки відновлюється робота всіх державних інститутів і правоохоронних органів України.

Горлівка

- Горлівка – місто підпорядкування у Донецькій області (Україна)
- Засноване 1779 року
- Населення – 247 934 особи
- До обл. центру – 24,2 км
До Києва – 593 км

Новоазовський район

- Новоазовський район – адміністративно-територіальна одиниця на південному сході Донецької області
- Районний центр: Новоазовськ
- Утворений 1923 року
- Площа – 870,94 км²; 3,9% від території області

Головне – сформувати перехідну адміністрацію, яка почне працювати з центральними органами державної влади в межах процедур реінтеграції та відновлення на підставі українського законодавства.

5. Починається процес реінтеграції.

Насамперед – поліпшення якості життя громадян на деокупованій території (охорона здоров'я, освіта, пенсійне та інші види соціально-побутового забезпечення, фінансово-банківська сфера, створення робочих місць, зайнятість населення).

6. Проводиться процедура гуманітарного розмінування раніше окупованої території.

Зона бойових дій на Донбасі й прилеглий території є одними із найбільш забруднених мінами та вибухонебезпечними предметами регіонів у світі. Згідно з даними ООН, площа замінованих територій в Україні становить близько 700 000 гектарів.

7. Негайно проводяться роботи з усунення техногенних і екологічних ризиків.

Зона бойових дій завжди стає зоною екологічного лиха через ураження ґрунтів, місцевої флори й фауни, забруднення території. Коли ж йдеться про Донбас, слід додатково враховувати специфіку регіону, в якому розміщені численні шахти, підприємства (зокрема хімічні), 1 200 джерел іонізуючого випромінювання. Усі вони несуть загрозу забруднення джерел питної води, епідемій, викидів і вибухів метану та інших шкідливих речовин. Екологічна катастрофа України стане екологічною катастрофою для всієї Європи! (Додаток 1).

8. Запускається термінова програма перевірки й відновлення українських документів для всіх людей, які прожили ці роки на окупованій території.

Ступінь перевірки цих людей повинна бути найвища, відповідно до спеціального механізму, щоб українські паспорти видавалися виключно українським громадянам.

9. Починається процес відновлення соціально-економічної інфраструктури: доріг, мостів, установ, підприємств.

За різними оцінками для відновлення соціально-економічної стабільності регіону знадобиться не менше 10 років і від 20 до 30 млрд доларів США.

Оскільки в передбачуваній перспективі Україна не в змозі самостійно компенсувати збитки від військової агресії, необхідні спеціальні заходи економічної підтримки:

- законодавче закріплення механізму залучення донорів та інвесторів і надання можливості контролю витрачання коштів (Рада з розподілу коштів);
- створення агентства (фонду, АІМ) відновлення Донбасу із залученням авторитетних міжнародних організацій, наприклад, на базі Інституту миру (виконавчий директор – Вільям Тейлор, колишній посол США в Україні 2006–2009 рр.).

Стратегічні цілі АІМ:

- допомагати запобіганню, веденню та розв'язанню запеклих конфліктів як між країнами, так і всередині держав;
- забезпечувати постконфліктну стабільність і розвиток;
- збільшувати потенціал мирного будівництва, інструментарію та інтелектуального капіталу в усьому світі;
- навчати, тренувати, забезпечувати інформацією осіб, які розробляють політику, а також тих, хто реалізовує її на місцях; студентів і громадськість:
 - податкові та інші преференції для інвесторів;
 - можливо, створення вільних економічних зон для відновлення економіки Донбасу;
 - створення спеціального резервного фонду за участю міжнародних організацій.

10. Проводиться робота над поверненням вимушено переміщених осіб – внутрішньої міграції населення до залишених через воєнні дії райони.

Слід врахувати, що повернення на Донбас людей, які прожили кілька років поза токсичною російською пропагандою, сприятиме відновленню довіри місцевого населення до інститутів влади України й деякою мірою полегшить реінтеграцію.

11. Відновлюється участь громадян, які проживають на раніше окупованих територіях, у виборах до центральних органів влади України, але не раніше, ніж через 3–5 років.

Вибори можна проводити виключно на демілітаризованій території. Вони не можуть відбуватися за відсутності необхідного безпечного оточення і дієздатних інститутів. Поспішне проведення виборів може сприяти посиленню й відновленню конфлікту з новою силою.

Ангола-1992 – перемога однієї сторони на виборах із відривом у 1–2% спровокувала новий конфлікт і призвела до нової громадянської війни. Війна закінчилася тільки на початку 2000-х.

Вибори можна проводити, коли кордони держави знаходяться під її повним контролем або контролем міжнародних спостерігачів, в іншому випадку немає ніяких гарантій безпеки в день голосування.

У Хорватії, Боснії, Косово та Ліберії вибори відбувалися після встановлення ефективного контролю над перетином кордону (терміни 2–5 років).

У випадку Боснії ОБСЄ під тиском західних урядів санкціонувала проведення виборів, проігнорувавши відсутність низки умов для демократичного голосування. Як наслідок, після національних виборів на провідних посадах опинилися мало зацікавлені в повній реалізації мирної угоди особи.

Найбільш адекватний часовий проміжок між припиненням вогню і проведенням виборів – 3 роки після припинення вогню. Якщо вибори проводяться раніше, ніж за 2 роки після припинення вогню (у випадку молодих демократій) і менше, ніж за 1 рік (у випадку розвинених демократій), це призводить до відновлення збройного протистояння. Цей час необхідний для забезпечення умови чесного й вільного волевиявлення і формування помірної місцевої сили, здатної створити противагу радикалам.

Крім того, цей час необхідний для повернення на раніше окуповані території біженців і вимушено переміщених осіб. Не можна позбавляти права брати участь у виборах біженців і тимчасово переміщених осіб! Потрібно дати їм можливість повернутися до місць раніше постійного проживання й освоїтися!

Зміна виборчого законодавства вимагає надання як мінімум 1 року всім учасникам виборчого процесу (комісіям, партіям, виборцям тощо) для ознайомлення з новими правилами та налагодження роботи.

Проведення національних виборів до Верховної Ради на раніше окупованих територіях до роззброєння, демілітаризації, відновлення контролю над кордоном, належного законодавчого та інституційного забезпечення виборів не призведе до вирішення конфлікту. Результати таких виборів не будуть визнані більшістю учасників конфлікту і, отже, весь процес буде приречений на невдачу.

ВІЯЛОПОДІБНЕ ПОШИРЕННЯ «МЕХАНІЗМУ МАЛИХ КРОКІВ»

Унаслідок реалізації Плану на звільненій території відновлюється системна робота органів влади, підвищується якість життя людей, забезпечується безпека й правопорядок, нормалізуються всі процеси життєдіяльності. До змучених війною міст і сіл повертається нормальне мирне життя.

Потім проект масштабується на сусідні райони. При цьому, кожен наступний етап деокупації та реінтеграції буде проходити легше, оскільки місцеві жителі звільнених міст і сіл стануть «агентами впливу», прикладом і зразком для сусідів.

Таким чином, можна очікувати, що процес деокупації й реінтеграції відбуватиметься з нарощувальною інтенсивністю і буде більш ефективним і менш ресурсовитратним, ніж миттєва операція на всій тимчасово окупованій території України.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Україна:

- територіальна цілісність і мир у східних регіонах України;
- припинення подальшого кровопролиття і періодичної ескалації збройного «конфлікту-пульсації»;
- деокупація, реінтеграція окупованих територій і постконфліктне будівництво;
- стимулювання соціально-економічного розвитку територіальних громад раніше окупованих територій (підвищення якості життя населення через зміцнення його спроможності та соціальної витривалості, стимулювання економічної активності);
- мінімізація екологічних ризиків і недопущення техногенних катастроф.

Тимчасово окуповані території Донецької та Луганської областей:

- підвищення якості життя до загальноукраїнського стандарту соціального забезпечення, захисту і безпеки, і доступ до всіх державних послуг;
- мир і реальне, а не ситуативне і тимчасове припинення бойових дій, з відповідними позитивними наслідками;
- поетапний і неконфліктний характер процесу реінтеграції сприятиме поступовому відновленню взаємної довіри;
- жителі тимчасово окупованих територій шляхом демократичних, чесних і відкритих виборів самостійно обериуть легальні органи влади в своїх регіонах. А згодом зможуть делегувати своїх представників до парламенту і брати участь у виборах Президента країни;
- законно обрані представники тимчасово окупованих територій отримують право брати участь у вирішенні проблем Донбасу спочатку на місцевому, а потім і на державному рівнях;
- гарантоване відновлення інфраструктури та економіки.

ЄС:

- учасники мирного процесу з боку ЄС (Німеччина, Франція та інші) і США зможуть стати реальними миротворцями, які активно посприяли мирному врегулюванню збройного конфлікту; це доведе ефективність інституціональних механізмів Євроатлантичного співробітництва;
- ЄС убезпечить себе від потоку біженців (зокрема кримінальних елементів), неконтрольованого наркотрафіку, незаконного обігу зброї з тимчасово окупованих територій України. Як наслідок – зниження потенційної загрози зростання злочинності й терористичної загрози.

Росія:

- матиме можливість вийти з патової ситуації «зберігши обличчя»;
- матиме можливість отримати додаткові аргументи для послаблення санкцій;
- матиме можливість не виконувати фінансове зобов'язання щодо видатків на підтримку соціально-економічної інфраструктури тимчасово окупованих територій;
- позбудеться необхідності підтримувати ще один анклав сепаратизму, який за кількістю населення перевершує Придністров'я, Абхазію і Південну Осетію разом узяті.

ЕТАПИ ДЕОКУПАЦІЇ
«МЕХАНІЗМ МАЛИХ КРОКІВ»

Додаток 1

Оцінка техногенних і екологічних ризиків на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей

1. На території Донбасу на 65 об'єктах розташовано понад 1 200 джерел іонізуючого випромінювання. На думку експертів, унаслідок військових дій, неконтрольованості функціонування й обслуговування джерел іонізуючого випромінювання, існує реальна радіаційна загроза. Бойові дії завдали шкоди цілісності сховищам радіоактивних відходів на Донецькому заводі хімічних виробів і «Донецькому спеціалізованому комбінаті».

2. До потенційно небезпечних виробництв відноситься концерн «Стирол». У травні 2014 року було оголошено про припинення випуску аміаку, його похідних й іншої продукції на підприємстві в зв'язку з напруженою ситуацією в області та бажанням компанії «виключити всі ризики для співробітників і жителів регіону». Однак, підземні резервуари зберігання хімічних відходів виробництва (і не тільки аміаку) залишилися. Йдеться про величезні за площею підприємства, що знаходяться на лінії розмежування. У разі потрапляння аміаку до трубопроводу, попадання туди сторонніх предметів (осколків) або пошкодження, зараження зазнають ґрунти, ґрунтові води, атмосфера (через випаровування) тощо, що здатне завдати шкоди екології не лише сусідніх територій, а й всієї України, а також держав, що межують з Україною.

3. Загроза, пов'язана із затопленням шахт. Унаслідок зупинення насосів і попадання в шахти ґрунтових вод, частина з них виявилася затопленими. На думку експертів, якщо води досягнуть поверхні, рівень радіації буде перевищувати допустиму межу в тисячу разів. Крім того, шахтні води сильно міне-

ралізовані й забруднені шкідливими речовинами. Якщо не почати терміново викачувати отруйну шахтну воду, вона може змішатися з ґрунтовою прісною водою, потрапити до річок.

Ще одна небезпека – шахтні води виштовхують метан, який накопичується в підвалах і на перших поверхах будинків. Достатньо однієї іскри, щоб стався потужний вибух.

Непоодинокими є випадки, коли в утворені шахтами пустоти провалюються цілі будівлі. Не виключено, що провалитися може й об'єкт критичної інфраструктури.

Є інформація, що в занедбаних шахтах бойовики влаштували масові поховання. Як результат, під час танення снігу або виході ґрунтових вод, можливі епідемії гепатиту та інших інфекцій.

4. У районі селища Новгородське знаходиться сховище хімічних відходів фенольного заводу. Воно розташоване між позиціями української армії та бойовиків, які перебувають на відстані 400 м один від одного. Заступник голови спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні А. Хуг підкреслив, що в цьому районі необхідно встановити режим припинення вогню і розвести сторони конфлікту.

5. У районі між Авдіївкою та Ясинуватою розташована Донецька фільтрувальна станція (ДФС), що забезпечує водопостачання населених пунктів, які розташовані по обидва боки від лінії зіткнення. Протягом збройного конфлікту ДФС не раз опинялася на лінії вогню, через що її робота зупинялася, подання води в міста і села порушувалося. На думку експертів, продовження військових дій поблизу ДФС може спровокувати екологічну катастрофу.

За матеріалом
Міністерства внутрішніх
справ України

ЗНАННЯ ОСНОВ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ Є ЗАПОРУКОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я

На сьогодні, коли Україна перебуває в стані війни, а від терористичних атак не застрахований жодний заклад освіти, коли в умовах змін клімату набувають масштабності та частоти різні природні катаклізми, уміння кожного правильно діяти в екстремальних ситуаціях є запорукою збереження життя й здоров'я людей, а особливо дітей

Останнім часом у закладах вищої освіти з'явилася тенденція виключення (скорочення навчальних годин) з навчальних планів та програм таких важливих дисциплін, як «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці» та «Цивільний захист». Чи це дійсно так та в чому причина такої ситуації і які вживаються заходи з боку Міністерства освіти і науки України (Міносвіти) щодо повернення в навчальні плани вищезазначених дисциплін. На ці та інші запитання відповів Віталій МІЩЕНКО, головний спеціаліст сектору мобілізаційної роботи, цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Міносвіти.

Зараз існує тенденція, за якої заклади вищої освіти, особливо гуманітарного спрямування, від-

мовляються від викладання курсів «Безпека життєдіяльності», «Основи цивільного захисту» та «Охорона праці». А виші технічного спрямування значно скорочують кількість навчальних годин на ці дисципліни. У чому причина такої ситуації, і як Міністерство освіти і науки України ставиться до цього?

Статтю 32 Закону України «Про вищу освіту» діяльність закладу вищої освіти провадиться на принципах автономії та самоврядування. Заклади вищої освіти мають право розробляти та реалізовувати освітні (наукові) програми в межах ліцензованої спеціальності, самостійно визначати форми навчання та форми організації освітнього процесу, обирати типи програм підготовки бакалаврів і магістрів, що передбачені Міжнародною стандартною класифікацією освіти, самостійно

запроваджувати спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін тощо.

Частиною 4 статті 10 Закону України «Про вищу освіту» визначено, що заклад вищої освіти на підставі відповідної освітньої програми за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Відповідно до пункту 8 частини 2 статті 36 Закону України «Про вищу освіту» освітні програми та навчальні плани для кожного рівня вищої освіти та спеціальності затверджує вчена рада закладу вищої освіти.

Одночасно зазначимо, що

листом Міносвіти від 13.04.2018 № 1/9-234 надано рекомендації закладам вищої освіти стосовно розгляду на засіданнях вчених рад введення в освітній процес питань безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та охорони праці, які, відповідно, передбачають формування у студентів:

– *які навчаються за освітнім ступенем бакалавра* – здатності до ініціативності, відповідальності та навичок до безпечної діяльності відповідно до майбутнього профілю роботи, галузевих норм і правил, а також необхідного рівня індивідуального та колективного рівня безпеки у надзвичайних ситуаціях;

– *які навчаються за освітнім ступенем магістра* – здатності до ініціативності, відповідальності та навичок до превентивного й аварійного планування, управління заходами безпеки професійної діяльності, уміння приймати рішення у складних та непередбачуваних ситуаціях, лідерські якості на посаді керівника. Знання міжнародних норм і законодавства України у сфері безпеки життєдіяльності населення, системи управління охо-

роною праці та цивільного захисту.

Які нормативно-правові документи забезпечують обов'язковість організації навчання з питань безпеки життєдіяльності у закладах освіти різних рівнів акредитації?

Законодавством України визначено норми щодо порядку організації навчання з питань безпеки життєдіяльності для всіх категорій населення.

Здоров'язбережувальна компетенція реалізовуватиметься через змістові лінії під час вивчення всіх навчальних предметів у Новій українській школі

Так, частиною 8 статті 18 Закону України «Про охорону праці» визначено, що *вивчення основ охорони праці* забезпечує центральний орган виконавчої влади, який формує державну політику в сфері освіти та науки *в усіх закладах освіти*.

Відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про освіту» метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій

взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Однією з таких ключових компетентностей є здоров'язбережу-

вальна. Зазначена компетенція реалізовуватиметься через змістові лінії під час вивчення всіх навчальних предметів у Новій українській школі.

Зокрема відповідні зміни у минулому році були внесені в усі навчальні програми для основної та старшої школи, які було затверджено наказами Міносвіти від 07.06.2017 № 804 та від 23.10.2017 № 1407. Крім того, питання безпеки життєдіяльності та цивільного захисту учні детально вивчають на уроках з предметів

«Основи здоров'я» у 1–9-х класах і «Захист Вітчизни» у 10–11-х класах закладів загальної середньої освіти.

Відповідно до пункту 3 статті 41 Кодексу цивільного захисту України навчання учнів, студентів та дітей дошкільного віку діям у надзвичайних ситуаціях та правилам пожежної безпеки є *обов'язковим* і здійснюється під час навчального процесу коштом, передбаченим на фінансування закладів освіти.

Крім того, пунктами 19 та 20 Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444, визначено порядок навчання здобувачів освіти у закладах вищої освіти.

Які комплексні заходи планує чи проводить Міносвіти для поліпшення стану з пожежної безпеки в закладах освіти?

Відповідно до пункту 16 частини 1 статті 18 Кодексу цивільного захисту України та пункту 3 розділу 1 Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 05.03.2015 за № 252/26697, та з метою забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці, виховання та пожежної безпеки в навчальних

зкладах та установах системи освіти України Міносвіти видано Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України, що затверджені наказом Міносвіти від 15.08.2016 № 974, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 08.09.2016 за № 1229/29359.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 643-р щодо проведення позапланових перевірок стану техногенної та пожежної безпеки територіальними органами ДСНС тільки у закладах дошкільної та загальної середньої освіти було виявлено 366 тис. 517 порушень, з яких 132 тис. 232 порушення не усунуто протягом попередніх років.

Крім того, у численних зверненнях народних депутатів та керівників закладів освіти про загрозу життю та здоров'ю людей через численні порушення вимог техногенної та пожежної безпеки наголошується на необхідності розроблення державної програми фінансування заходів пожежної та техногенної безпеки у закладах освіти.

З метою реалізації Закону України «Про освіту» та поліпшення стану з пожежної та техногенної безпеки у закладах освіти Міносвіти під час планування середньострокових показників бюджету на 2019–2021 роки підготовлено та надано пропозиції щодо

включення до положень Основних напрямів бюджетної політики на 2019–2021 роки на реалізацію Закону України «Про освіту» нові бюджетні програми за напрямами спрямування «пожежна та техногенна безпека».

Які комплексні заходи проводить Міносвіти з навчання викладачів із питань безпеки життєдіяльності?

Відповідно до пункту 6 розділу III Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом Міносвіти від 22.11.2017 № 1514, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.12.2017 за № 1512/31380, керівники та викладачі кафедр охорони праці закладів вищої освіти проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці у Головному навчально-методичному центрі Держпраці та навчальних центрах, які належать до сфери управління Міносвіти і надали територіальному органу Держпраці декларацію відповідності їх матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці та промислової безпеки.

З метою стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, зростання їхньої професійної майстерності наказом Міносвіти від 06.10.2010 № 930, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.12.2010 за № 1255/18550, затверджено *Типове положення про атестацію педагогічних працівників* (далі – Типове положення).

Відповідно до пункту 4.1. розділу IV Типового положення атестація на відповідність займаній посаді з присвоєнням кваліфікаційних категорій проводиться щодо вчителів та викладачів усіх спеціальностей, зокрема й тих, які мають повну вищу педагогічну освіту з предметів, що викладають, або іншу повну вищу освіту та пройшли спеціальну педагогічну підготовку.

Яку відповідальність буде нести заклад освіти, якщо в його програмі підготовки фахівців не буде курсів «Безпека життєдіяльності» та «Охорона праці»?

Відповідно до статті 44 Закону України «Про охорону праці» за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці, а також представників профспілок, їх організацій та об'єднань винні особи притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно з законом.

На виконання частини 1 статті 140 Кодексу цивільного захисту України особи, винні у порушенні законодавства у сфері цивільного захисту, несуть відповідальність відповідно до закону.

З огляду на те, що на сьогодні Україна перебуває в стані війни та попри те, що воєнні дії відбуваються на сході країни, жодне українське місто чи село не застраховані від терористичних актів. Досвід інших країн свідчить, що найуразливішими в цій ситуації стають заклади освіти: школи, коледжі, виші. Як Міносвіти розв'язує питання забезпечення закладів освіти?

Питання організації заходів щодо протидії можливим терористичним актам на об'єктах галузі освіти не належить до компетенції Міністерства освіти і науки України.

Проте на виконання пунктів 20 та 21 Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444, практичне закріплення теоретичного матеріалу здійснюється шляхом щорічного проведення Дня цивільного захисту, а з метою відпрацювання дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій з учасниками навчального процесу закладів вищої, професійної (професійно-технічної) та загальної середньої освіти проводяться щороку об'єктові тренування з питань цивільного захисту та проти-

пожежні тренування.

Крім того, відповідна робота з дітьми дошкільного віку проводиться згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти і спрямовується на формування достатнього та необхідного рівня знань і умінь дитини для безпечного перебування в навколишньому середовищі, елементарних норм поведінки у надзвичайних ситуаціях і запобігання пожежам від дитячих пустощів із вогнем.

Усі заклади та установи перед початком навчального року мають бути прийняті відповідними комісіями, до складу яких входять представники органів державного нагляду у сфері пожежної безпеки

Для поліпшення якості навчального процесу з дітьми з питань особистої безпеки, захисту життя та норм поведінки у надзвичайних ситуаціях у закладах дошкільної освіти проводиться щороку *Тиждень безпеки дитини*.

У зв'язку з трагічними подіями, що сталися минулого року в таборі відпочинку «Вікторія» в Одеській області чи контролює Міносвіти підготовку закладів позашкільної, середньої та дошкільної освіти до початку нового навчального року в питаннях дотримання вимог пожежної безпеки та безпечної роботи устаткування, обладнання тощо цих закладів?

Порядок проведення інструктажів з питань безпеки життєдіяльності в закладах освіти визначено в Положенні про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України, затвердженому наказом Міносвіти від 18.04.2006 № 304 (у редакції наказу Міносвіти від 22.11.2017 № 1514; далі – Положення про навчання).

Відповідно до Положення про навчання первинний інструктаж із безпеки життєдіяльності проводиться:

– на першому уроці на початку нового навчального року в кожному навчальному кабінеті, лабора-

торії, майстерні, спортзалі тощо;

– перед початком канікул;
– перед початком заходів за межами закладу освіти.

На виконання пункту 5 розділу II Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України, затверджених наказом Міносвіти від 15.08.2016 № 974, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 08.09.2016 за № 1229/29359, усі заклади та установи перед почат-

ком навчального року (першої зміни для закладів та установ сезонного типу) мають бути прийняті відповідними комісіями, до складу яких входять представники органів державного нагляду у сфері пожежної безпеки.

Крім того, Міносвіти щороку готує та направляє до органів управління освітою місцевих державних адміністрацій та закладів вищої освіти, що належать до сфери управління Міносвіти, рекомендації щодо проведення організаційних заходів із безпеки життєдіяльності здобувачів освіти, зокрема з питань дотримання вимог правил пожежної безпеки та безпечного поводження з обладнанням та устаткуванням закладів освіти.

На Вашу думку, що саме головне має знати учень та студент для безпеки свого життя та життя своїх близьких?

Головне, що має знати й розуміти учень, вихованець та студент для безпеки свого життя та безпеки оточення, – це характеристики небезпечних факторів, які можуть вплинути на безпеку життєдіяльності та найбільш прийнятний порядок дій у разі загрози виникнення або виникнення небезпеки залежно від віку та рівня освіти здобувача освіти.

Дякую за розмову.

Бесіду вела
Оксана ЛІВІНСЬКА

СПЕЦКУРС. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ. ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ КЕРІВНИКУ

До Вашої уваги пропонуємо РЕКОМЕНДАЦІЇ для органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо організації та виконання заходів захисту населення в умовах особливого періоду та воєнно-політичних конфліктів

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо виконання заходів захисту населення від небезпек воєнного характеру та під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням зброї, що проводяться в умовах особливого періоду та воєнно-політичних конфліктів

Зазначені рекомендації представлені у вигляді таблиці, яка складається із двох колонок. Перша колонка має назву «Умови обстановки», у якій наводяться складові особливого періоду або фази бойових дій. Друга колонка має назву «Перелік практичних робіт, що мають визначитися керівниками органів виконавчої влади для підлеглого керівного складу та фахівців,

діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту, керівників комунальних та аварійно-рятувальних служб щодо реалізації визначених заходів захисту населення» (далі – Перелік практичних робіт), у якій наводяться завдання щодо реалізації заходів захисту населення за кожною складовою особливого періоду або фази бойових дій.

1. ОПОВІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРО НЕБЕЗПЕКИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ ВОЄННИХ ДІЙ АБО ВНАСЛІДОК ЦИХ ДІЙ

Оповіщення – доведення до населення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, зокрема спричинених застосуванням зброї, початок активної фази бойових дій.

Умови обстановки	Перелік практичних робіт
Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перевірити та уточнити Плани реагування на надзвичайні ситуації та інші документи щодо організації та проведення оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, зокрема спричинених застосуванням зброї, початок активної фази бойових дій. Внесені зміни довести до виконавців. 2. Перевірити та провести уточнення переліку посадових осіб органів державної влади, оперативного чергових та диспетчерських служб, керівників підприємств, установ і організацій для централізованого оповіщення, визначення черговості їх оповіщення. 3. Організувати перевірку технічної готовності (працездатності) систем оповіщення. 4. Вжити заходів щодо оповіщення населення, яке не може бути оповіщене за допомогою технічних засобів. 5. Вжити заходів щодо застосування альтернативних способів оповіщення у разі виходу з ладу технічних засобів оповіщення. 6. Організувати перевірку готовності оперативного чергових та диспетчерських служб, щодо здійснення процесу оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, зокрема спричинених застосуванням зброї або початком активної фази бойових дій. 7. У разі необхідності, вжити заходів щодо додаткового обладнання населених пунктів гучномовцями.
Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати відновлення працездатності системи оповіщення (після закінчення активної фази бойових дій). 2. Організувати контроль за здійсненням оповіщення про початок активної фази бойових дій.
Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати перевірку та оцінити стан готовності систем оповіщення, вжити заходів, щодо його відновлення. 2. Організувати проведення аналізу функціонування системи оповіщення під час ведення бойових дій або активної фази бойових дій, за результатами якого вжити заходів щодо її удосконалення.

2. ЕВАКУАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ, МАТЕРІАЛЬНИХ І КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Евакуація населення, матеріальних і культурних цінностей:

- організоване вивезення (виведення) населення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження у разі виникнення безпосередньої загрози його життю та заподіяння шкоди здоров'ю;
- розміщення населення поза зонами дії вражаючих факторів надзвичайної ситуації;
- організоване вивезення матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення.

Умови обстановки	Перелік практичних робіт
Під час мобілізації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати уточнення окремого розділу з питань евакуації у разі збройних конфліктів Плану цивільного захисту на особливий період щодо: <ul style="list-style-type: none"> – евакуації населення з районів можливих бойових дій у безпечні райони; – приймання і розміщення населення у безпечному районі; – евакуації матеріальних та культурних цінностей. Зокрема: <ol style="list-style-type: none"> а) шляхів евакуації, місць розміщення збірних пунктів евакуації, проміжних пунктів евакуації, приймальних пунктів евакуації, місць посадки та висадки населення; б) розрахунків транспортного забезпечення (кількість автотранспорту, термін подачі, відправки та прибуття, кількість рейсів); в) питань організації життєзабезпечення евакуйованого населення в районах розміщення та на шляхах евакуаційних маршрутів; г) порядку евакуації людей з обмеженими можливостями; д) порядку інформування населення про початок евакуації; е) перелік матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності та потребують евакуації у разі збройних конфліктів; є) порядок евакуації матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності та потребують евакуації. 2. Уточнити склад органів з евакуації (комісій з питань евакуації, збірних пунктів евакуації, проміжних пунктів евакуації, приймальних пунктів евакуації, оперативних груп), і терміни приведення їх у готовність. 3. Організувати перевірку готовності транспортних засобів, що залучаються до виконання евакуаційних перевезень. 4. Уточнити або визначити пункти збору для населення, яке самостійно виходить із зони можливого ураження (окупації). 5. Організувати перевірку готовності безпечних районів до приймання та розміщення евакуйованого населення, а також матеріальних і культурних цінностей. 6. Організувати проведення тренувань (командно-штабних навчань) з розгортання органів з евакуації та виконання завдань за призначенням. 7. Організувати інформування населення щодо дій у разі проведення евакуації. 8. Організувати контроль за плануванням, підготовкою і проведенням заходів з евакуації органів з евакуації, віднесених до сфери управління.
У разі виникнення загрози збройного конфлікту	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прийняти рішення щодо евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей. 2. Ввести в дію Окремий розділ з питань евакуації у разі збройних конфліктів Плану цивільного захисту на особливий період. 3. Встановити контроль за виконанням заходів з евакуації та виконання Окремого розділу з питань евакуації у разі збройних конфліктів Плану цивільного захисту на особливий період. 4. Організувати забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку на збірних, проміжних та приймальних пунктах евакуації, безпеку дорожнього руху на маршрутах евакуації. 5. Здійснювати управління процесами евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей, приймання і розміщення населення у безпечних районах.
Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати повернення населення на свої території. 2. Уточнити заходи Окремого розділу з питань евакуації у разі збройних конфліктів Плану цивільного захисту на особливий період, можливості органів евакуації з виконання покладених завдань у разі відновлення активної фази бойових дій, ураховуючи набутий досвід.

3. УКРИТТЯ НАСЕЛЕННЯ У ЗАХИСНИХ СПОРУДАХ

Захисні споруди цивільного захисту – інженерні споруди, призначені для захисту населення від впливу небезпечних факторів, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів.

Захисні споруди є основним засобом колективного захисту населення.

Умови обстановки	Перелік практичних робіт
<p>Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)</p>	<p>1. Організувати приведення в готовність захисних споруд цивільного захисту всіх типів до захисту людей, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) організувати перевірку готовності захисних споруд цивільного захисту для укриття населення; б) підготувати для захисту людей споруди подвійного призначення та найпростіші укриття: <ul style="list-style-type: none"> – підземні переходи між станціями (транспортні, станцій метрополітену); – тунелі (станції метрополітену, автодорожні, магістральні, пішохідні); – підземні склади; – споруди котловинного типу (автостоянки, паркінги, гаражі, підземні торговельні центри, підприємства громадського харчування, магазини); – колишні оборонні об'єкти та бази; – підземні гірничі виробки, печери та інші підземні порожнини різного призначення; – підвальні, цокольні і перші поверхи об'єктів цивільного і промислового призначення; – інші об'єкти, що за своїми технічними характеристиками та захисними властивостями можуть бути використані для укриття населення; в) створити (уточнити) для забезпечення функціонування захисних споруд цивільного захисту відповідну спеціалізовану службу цивільного захисту. <p>Забезпечити персонал з обслуговування захисних споруд цивільного захисту засобами індивідуального захисту, радіаційної і хімічної розвідки, зв'язку.</p> <p>Зобов'язати формування з обслуговування захисних споруд цивільного захисту цілодобово чергувати в таких спорудах та утримувати їх у готовності до захисту людей.</p> <p>Організувати проведення з персоналом спеціалізованих служб цивільного захисту навчання щодо їх дій під час приймання, утримання та евакуації людей із захисної споруди, що підлягають захисту в захисних спорудах;</p> <ul style="list-style-type: none"> г) забезпечити сховища та споруди подвійного призначення медикаментами, питною водою та продуктами харчування, засобами гігієни, біотуалетами; д) відновити непридатні для використання захисні споруди цивільного захисту та їх обладнання; е) прийняти рішення щодо застосування для захисту людей швидко споруджувальних захисних споруд цивільного захисту. У разі позитивного рішення вжити заходів щодо їх спорудження; є) зобов'язати сільське населення (у разі відсутності у їх власності підвальних приміщень та погребів) обладнати укриття типу «перекрита щілина»; ж) позначити захисні споруди цивільного захисту інформаційними знаками та встановити покажчики напрямку руху і відстані до найближчої захисної споруди; з) організувати розподіл міського населення по фонду споруд подвійного призначення з урахуванням їх місткості. <p>2. Організувати із залученням засобів масової інформації інформування населення про місця розташування захисних споруд цивільного захисту та порядок укриття у них, а також правил поведінки у захисних спорудах цивільного захисту.</p>
<p>Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)</p>	<p>1. Забезпечити з початком активної фази бойових дій інформування населення про необхідність укриття в захисних спорудах.</p>
<p>Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)</p>	<p>1. Організувати, у разі необхідності, ремонт та відновлення захисних споруд цивільного захисту.</p> <p>2. Організувати вивчення роботи персоналу з обслуговування захисних споруд цивільного захисту та спроможності захисних споруд до захисту населення. Вжити заходів щодо удосконалення укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту.</p>

4. ЗДІЙСНЕННЯ СВІТЛОМАСКУВАННЯ

Світломаскування – утаєння від спостереження повітряного і наземного противника світлових демаскуючих ознак військ, військових об'єктів, промислових районів та об'єктів, населених пунктів та їх імітація на хибних об'єктах.

Нормативно-правові акти: постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту».

Умови обстановки	Перелік практичних робіт
Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати розроблення плану заходів щодо світломаскування на підприємствах, установах і організаціях, у приватних будинках та квартирах мешканців на територіях та доведення його до відповідальних виконавців. 2. Покласти на спеціалізовану службу енергетики координацію заходів, які здійснюються суб'єктами господарювання з дотримання встановленого режиму світломаскування під час всього особливого періоду. 3. Встановити контроль виконання плану заходів щодо світломаскування.
Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити контроль за дотриманням встановлених режимів світломаскування.

5. ПРОВЕДЕННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ ТА ІНШИХ НЕВІДКЛАДНИХ РОБІТ ЩОДО ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ ВОЄННИХ ДІЙ

Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи – роботи, спрямовані на пошук, рятування і захист людей, уникнення руйнувань і матеріальних збитків, локалізацію зони впливу небезпечних чинників, ліквідацію чинників, що унеможливають проведення таких робіт або загрожують життю рятувальників.

Умови обстановки	Перелік практичних робіт
Під час мобілізації (або загрози виникнення воєнного конфлікту чи бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати: <ul style="list-style-type: none"> – уточнення Планів реагування на надзвичайні ситуації стосовно залучення аварійно-рятувальних формувань до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, зокрема спричинених застосуванням зброї, а також їх розподілу за зонами відповідальності; – внесення змін у розпорядчі документи щодо застосування аварійно-рятувальних формувань цивільного захисту (у разі необхідності) та їх дій з проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт; – доукомплектування, у разі необхідності, аварійно-рятувальні формування цивільного захисту спеціальною та іншою аварійно-рятувальною технікою; – забезпечення рятувальників аварійно-рятувальних формувань цивільного захисту захисними бронежилетами та шоломами та іншими засобами індивідуального захисту. 2. Заздалегідь опрацювати питання щодо створення спеціальної комісії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, зокрема спричинених застосуванням зброї, призначити керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Підготувати проекти відповідних розпорядчих документів. 3. Організувати перевірку створення спеціалізованих служб цивільного захисту та їх готовності до виконання покладених завдань.
Під час ведення бойових дій (або активної фази бойових дій)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організувати ведення обліку проведених аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, зокрема спричинених застосуванням зброї.
Під час відновлювального періоду після закінчення воєнних дій (або після закінчення періоду застосування зброї)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вжити заходів щодо перевірки території, на якій велися активні бойові дії на наявність вибухонебезпечних предметів. 2. Організувати збір та оброблення інформації про знешкоджені або зруйновані об'єкти життєзабезпечення населення та скласти план першочергових відновлювальних робіт на таких об'єктах.

Продовження читайте в наступному номері.

Олександр ЄВДІН,
заслужений працівник цивільного захисту,
Анатолій СЛЮСАР,
УкрНДІЦЗ

ПІДГОТОВКА ОТГ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Державна політика України у сфері місцевого самоврядування, насамперед, спирається на інтереси жителів територіальних громад і передбачає проведення кардинальних змін і системних реформ, децентралізацію влади, тобто передання від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності

Безперечно, що важливою складовою реалізації цієї реформи є забезпечення безпеки громадян. А от яким чином планується реалізувати цю складову загалом та безпосередньо на Хмельниччині, поговоримо з начальником Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької облас-

ті (Центр), підполковником служби цивільного захисту Альоною МУЛ.

Пані Альоно, Хмельниччина – одна з областей України, що лідирує у питаннях проведення децентралізації влади та утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Скільки їх уже створено?

Зараз в області створено 41 об'єднану територіальну громаду, з

яких 5 – міських, 18 – селищних та 18 – сільських. До складу цих громад увійшло 1 277 137 громадян.

Чи матимуть ці громади якісь повноваження з питань забезпечення цивільного захисту та безпеки своїх громадян?

Звичайно ж, відповідно до вимог чинного законодавства та запланованого реформування Державної

служби України з надзвичайних ситуацій має бути створена проста та логічна система місцевого самоврядування, здатна забезпечити комфортне та безпечне життя громадян.

Які саме функції із забезпечення безпеки людей будуть покладені на об'єднані територіальні громади?

Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту на регіональному рівні здійснюється територіальною підсистемою єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДС ЦЗ), до складу якої входять ланки об'єднаних територіальних громад. Якщо говорити про ланку об'єднаної територіальної підсистеми, то вона має забезпечити створення та функціонування органів управління цивільним захистом та сил цивільного захисту. Відповідно, голова ОТГ стає керівником ланки об'єднаної територіальної громади територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ. Ця ланка має забезпечити оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації, укріплення населення у захисних спорудах цивільного захисту, його евакуацію в безпечні райони, розміщення, забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, організацію робіт із реагування на надзвичайні ситуації та ліквідацію їх наслідків. Це і є основні завдання ОТГ у сфері цивільного захисту.

Утворення та функціонування нових територіальних одиниць вплинуло якимось чином на діяльність Центру?

Звісно. Лише з початку 2018 року на обласних та міста Хмельницький курсах удосконалення керівних кадрів III категорії пройшли функціональне навчання у сфері цивільного захисту 58 осіб, які є керівниками та заступниками керівників цивільного захисту об'єднаних територіальних громад. Для проведення на належному рівні занять із новообраними посадо-

вими особами ОТГ необхідно було розробити навчально-методичну базу: методичні рекомендації, опорні конспекти, пам'ятки, інформаційно-довідкові куточки.

Чи є вже конкретні алгоритми співпраці?

Так, педагогічні працівники Центру беруть активну участь у процесі консультування новообраних керівників об'єднаних територіальних громад та призначених ними відповідальних із питань цивіль-

тобто призначення окремої посадової особи, відповідальної за питання цивільного захисту, необхідно буде подбати про створення місцевої та добровільних пожежно-рятувальних формувань, докласти чимало зусиль задля їх матеріально-технічного забезпечення, навчання та перепідготовки фахівців із питань цивільного захисту, організувати підготовку населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій за допомогою консультаційних пунктів органів місцевого самоврядування.

Працівниками Центру розроблено методичний посібник «Організація цивільного захисту в об'єднаній територіальній громаді»

ного захисту осіб. Такі консультації надаються під час проведення планових занять у структурних підрозділах Центру, таких як обласні та міста Хмельницький курси удосконалення керівних кадрів III категорії, Нетішинські курси III категорії, Славутські курси III категорії, навчально-консультаційні пункти у містах Старокостянтинів, Шепетівка та Кам'янець-Подільський.

З метою активізації налагодження співпраці з ОТГ мною як начальником Центру було видано низку розпорядчих документів, зокрема наказ «Про активізацію роботи з об'єднаними територіальними громадами» від 11.08.2017 № 170. Періодично, у зв'язку з утворенням нових ОТГ, вносяться зміни до вищезазначеного наказу, відповідно до якого за кожним педагогічним працівником закріплено декілька об'єднаних територіальних громад. Саме з ними він і проводить інформаційно-консультаційну роботу, виїжджаючи безпосередньо в ОТГ чи здійснюючи методичний супровід у телефонному режимі.

Які першочергові завдання необхідно виконати об'єднаним територіальним громадам із питань цивільного захисту?

Після створення виконавчих органів із питань цивільного захисту,

Чи зможуть вони впоратися із такими завданнями?

Ми розуміємо, що цей напрям для більшості з голів ОТГ та відповідальних із питань цивільного захисту є маловідомим. Щоб додатково ознайомити, ми, по-перше, пропонуємо пройти навчання з питань цивільного захисту на базі Центру; по-друге, педагогічними працівниками Центру розроблено та надається для використання методичний посібник «Організація цивільного захисту в об'єднаній територіальній громаді», де представлено зразки необхідної документації та методичні рекомендації з організації заходів цивільного захисту в об'єднаних територіальних громадах Хмельницької області. Крім того, нами розроблено типовий інформаційно-довідковий куточок щодо дій у надзвичайних ситуаціях. Такі куточки ми вже розробили для декількох об'єднаних територіальних громад, таких як Гуменецька чи Понінківська ОТГ.

Чи повинні об'єднані територіальні громади працювати з населенням із питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності?

Це один із провідних напрямів їх діяльності у сфері цивільного захисту. Для роботи з населенням, надання йому консультацій, сприяння розвит-

ку безпечного середовища у населених пунктах, що увійшли до складу ОТГ, необхідно зберегти та забезпечити роботу консультаційних пунктів щодо навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях при органах місцевого самоврядування. Для поліпшення навчально-методичного та інформаційного забезпечення цих консультаційних пунктів при органах місцевого самоврядування педагогічним колективом Центру розроблено та надаються для використання у роботі й розповсюдження низка пам'яток, рекомендацій, буклетів, флаєрів із питань дій у разі виникнення небезпек як природного, техногенного, соціального характеру, так і під час воєнних дій. Працюючи над інформаційно-просвітницькими матеріалами, ми враховуємо сезонні фактори та орієнтуємося на небезпеки, характерні для нашого регіону.

Яким чином об'єднані територіальні громади можуть отримати ці матеріали?

Найпростіший спосіб – зайти на сайт Центру, де у вкладці «На допомогу ОТГ» усі ці матеріали роз-

міщено. Крім того, посадові особи об'єднаних територіальних громад безпосередньо співпрацюють із закріпленими за ними педагогічними працівниками Центру. Також, вони можуть звертатися у консультаційні кабінети Центру та структурні підрозділи для отримання необхідної інформації щодо розроблення пакету документації з питань організації системи цивільного захисту, інформаційно-довідкових куточків та просвітницьких матеріалів. Педагогічні працівники Центру систематично проводять такі робочі зустрічі із представниками ОТГ. А ще ми показуємо, як інформуємо та навчаємо населення під час роботи мобільного навчально-консультаційного пункту з навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

На разі представники об'єднаних територіальних громад проходять лише теоретичну підготовку?

Крім теоретичної підготовки, керівний склад та представники ОТГ мають можливість взяти участь і у практичних заходах у процесі проведення тренувань органів управ-

ління та сил цивільного захисту територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ, командно-штабних навчань та тренувань, спеціальних об'єктових навчань із питань цивільного захисту. Так, наприклад, цього року представників ОТГ запрошували до участі під час проведення тренування органів управління та сил цивільного захисту щодо дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій на Хмельницькій АЕС та під час тренування органів управління та сил цивільного захисту місцевої ланки територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ Хмельницької області щодо дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій на арсеналах, базах зберігання (складах) озброєння Збройних сил України.

Підсумовуючи нашу розмову, дякую за змістовну розповідь про напрями співпраці Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Хмельницької області з об'єднаними територіальними громадами Хмельниччини.

Альона МЕЛЬНИК,
НМЦ ЦЗ та БЖД Хмельницької області

ВОСТОК СЕРВИС

СПЕЦОДЯГ
СПЕЦВЗУТТЯ
ЗАСОБИ ЗАХИСТУ

ТОВ «Восток-Сервіс»

Київ: 0(44) 422-95-30

Харків: 0(57) 766-72-91

ukrvostok.prom.ua

Дніпро: 0(562) 36-68-86

Кривий Ріг: 0(56) 409-67-31

Одеса: 0(48) 729-38-90

ШКОЛА ПЕРШОГО КЕРІВНИКА ГАСІННЯ ПОЖЕЖІ

Пожежі в житлових будинках – найпоширеніший вид загорянь, з яким стикаються пожежні підрозділи. Тактика пожежогасіння різних типів будівель залежить від рівня матеріального забезпечення підрозділів пожежної охорони, а також визначає оптимальні способи подання вогнегасних речовин.

У попередніх номерах журналу «Надзвичайна ситуація +» розглядалися такі питання: визначення рангу пожежі, безпосереднє подавання водного розчину на висоту пожежним насосом АЦ, прокладання вертикальних магістральних ліній, розрахунків подання води для гасіння пожежі на висоті*

ТАКТИКА. ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У ЖИТЛОВИХ БУДИНКАХ

ПОРЯДОК ДІЙ І ПРОВЕДЕННЯ РОЗВІДКИ ПОЖЕЖІ

Після подання команди на проведення оперативного розгортання КГП зобов'язаний вжити заходів щодо уточнення обставин на пожежі, що є основною метою проведення розвідки пожежі.

Розвідка пожежі проводиться силами всього особового складу. Інформація про найменші зміни обставин на пожежі (умов розвитку пожежі, зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, стану будівельних конструкцій і матеріалів, можливі зміни у водопостачанні, технічні несправності або загрози полому техніки й озброєння) повинна доповідатися за старшинством (начальнику оперативної ділянки), а у випадку різкого погіршення обставин (загроза вибуху, небезпека для

людей або особового складу) – безпосередньо КГП. Розвідка пожежі починається з моменту прибуття до місця виклику і не припиняється аж до залишення підрозділом місця її ліквідації¹.

Основні функції проведення розвідки пожежі покладаються на командирів підрозділів (у наведеному сценарії пожежі – начальника варти й командира відділення). Першою дією проведення розвідки в будівлі підвищеної (висотної) поверховості є визначення стану працездатності протипожежних систем будівлі.

Так, по прибуттю до місця виклику КГП слід з'ясувати наявність пожежних сухотрубів для можливого використання системи внутрішнього протипожежного водогону для пожежогасіння² (рис. 1).

Оперативне оцінювання стану протипожежних систем будинку проводиться на рівні першого поверху. Якщо системи протипожежного захисту спрацювали, то всі ліфти житлової секції повинні опуститися на перший поверх і залишатися на його рівні з відкритими ліфтовими прорізами. При цьому, у ліфтовому холі буде відчуватися надлишковий тиск від нагнітання (підпору) зовнішнього повітря, а часом і наявність пилової хмари (якщо система давно не запускалася)³.

Перевірка працездатності внутрішнього пожежного водопостачання здійснюється шляхом натискання кнопки запуску на блоці управління системою, розташованою у шафі пожежного крана. При цьому слід звернути увагу на можливість обладнання пожежних

*Продовження. Початок читайте у журналі «Надзвичайна ситуація +» № 6, 7/2018.

¹ Твердження, що розвідка припиняється з моменту ліквідації пожежі, помилкове. Контроль обставин на місці пожежі повинен вестися постійно, зокрема і під час збирання і оснащення техніки, аж до моменту від'їзду підрозділу з місця оперативної роботи. Особливу увагу слід приділяти пошкодженим будівельним конструкціям, підтопленим приміщенням будівлі.

² Якщо будівля забезпечена системою «сухотрубів», необхідно провести попереднє оперативне розгортання з їх використанням.

³ Пожежний ліфт, як правило, розташовується у відокремленому ліфтовому холі, а його несанкціоноване використання обмежується блоком включення, розташованим на панелі керування ліфта, зазвичай, ключем запуску. Проектом будівлі може бути передбачено використання одного з ліфтів загального користування (вантажного) у режимі «транспортування пожежного підрозділу», увімкнення якого ідентичне пожежному ліфту. Використання інших ліфтів для підйому пожежників на поверхи будівлі категорично забороняється.

кран-комплектів будівлі датчиками положення запорної арматури⁴.

Про запуск пожежного водопроводу свідчить процес витіснення повітря з відчиненого шибера ПК, а також наявність водяного потоку⁵ (рис. 2).

Про перебування в робочому стані системи димовидалення будівлі свідчить специфічний гул роботи витяжних вентиляторів і «прилипання» клапана димовидалення (якщо система не працює, у клапанах присутній незначний люфт).

Якщо за перерахованими зовнішніми ознаками системи протипожежного захисту не спрацювали, слід провести їх примусове увімкнення на поверсі, де виникла пожежа, шляхом натискання кнопки на блоці управління димовидаленням⁶ (рис. 2). Як правило, у «старих» блоках управління: чорна кнопка – «пуск», червона кнопка – «вимкнення системи».

Якщо система протипожежного захисту (СПЗ) будівлі працездатна, то клапан на поверсі відкриється, а система почне працювати з відповідною часовою затримкою. Якщо система в ручному режимі не запустилася, то командир підрозділу повинен вжити заходів щодо відкриття клапана димовидалення на поверсі пожежі шляхом фізичного впливу (ударом середньої сили) на зону трохи нижче магнітного замка клапана або відтиснути верхній край клапана від магнітного замка легким шанцевим інструментом⁷ (рис. 3).

Перераховані дії виконуються, як

Рис. 1. Загальний вигляд пожежного сухотрубу

Рис. 2. Загальний вигляд блоку управління в ПК: ПВ – протипожежний водогін, ДВ – димовидалення

⁴ З 2012 року будівельними нормами встановлено обов'язкове обладнання пожежних кранів (ПК) датчиками, що забезпечують контроль за станом ПК та автоматичне вмикання системи протипожежного водогону. Недолік старої системи протипожежного водогону полягає у небезпеці затоплення приміщень будівлі при запуску протипожежного водогону у випадку неконтрольованого відкриття запірної арматури ПК.

⁵ Часто запірні арматури кранів внутрішнього пожежогасіння (шибер) не забезпечена вентилям відкриття, тому важливо мати пристосування, яке можна використовувати замість нього. Загалом командир пожежного підрозділу необхідно мати певний набір інструментів, використання якого спрощує організацію гасіння, а саме: універсальний лом (лом-фомка), уніфікований шиберний вентиль, відмичку для відкриття віконних фрамуг (віконна ручка), фігурний ключ для відкриття електрощитів, уніфікований ніж (з плоскогогубцями та фігурними викрутками), універсальний ключ панелі управління пожежним ліфтом (ОТІС). В особистому користуванні бажано мати: індивідуальний ліхтар із касочним кріпленням, рукавну затримку і мегафон (рупор).

⁶ Блок управління системою димовидалення часто позначений великими літерами «ДВ» і може розміщуватися як в об'ємі шафи пожежного крана, так і безпосередньо біля клапана димовидалення.

⁷ Клапани утримуються в робочому (закритому) положенні магнітним замком, при розмиканні якого клапани під власною вагою, незалежно від виду виконання (цільні або виконані у вигляді жалюзі), відкриваються. Витяжна шахта неробочої системи при відкритому клапані ДВ забезпечує хоч і незначний, але ефект теплосилового димовидалення з поверхні пожежі.

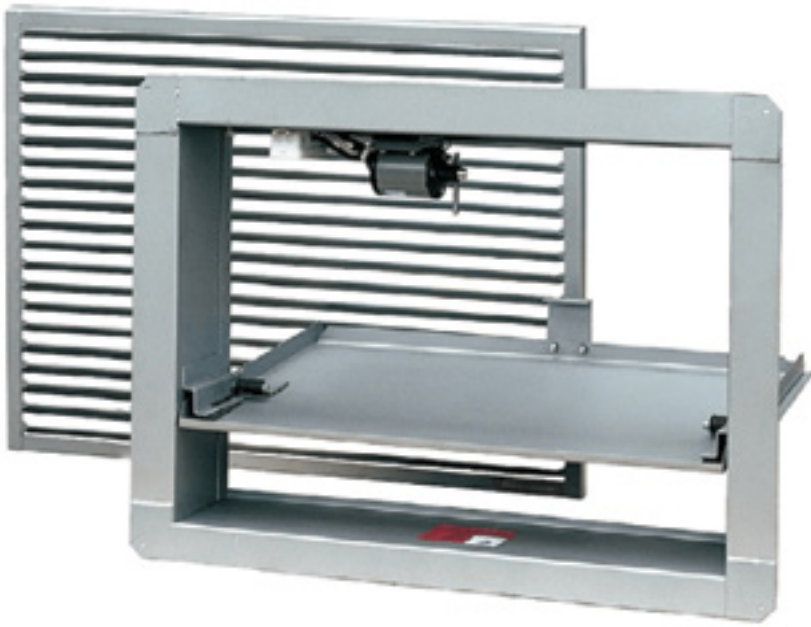

Рис. 3. Загальний вигляд клапанів димовидалення

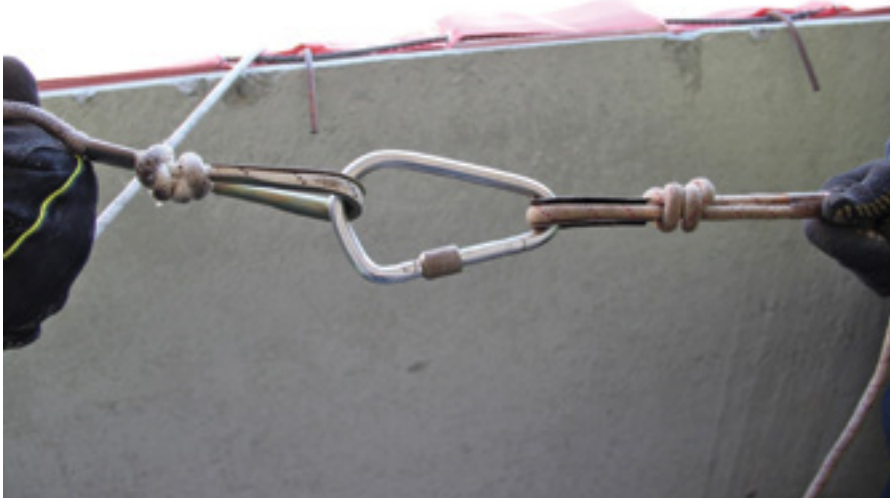

Рис. 4. З'єднання мотузок карабіном й опускання мотузки в чохла

правило, начальником варту (командиром підрозділу) і повинні бути здійснені в період екіпіровки особового складу та проведення попереднього

етапу оперативного розгортання.

Незалежно від дій першого КГП (у разі непередбаченої тимчасової затримки КГП під час встановлення

працездатності СПЗ) командир відділення на чолі групи газодимозахисників (ГДЗС): пожежників № 1, № 2 та № 3 – розпочинають розгортання та піднімання на верхні поверхи будівлі пожежно-технічного озброєння (ПТО) згідно з наведеним порядком спорядження оперативно-го розрахунку⁸ (див. табл. № 7/2018).

До прибуття на поверх КГП в обов'язки командира відділення входить проведення розвідки на поверххах будівлі та виконання таких дій: забезпечення доступу в загальний коридор поверху і до приміщень квартири, яка горить («відмикання приміщень»), а також вимкнення електропостачання у квартирі (на поверсі).

Пожежники № 2 і № 3 забезпечують піднімання магістральної лінії за допомогою рятувальних мотузок (30 і 50 м), а також прокладання робочої рукавної лінії (ліній). При цьому для забезпечення оперативності дій і уникнення потрапляння рятувальних мотузок у повітряні зони нижніх поверхів сходової клітки, їх опускання має проводитися методом «саморозмотування», а саме: зовнішній кінець змотаного клубка 30 м мотузки звільняється з пакувальної сумки та кріпиться до огорожувальних конструкцій сходової клітини, внутрішні кінці обох мотузок змотаних клубків з'єднуються між собою пожежним карабіном, а сумка з рятувальною мотузкою (50 м) викидається з поверху.

До обов'язків пожежника № 3 також належить кріплення магістральної лінії пожежною затримкою на рівні 19–20-го поверхів будівлі⁹ (рис. 4).

Пожежник № 4 забезпечує вузлове кріплення мотузки та подан-

⁸ Загальна вага спорядження пожежника під час проведення оперативного розгортання в середньому становить 30–35 кг. Сходження фізично підготовленої людини з таким навантаженням на рівень 25-го поверху триває близько 8 хв.

Під час такого сходження особовий склад повинен виконувати рух розмірено в середньому темпі без зупинок і прискорень. Також слід звернути особливу увагу на відпрацювання режиму дихання, воно повинно бути глибоким і рівномірним.

⁹ Якщо магістральна лінія прокладається вертикально, необхідно враховувати можливе вітрове навантаження (парусність рукавів), при якому навантаження під час піднімання «магістралки» вагою в 44–48 кг (вага сухого рукава Ø 77 мм у середньому становить 11–12 кг) може значно зрости. У такому випадку, піднімання магістральної лінії повинно здійснюватися збільшеною кількістю особового складу. При вітровому навантаженні також практикується комбінований спосіб піднімання магістральної рукавної лінії на висоту, який полягає в такому: піднімання частини магістральної лінії на рівень 12-го поверху будівлі проводиться за допомогою 50-метрової рятувальної мотузки, а з рівня 24-го поверху «магістралка» прокладається шляхом опускання рукавів, з'єднання частин магістральної лінії здійснюється на висоті 12-го поверху.

ня попередньо розкатаних рукавів магістральної лінії з рівня «землі», а також подальше її кріплення рукавними затримками на поверхових повітряних зонах сходової клітки

розвідки на висоті, крім уточнення обставин у квартирі, містить у собі збирання даних про поширення/непоширення вогню на суміжні приміщення на поверсі пожежі,

мішень квартири. Так, житлові квартири являють собою виділені конструкціями стін, перегородок, перекриттів і вхідних дверей протипожежні секції з мінімальною межею вогнестійкості 30 хв. Поширення пожежі найчастіше відбувається через дверні прорізи квартир, а також через горючі конструкції балконів (лоджій).

Житлові квартири конструктивно забезпечуються спеціальними відступами у відкритих обсягах балконів і лоджій («острівці життя») для тимчасового захисту людини від небезпечних факторів пожежі (вогню, диму) до часу її порятунку пожежними підрозділами.

Після подання команди на проведення оперативного розгортання КГП зобов'язаний вжити заходів щодо уточнення обставин на пожежі, що є основною метою проведення розвідки пожежі

5–6-го та 12–13-го поверхів. Також, відповідно до обов'язків, повинен підготувати резервну магістральну рукавну лінію¹⁰.

Група ГДЗС (КГП, командир відділення і пожежник № 1) повинна перевірити інформацію щодо наявності в зоні пожежі людей (дітей) і в разі потреби вжити заходів для їх порятунку. При цьому розвідка в задимленій квартирі здійснюється ланкою ГДЗС із двох газодимозахисників, а один із членів групи ГДЗС залишається біля входу до задимленої зони для забезпечення контролю (пост ГДЗС). Якщо на час початку

а також на приміщення, розташовані поверхом вище і нижче. Крім того, слід переконатися в безпеці й унеможливити поширення пожежі балконами (лоджіями) або фаса-

Група ГДЗС (КГП, командир відділення і пожежник № 1) повинна перевірити інформацію щодо наявності в зоні пожежі людей (дітей) і в разі потреби вжити заходів для їх порятунку

дом будівлі. Ці функції виконують пожежники № 2 і № 3 одночасно з прокладанням робочої та резервної рукавних ліній.

Здатність пожежного підрозділу реалізувати тактику пожежогасіння наведеним способом прокладання рукавних ліній можна вважати вищим рівнем уміння ліквідації пожеж у висотних будівлях, що досягається навичками професійної підготовки та злагодженістю роботи оперативного розрахунку. Освоєння найбільш технічно складного способу гасіння дозволить видозмінювати застосовану тактику для ліквідації пожеж на висоті, які мають інші сценарії розвитку.

Проведення початкової стадії розвідки на висоті, крім уточнення обставин у квартирі, містить у собі збирання даних про поширення/непоширення вогню на суміжні приміщення на поверсі пожежі, а також на приміщення, розташовані поверхом вище і нижче

роботи ланки ГДЗС водонаповнена рукавна лінія відсутня, залежно від обставин розвитку пожежі КГП може прийняти рішення щодо початку проведення розвідки в квартирі за умови забезпечення ланки ГДЗС вогнегасником¹¹ (див. прим.⁶ 7/2018).

Проведення початкової стадії

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЖЕЖИ В КВАРТИРИ

Об'ємно-конструктивні рішення висотного житлового будинку (понад 47 м) передбачають заходи, спрямовані на обмеження поширення пожежі та порятунку людей за відсутності умов для їхньої самостійної евакуації з при-

Загальна редакція,
Олександр БОРИС,
канд. техн. наук,
полковник служби
цивільного захисту,
УкрНДІЦЗ

¹⁰ Розрахунковий час сходження групи ГДЗС на рівень 24-го поверху, а відповідно і початок піднімання рукавної магістральної лінії, становить 8–10 хв, чого достатньо для підготовки й укладання основної та резервної «магістралок» одним пожежником. Важливим аспектом підготовки магістральної лінії є достиснення з'єднувальних головок рукавів рукавними ключами.

¹¹ Особливості пошуку дітей у зоні пожежі ґрунтуються на дитячій психологічній реакції на небезпеку – ховатися у кутках приміщень, шафах, під ліжками або столами, за дверними полотнами міжкімнатних дверей, шторами (порт'єрами), а також на ліжках і кріслах, при цьому замотуватися в оберемок одягу або постіль (часто ковдри, покривала). До того ж дитина, перебуваючи в стані панічного страху (шоковому стані), як правило, не реагує на голосове звернення і світло ліхтаря. З огляду на ці особливості дитячої поведінки під час проведення розвідки в задимленій квартирі необхідно ретельно перевіряти можливі місця перебування дітей, а при сильному задимленні переконуватися у відсутності дітей, обшарюючи руками весь обсяг можливого місця укриття, обмацувати скупчення постільної білизни та речей.

ЗАГАЛЬНІ ТЕХНІЧНІ ПИТАННЯ ЩОДО РОЗРОБКИ В УКРАЇНІ ПОЖЕЖНИХ ЛІХТАРІВ

У своїй повсякденній діяльності особовому складу Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ОРС ЦЗ) під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, як правило, доводиться діяти в складних умовах: за сильної задимленості та пароутворення, за недостатнього освітлення у темний час доби або у знеструмлених приміщеннях, при високій температурі та підвищеній вологості тощо.

ПОЖЕЖНІ ЛІХТАРІ

Близько 90% всієї інформації отримується людиною завдяки органам зору, тому питання належного освітлення робочих місць, зокрема, під час гасіння пожеж та аварійно-рятувальних робіт, набуває особливого значення. При цьому пожежні ліхтарі є незамінними приладами, що призначені, зокрема, для освітлювання шляху пересування та місця роботи, орієнтування в задимлених приміщеннях, полегшення пошуку людей та предметів тощо.

Проведений аналіз нормативних документів показав, що на сьогодні в Україні чинними є лише три відомчих документи щодо застосування пожежних ліхтарів індивідуальних¹. До того ж в Україні виробництво та офіційне застосування таких ліхтарів відсутнє та нормативно не визначено обов'язковість їх застосування. Технічні вимоги до індивідуальних пожежних ліхтарів в Україні не встановлені, відсутні методи їх випробування і, як наслідок, відсутнє постачання (виробництво) таких вкрай необхідних технічних засобів.

31 січня 2018 року в Україні втра-

тив чинність ДСТУ ГОСТ 4677:2009 *Ліхтарі. Загальні технічні умови (ГОСТ 4677-82)*, який регламентував загальні технічні умови до електричних переносних ліхтарів індивідуального використання загалом. Аналіз конструкцій вітчизняних групових пожежних ліхтарів, що переважно застосовуються зараз та які розроблялись і випускались раніше, показує, що вони мають низькі світлотехнічні характеристики, надійність у роботі, значні масогабаритні показники та інші недоліки. Однак сучасні джерела електричного світла та живлення, елементи електронної та мікропроцесорної техніки, відповідні конструкційні матеріали дозволяють розробляти освітлювальні прилади з ефективними світлотехнічними характеристиками з відносно незначними масогабаритними показниками. Це дозволяє створювати індивідуальні пожежні ліхтарі та поліпшувати технічні характеристики групових ліхтарів.

Аналіз сучасного стану виробництва індивідуальних пожежних ліхтарів за кордоном наведено у статті «До питання застосування індивідуальних пожежних ліхтарів»².

МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ

Разом із цим в Українському науково-дослідному інституті цивільного захисту (УкрНДІЦЗ) опрацьовано основну суть наявних закордонних нормативних документів щодо ручних ліхтарів.

Так, американський стандарт *ANSI/NEMA FL1-2009 Flashlight Basic Performance Standard (Ліхтар. Основні характеристики; ANSI/NEMA FL1-2009)* описує методи вимі-

рювання основних характеристик ручних ліхтарів, налобних ліхтарів і прожекторів, що створюють направлене світло. Стандарт визначає методи вимірювання таких характеристик, як загальний світловий потік, пікова сила світла, корисна дальність світлового променя, тривалість роботи, захищеність від вологи, удароміцність, а також вводить знаки маркування продукції. Він покликаний уніфікувати кількісні та якісні споживчі характеристики ліхтарів, що дозволяє користувачам об'єктивно оцінювати та порівнювати характеристики різних виробів.

Російський стандарт ГОСТ Р 53270-2009 *Национальный стандарт РФ. Техника пожарная. Фонари пожарные. Общие технические требования. Методы испытаний* поширюється на всі типи пожежних ліхтарів, призначених для освітлювання робочих ділянок під час гасіння пожеж та проведенні аварійно-рятувальних робіт, та встановлює загальні технічні вимоги до ліхтарів і методи їх випробування. У цьому стандарті також наведена класифікація пожежних ліхтарів, основні параметри та розміри, яким вони повинні відповідати, а також вимоги щодо збереження працездатності під впливом граничних температурних умов експлуатації, стійкості до впливу механічних чинників та вологи.

УКРАЇНСЬКІ ВИМОГИ

За результатами проведених аналітичних та експериментальних досліджень в УкрНДІЦЗ було розроблено технічні вимоги до індивідуального пожежного ліхтаря, що містять вимоги до конструкції, вимоги призначен-

Рис. 1. Зовнішній вигляд індивідуального пожежного ліхтаря Peli 3765 LED

Рис. 2. Зовнішній вигляд групового пожежного ліхтаря VULCAN® LED

Рис. 3. Зовнішній вигляд тактичного ліхтаря FENIX FD41LED

ня, вимоги стійкості до механічних і кліматичних впливів, вимоги до технологічності конструкції, вимоги до взаємозамінності, стандартизації та уніфікації тощо і які надалі мають бути використані під час проведення дослідно-конструкторських робіт із розроблення пожежного ліхтаря.

У зв'язку з відсутністю в Україні відповідного стандарту, що регламентував би технічні вимоги та методи випробувань, під час експериментальних досліджень, зокрема основних світлотехнічних характеристик експериментальних зразків ліхтарів, використовували методи випробувань, наведені у стандар-

¹ Наказ МНС України «Про затвердження Настанови з організації газодимозахисної служби в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України» від 16.12.2011 № 1342.

Наказ ДСНС України «Про затвердження Норм технологічного і гаражного обладнання, інструменту, індивідуального озброєння та спорядження, ремонтно-експлуатаційних матеріалів підрозділів ДСНС України» від 29.05.2013 № 358.

Наказ МНС України «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту» від 13.03.2012 № 575.

² В. В. Присяжнюк, О. М. Тимошенко. До питання застосування індивідуальних пожежних ліхтарів // Журнал «F+S: Технологии безопасности и противопожарной защиты». – К. : «ООО «Технологии безопасности», 2016. – № 3–4, С. 64–67.

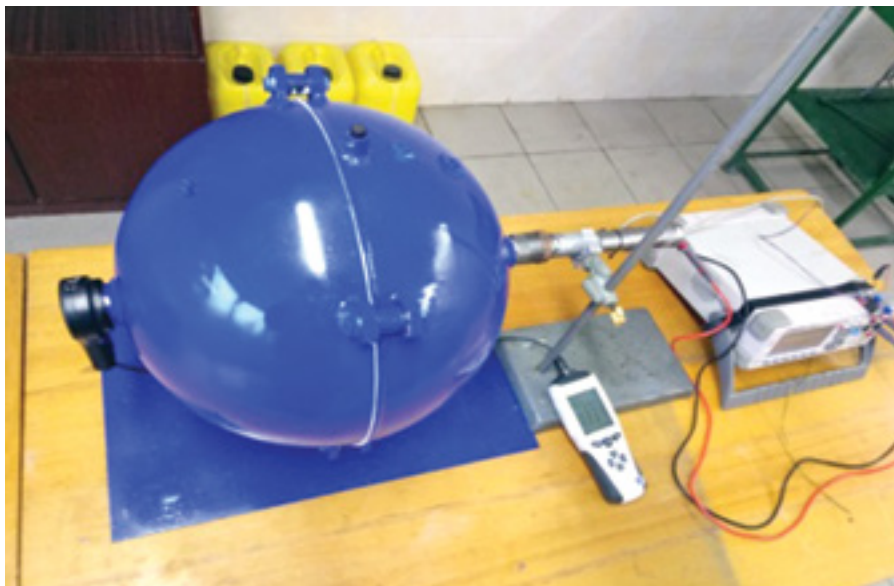

Рис. 4. Зовнішній вигляд розміщення ліхтаря FENIX FD41LED зовні фотометричної сфери

ті ANSI/NEMA FL1-20096, які були попередньо відпрацьовані шляхом перевірки світлотехнічних характеристик наявних зразків ліхтарів кращих світових виробників: індивідуального пожежного ліхтаря Peli 3765 LED, групового пожежного ліхтаря VULCAN® LED ATEX LANTERN, яким зараз комплектуються вітчизняні пожежні автомобілі ООО «ПК «Пожмашина», та тактичного ліхтаря

ря FENIX FD41LED.

Зовнішній вигляд цих ліхтарів наведено на рис. 1, 2, 3.

ПРОВЕДЕНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проведені випробування та дослідження основних світлотехнічних показників цих ліхтарів згідно з ANSI/NEMA FL1-2009 дали такі результати.

Світловий потік – загальна кіль-

кість світлової енергії, що випромінюється ліхтарем у всіх напрямках. Вимірювання виконувалися за допомогою фотометричної сфери, що складається зі сферичного корпусу, внутрішня поверхня якого має відповідне покриття, що забезпечує коефіцієнт відбиття світлових променів не менше ніж 80%. Світловий промінь досліджуваного ліхтаря може бути спрямований усередину сфери через спеціальний отвір у її корпусі (рис. 4) або ліхтар розміщується відповідним чином усередині сфери (рис. 5).

Корпус сфери має ще один спеціальний отвір для зовнішнього розміщення приймача люкметра FLUS ET-952, за допомогою якого вимірюють величину освітленості всередині сфери у видимій частині спектру. Приймач люкметра відгороджений від потрапляння прямих променів світла ліхтаря спеціальним екраном. Покази люкметра мають бути зафіксовані в період із 30 с до 120 с з моменту увімкнення ліхтаря. Проводячи дослідження, покази люкметра фіксували за 90 с після вмикання ліхтаря, а необхідне значення величин світлового потоку в люменах вираховувалось, коли оброблялися отримані дані освітленості в люксах з урахуванням відповідного перехідного коефіцієнта, визначеного під час калібрування фотометричної сфери.

Пікова сила світла – вимірюється в точці світлової плями променя ліхтаря з максимальною освітленістю, зазвичай, розташованою у центрі, й виражається в канделах. Виміри освітленості виконують за допомогою люкметра на відстанях 1, 10 або 30 метрів від передньої поверхні ліхтаря до передньої поверхні приймача люкметра. Під час виміру фіксують максимальну освітленість у люксах, вимірювану в період з 30 с до 120 с після увімкнення ліхтаря.

За корисну дальність світлового променя приймається відстань, на якій освітленість, що створюється досліджуванним ліхтарем, складає 0,25 люкс, що приблизно відповідає освітленості на поверхні Землі на відкритій місцевості від повно-

Рис. 5. Зовнішній вигляд розміщення ліхтаря VULCAN® LED усередині фотометричної сфери

го Місяця у безмарну погоду (для обчислення корисної дальності світлового променя використовують ті ж самі експериментальні дані, що були отримані для обчислення пікової сили світла).

Під тривалістю роботи, згідно зі стандартом, приймається період часу, по закінченню якого величина світлового потоку ліхтаря знижується до 10% щодо первинної. Первинна величина світлового потоку фіксується на 30 с роботи після увімкнення ліхтаря.

Випробування на удароміцність проводяться в повністю спорядженому стані ліхтаря з джерелом електричного живлення. Зразки скидають із заданої виробником висоти, але не менше одного метра, на бетонну поверхню. Кожен із п'яти відібраних зразків скидають шість разів у різних орієнтаціях у вимкненому стані. Зразки перевіряють після кожного скидання.

Зразок вважається таким, що витримав випробування, якщо він:

- не містить тріщин і розломів, помітних неозброєним оком;
- зберігає повну функціональність;
- складання-розбирання може виконуватися без додаткових інструментів та запасних частин.

Незначні дефекти, такі як потертості, подряпини, сколювання, допускаються і не є причиною для бракування.

ВИПРОБУВАННЯ НА ВОЛОГОСТІЙКІСТЬ

Випробування на вологостійкість проводиться одним із трьох методів:

- на захищеність від бризок води, коли зразки зрешують водними струменями з усіх боків (Ірх-4);
- на захищеність під час короткочасного занурення зразка у воду на глибину один метр (Ірх-7);
- на захищеність під час тривалого занурення у воду, коли зразки занурюють у воду на глибину не менше одного метра на 4 години (Ірх-8).

Випробування ліхтаря на вологостійкість проводять, коли він

перебуває у вимкненому стані зі встановленими джерелами живлення. Випробування на захищеність від вологи проводяться відповідно до стандарту ANSI/IEC 60529. Усі досліджувані зразки повинні нормально функціонувати відразу після закінчення випробувань та через 30 хв після закінчення випробувань.

В Україні виробництво та офіційне застосування пожежних індивідуальних ліхтарів відсутнє та нормативно не визначено обов'язковість їх застосування

Під час проведення випробувань на захищеність від струменів проникнення вологи всередину корпусу визначено, що проникнення вологи в середину корпусу допускається у випадку, якщо це не порушує функціонування ліхтаря. У випробуваннях на занурення проникнення вологи всередину допускається лише у випадку, якщо в пристрої застосовують захищені від вологи внутрішні електричні компоненти (джерела світла та живлення, дроти, кнопки).

Усі досліджувані зразки на вологостійкість повинні нормально функціонувати відразу після закінчення випробувань та через 30 хв після закінчення випробувань

Для випробувань світлового потоку, пікової сили світла, корисної дальності та тривалості роботи ліхтаря використовують вибірку з трьох виробів.

Випробування на удароміцність і вологостійкість проводяться на вибірці з п'яти виробів, причому спочатку проводиться тест на удароміцність, потім на тих же виробках проводиться тест на вологостійкість.

Випробування проводять у лабораторних умовах при температурі повітря (22±3)°С, відносній вологості повітря не вище за 80%. Фонова освітленість не повинна перевищувати мінімального зі значень: у 1 люкс або 10% від мінімального вимірюваного значення освітленості.

Усі випробування проводяться на повністю заряджених джерелах живлення.

ВИСНОВОК

Підсумовуючи вищенаведене не можна зазначити, що отримані результати випробувань корелюються з відповідними паспортними даними випробуваних зразків, що означає спроможність наявного в Україні випробувального обладнання забезпечувати наведені види випробувань.

Надалі з метою забезпечення нормативного підґрунтя практичного застосування індивідуальних пожежних ліхтарів необхідним є розроблення та прийняття в Україні двох національних стандартів з назвами: ДСТУ ХХХХ *Пожежна техніка. Освітлювальне устаткування. Класифікація та ДСТУ ХХХХ Пожежна техніка. Освітлювальне устаткування. Ліхтарі пожежні. Загальні технічні вимоги та методи випробувань.*

За поданням ТК 25 Пожежна безпека та протипожежна техніка Програмою робіт із національної стандартизації на 2018 рік заплановано розроблення цих національних стандартів. На сьогодні в УкрНДІЦЗ розпочато розроблення наведених стандартів. Планується, що до ДСТУ ХХХХ *Пожежна техніка. Освітлювальне устаткування. Ліхтарі пожежні. Загальні технічні вимоги та методи випробувань* буде внесено технічні вимоги та методи випробувань, необхідні для розроблення та виробництва пожежних ліхтарів, зокрема й ті, що наведені у цій статті.

Олексій ТИМОШЕНКО,
Вадим БЕНЕДЮК,
Антон ГРАЧОВ,
УкрНДІЦЗ

ВАНДАЛІЗМ ЯК ПРОЯВ ЗНЕВАГИ ДО КУЛЬТУРИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Пам'ять про минувшину зберігається не лише в книжках. Про віхи історії, визначних особистостей нагадують пам'ятники й пам'ятки – своєрідні символи тих чи інших подій, які радикально відбилися на житті наших предків, створюють нашу сучасність, а загалом і є історією нашої країни. Питання захисту історичних пам'яток та культурної спадщини (і не тільки) є актуальним для кожної держави, зокрема і для України, де на сьогодні все більших обертів набирає таке негативне явище, як вандалізм

Вандалізм – протиправне, безглузде знищення або пошкодження матеріальних та культурних цінностей; глумління, наруга, знищення, руйнування, псування або заподіяння шкоди іншим чином об'єктам у громадських місцях, зокрема у громадському транспорті, об'єктам, що становлять виняткову історичну, художню, наукову, культурну, меморіальну, археологічну цінність, шляхом вираження зневаги, цинізму до цінності цих об'єктів. Вважається, що термін «вандалізм» походить від назви стародавнього німецького племені вандалів, які відрізнялися особливою жорстокістю, а у 455 році пограбували Рим і знищили багато пам'яток античної та християнської культури.

На сьогодні багато дослідників констатують, що останніми десятиліттями в Європі й Америці відбувається зростання кількості різних проявів вандалізму. Проте у багатьох країнах, зокрема Канаді, США, Нідерландах, Шотландії, Іспанії, Німеччині та інших, передбачена кримінальна відповідальність за вчинення вандалізму.

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ

Революція Гідності (кін. 2013 – поч. 2014 рр.) та воєнні дії на сході України спричинили переосмислення історії країни, зокрема подій минулого століття, давши поштовх до масового знесення, пошкодження, осквернення пам'ятних символів історії на всій території країни. Поширеними стали випадки знищення пам'ятників і пам'яток, зокрема й тих, що не внесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, що є яскравим прикладом вандалізму.

Проте актами вандалізму є й нанесення на фасади будівель чи транспорту малюнків графіті; розкопування могил і руйнування пам'ятників на цвинтарях; розбирання механізмів із викраданням деталей; влаштування підпалів і вибухів; пошкодження суспільного майна; знищення паркових насаджень тощо. І масштаб не має значення: розібрали механізм у ліфті багатоповерхівки, зняли кришку люка на тротуарі, щоб здати на брухт, чи знищили невеликий сквер або засипали озеро на житловому масиві задля будівництва ще одного супермар-

кету – усе це призводить до порушення прав громадян на безпеку та загальносуспільні норми життя.

Попри це, у Кримінальному кодексі України (КК) відсутня окрема стаття, що передбачає кримінальну відповідальність за вчинення актів вандалізму. Тому на разі злочинні дії, що мають ознаки вандалізму, кваліфікуються як пошкодження релігійних споруд чи культових будинків (ст. 178 КК), осквернення або знищення релігійних святинь (ст. 179 КК), умисне знищення або пошкодження майна (ст.

ження пам'яток культурної спадщини, внесених до Списку всесвітньої спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)», який вступить у дію 25 січня 2019 року. У Законі імplementоване поняття «об'єкт всесвітньої спадщини» для визначення настільки цінних об'єктів, що їх збереженням повинна займатися не тільки Україна, а й увесь світ. Згідно зі змінами навколо таких об'єктів буде створено так звану «буферну зону», на кордоні якої встановлять спеціальні позначки.

За наругу над тілом померлого, останками, могилою чи місцем поховання чинним законодавством передбачено штраф до 200 неоподатковуваних мінімумів або обмеження волі до 3 років (стаття 297 КК України)

194 КК), погроми, підпали, знищення майна під час масових заворушень (ст. 294 КК), хуліганство (ст. 296 КК), наруга над могилою, іншим місцем поховання (ст. 297 КК), незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини (ст. 298 КК), наруга над державними символами (ст. 338 КК) тощо.

Зазначимо, що 19 червня 2018 року депутати прийняли у цілому законопроект № 1553 «Про охорону культурної спадщини (щодо збере-

Крім того, Верховною Радою України в першому читанні прийнято законопроект № 8202 «Про внесення змін до деяких законів України з питань удосконалення системи охорони культурної спадщини», який нині готується до другого читання. Законопроект передбачає введення відповідальності за завдання шкоди не лише пам'яткам, але і щойно виявленим об'єктам культурної спадщини та їх частинам; визначення основних засад процедури примусового викупу об'єктів культурної спадщини, якщо власники своїми діями спри-

яють їх знищенню; посилення санкцій за порушення законодавства про охорону культурної спадщини, посилення кримінальної, адміністративної та господарської відповідальності.

ЧОМУ ВАНДАЛІЗМ ПРОЦВІТАЄ?

Життя сучасної людини не можна назвати легким, принаймні у більшості випадків. Люди часто страждають від непорозуміння з оточенням, стресу на роботі та конфліктів у родині, образ та заздрощів, нереалізованості у житті, через збройні сутички в країні. Крім того, можливе незадоволення політичною ситуацією, своїм майновим становищем тощо. Усі ці чинники можуть стати причинами скоєння громадянами актів вандалізму. Однак, за статистикою, вандалістською поведінкою найчастіше вирізняється молодь, особливо підлітки – найвразливіша верства населення, які, можливо, навіть не усвідомлюючи цього, виявляють у такий спосіб почуття, викликані глибоким розчаруванням, нерозв'язаними проблемами або потребами, що так і не були задоволені.

Проблема підліткового вандалізму стоїть досить гостро. Основними його причинами можна вважати:

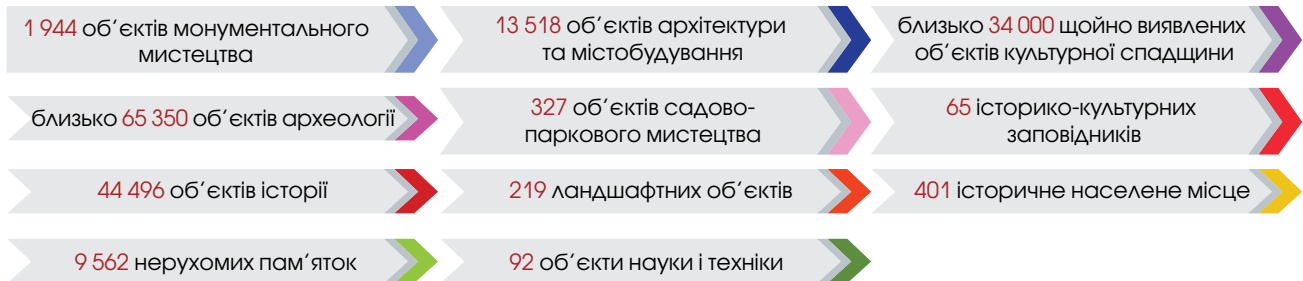
- національний мотив;
- політичну й економічну кризу держави, незадоволення дійсним станом справ;
- ілюзію безкарності під час воєнних дій на території країни;
- підміну цінностей;
- конфлікт із батьками, вчителями, однолітками;
- участь у неформальних молодіжних об'єднаннях асоціальної спрямованості, самоствердження під впливом деструктивної компанії, хуліганські мотиви;
- бажання розважитися, отримати адреналін, «піти проти правил»;
- невихованість, соціальний інфантізм, моральну незрілість;
- невірноваженість психіки, бажання самоствердитися;
- відсутність контролю за дитиною з боку батьків, байдужість до дитячого дозвілля та потреб або, навпаки, гіперопіка, що виявляється

УКРАЇНА В ПАМ'ЯТКАХ КУЛЬТУРИ

(за інформацією Міністерства культури України станом на квітень 2018 року)

Кожний здобуток культурної спадщини є унікальним.
Зникнення хоча б одного з них — безповоротна втрата, непоправне збіднення всього народу

В Україні під опікою держави перебуває:

Унікальні культурні об'єкти України, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО:

1 київський Софійський собор	4 ансамбль історичного центру Львова	7 стародавнє місто Херсонес Таврійський
2 Києво-Печерська лавра	5 букові праліси Карпат	8 церква Спаса на Берестові
3 резиденція митрополитів Буковини і Далмації (Чернівці)	6 дерев'яні церкви карпатського регіону (8 об'єктів)	9 геодезична дуга Струве (4 пункти)

ся у підвищеній суворості, покараннях за незначні провини тощо;
– заздрість і ворожість до інших людей, расовий або релігійний мотиви.

Зауважимо, що існує неусвідомлений, бездумний вандалізм. Бездумність – головна особливість імпульсивного злочину, коли бажання негайно переходить у відповідну дію без спроб обговорення вчинку та його наслідків. При цьому, імпульсивна поведінка далеко не завжди означає аморальність особи. Тож, залежно від того, який психічний стан правопорушника зумовив імпульсивну реакцію, розрізняють такі види імпульсивних злочинів:

- 1) вчинені у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;
- 2) афективні, тобто вчинені у стані сильного душевного хвилювання;
- 3) «парадоксальні», вчинені несподівано внаслідок неусвідомлених агресивних імпульсів;
- 4) зумовлені хворобливим станом психіки.

НЕПРИЄМНІ ПРИКЛАДИ

Від початку 2018 року ЗМІ рясніють повідомленнями про випадки вандалізму в різних регіонах України. Нагадаємо кілька з них.

Львів, червень. Вандали знищили меморіальну дошку українському письменнику Івану Франку, яка була встановлена на будинку, який визнано пам'яткою архітектури місцевого значення, де письменник жив протягом 1878–1879 років.

Запоріжжя, травень. Вандали вже вдруге облили чорною фарбою пам'ятну дошку з іменами загиблих на Донбасі добровольців із Запоріжжя.

Акти вандалізму вчиняють переважно ввечері чи вночі, в робочі дні й самотужки. Групами діють, як правило, підлітки

Вінниччина, квітень. Правоохоронці затримали вандалів, які розкопали поховання розстріляних нацистами мирних жителів, сподіваючись знайти там коштовні речі.

Придніпровська залізниця, квітень. Численна група молодиків

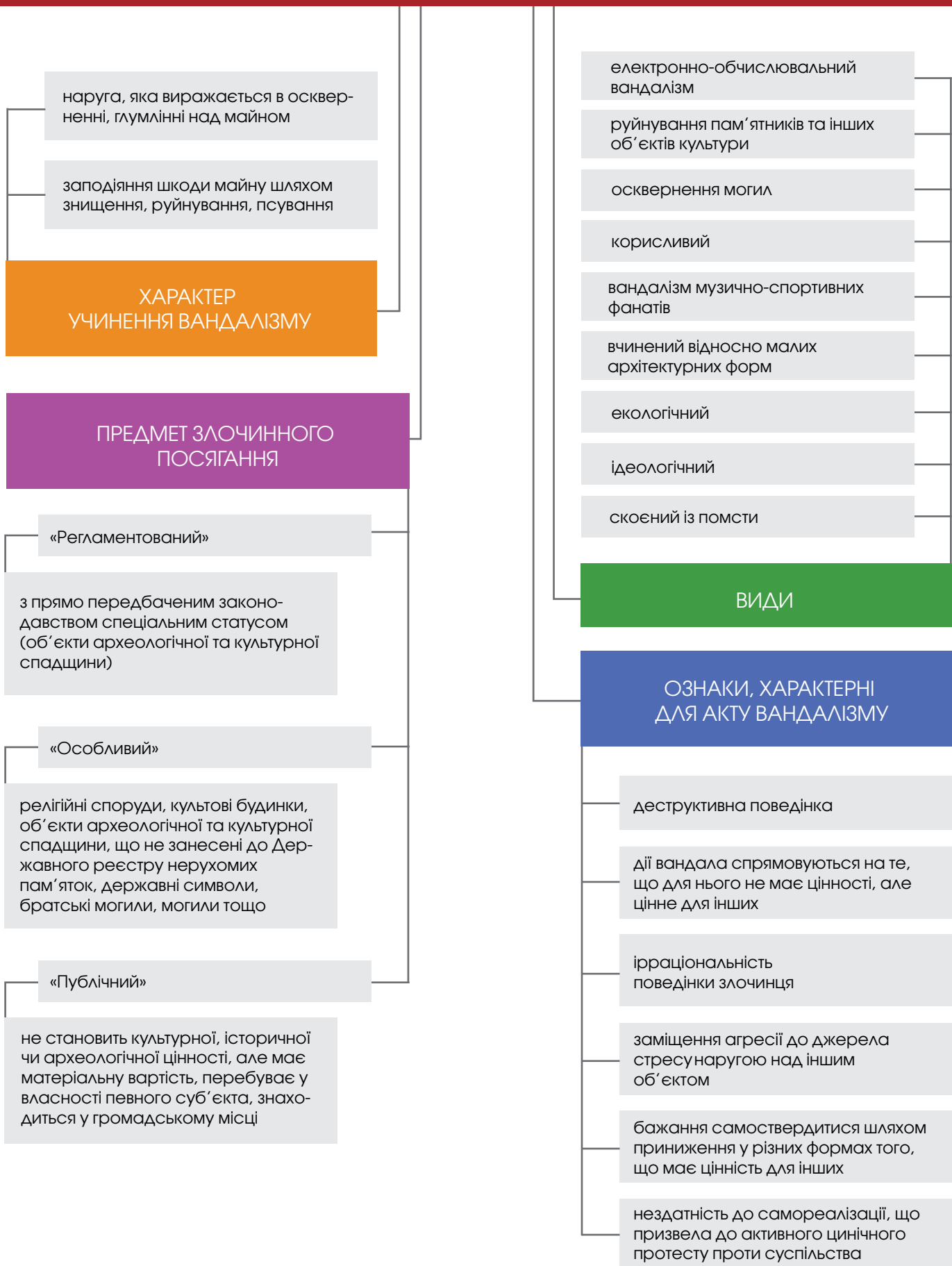
зупинила на 22 хв приміський електропоїзд зі сполученням Дніпро – Балівка, відкривши кінцевий кран гальмівної магістралі на хвостовому вагоні, та розмалювала графіті всі шість вагонів електропоїзда.

Київ, лютий. На Байковому кладовищі вандали викрали бронзові фрагменти пам'ятника Лесі Українці, залишивши від величних бронзових гірлянд, які зусібіч прикрашали пам'ятник, лише металеві штирі.

Як не прикро, але боротися з вандалізмом дуже складно, особливо якщо це стосується «дорослих» вандалів зі сформованим світо-

сприйняттям, характером та схильністю до подібного способу самовираження. Можливо, вплинути на дії таких осіб зможе вирішення їхніх проблем або задоволення потреб, порозуміння з близькими або ж все-таки покарання законом.

ВАНДАЛІЗМ

ПОРАДИ БАТЬКАМ

1. Вибудуйте довірливі стосунки з дитиною, щоб вона без побоювання могла розповісти вам усе, що її турбує.
2. Розмовляйте з дитиною частіше. Цікавтеся її захопленнями, уподобаннями, переживаннями та проблемами.
3. Пильнуйте за оточенням підлітка. Обговорюйте з ним його друзів, запрошуйте їх на гостини, щоб особисто з ними познайомитися.
4. Втручайтеся у формування характеру дитини. Якщо підліток схильний до жорстокості, шукайте способи для розвитку його гуманних рис. Акцентуйте на тому, що гарні манери завжди в моді, а за погані вчинки у суспільстві карають.
5. Виховуйте відповідальне ставлення підлітка до життя. Відповідальну людину цінують у будь-якому колективі, поважають і з нею хочуть мати справу. Крім того, пояснюйте, що за свої вчинки завжди треба відповідати.
6. Виховуйте у підлітка повагу до інших людей (живих і померлих), праці, історичного минулого, книжок, культурної спадщини тощо.
7. Допоможіть підлітку зробити його дозвілля корисним і цікавим. Запишіть його у секцію (спортивну, танцювальну, літературну, школу дизайну тощо); подорожуйте разом; ходіть на культурні заходи тощо.
8. Прищеплюйте любов до праці, щоб підліток, наприклад, висадивши кілька дерев, цінував та поважав працю інших.
9. Не висловлюйте у гострій формі своє незадоволення політичною ситуацією в країні, фінансовою нерівністю тощо, щоб це не породило у вашої дитини прагнення помститися, провчити чи нашкодити.
10. Засуджуйте заздрощі, вороже ставлення до людей інших національностей та релігій. Пояснюйте дитині, що потрібно бути толерантним.

ПОРАДИ ДИРЕКЦІЇ ШКОЛИ ТА ВЧИТЕЛЯМ

1. Ознайомлюйте учнів із чинним законодавством, зокрема з КК України, Кодексом України про адміністративні правопорушення тощо.
2. Залучайте підлітків до трудової діяльності з ремонту шкільного інвентарю, виготовлення шкільного обладнання, фарбування стін тощо.
3. Створюйте шкільні об'єднання для надання допомоги літнім людям у придбанні харчових продуктів, приготуванні обідів, прибиранні помешкань тощо.
4. Підвищуйте культурно-освітній рівень підлітків шляхом проведення конкурсів, олімпіад; вивчення культурної спадщини (організуйте екскурсії по місту, походи до музеїв, театрів, на виставки).
5. Організуйте цікаву позакласну діяльність та дозвілля підлітків: проводьте дискотеки, танцювальні конкурси, концерти, літературні вечори тощо.
6. Мотивуйте учнів до спорту (організуйте туристичні походи, спортивні змагання, заохочуйте учнів до участі у спортивних секціях, гуртках) та творчості (участь у гуртках за інтересами: шаховому, кулінарному, крою та шиття, танцювальному, хоровому).
7. Під час виховних годин розвивайте гуманність та людяність у підлітків. Якщо помічаєте за учнем жорстоке ставлення до оточення, поговоріть про це з ним та його батьками.

Говорячи про підлітків, передусім, необхідно забезпечити належне батьківське виховання та змістовне дозвілля.

ЯК ПОБОРОТИ ПІДЛІТКОВИЙ ВАНДАЛІЗМ?

На сьогодні в суспільстві існує гостра потреба проведення профілактики підліткового вандалізму з метою попередження та подолання негативних наслідків цього явища.

Профілактика вандалізму – це система заходів, спрямованих на локалізацію конкретних негативних

явищ у поведінці людей, стосовно пам'яток культури, матеріальних цінностей, будівель, споруд тощо.

Профілактику підліткового вандалізму необхідно проводити як вдома, так і в школі. Для цього скористайтеся порадами, що наведені вище.

Вандалізм – це серйозна проблема XXI століття. Попри те, що світ розвивається і рухається вперед, деструктивна поведінка певних людей і навіть груп нагадує дії давнього племені вандалів.

Треба пам'ятати, що вандалізм не

виникає миттєво. Його мотивують умови життя, виховання дитини в сім'ї, оточення тощо. Тому на дорослу людину покладена подвійна відповідальність – за власне свідоме ставлення до світу та прищеплення цінностей суспільства і розвиток гуманного світобачення у дитини, що сприяють зростанню гармонійної особистості.

Будьте людяними, шануйте та бережіть свою історичну спадщину та навчайте цього своїх дітей!

Аліна ЖУК

БЕЗПЕЧНЕ ШКІЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Другий рік поспіль українське суспільство з цікавістю спостерігає за реформою шкільної освіти. Нова українська школа, за словами міністра освіти та науки пані Лілії Гриневич, це школа життя у XXI сторіччі. Школа, яка не просто наповнює дітей знаннями, а школа, яка вчить ці знання використовувати

Згідно з Концепцією реформування середньої освіти в Україні знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формуватимуть його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні, праці.

Нова українська школа базується

на 10 ключових компетентностях, серед яких чи не вперше одне з найважливіших місць посідає екологічна грамотність і здорове життя, які трактуються як уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в межах сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього природного сере-

довища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

Одночасно у контексті підвищення рівня екологічної грамотності, або екологічної свідомості учнів та педагогів, окремого обговорення потребують умови функціонування закладів загальної середньої освіти, їх адаптованість до пропагування ідей захисту довкілля, раціонального споживання ресурсів тощо.

Базовий документ, в якому більш-менш серед іншого згадується про особливості шкільного побуту та критерії його екологічності, є *Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів* (далі – Правила), затверджені 2001 року. За словами авторів Правил,

це обов'язковий для виконання документ, що регламентує безпечно для здоров'я дітей і підлітків умови навчання та виховання, які сприяють підвищенню їх працездатності протягом навчального дня, тижня, року, поліпшують психофізіологічний розвиток та зміцнюють здоров'я дитини.

ЗЕМЕЛЬНА ДІЛЯНКА

Так, у документі є вимоги до земельних ділянок, на яких розташовуються навчальні заклади. Зокрема, ділянки під забудову шкіл повинні розташовуватися в зонах населеного пункту з дотриманням санітарних норм щодо відстані від джерел викидів шкідливих речовин, шуму, вібрації, електромагнітних та іонізуючих випромінювань. Не допускається їх розміщення в санітарно-захисних зонах промислових підприємств та інших об'єктів, що є джерелами забруднення довкілля небезпечними факторами.

По периметру земельної ділянки закладу слід передбачати захисну зелену смугу (дерева, кущі, газон) завширшки не менше 1,5 метра, а з боку вулиць не менше 3 метрів. Площа озеленення земельної ділянки повинна складати 45–50% загальної площі ділянки. Якщо ділянка прилягає безпосередньо до зелених масивів (парків, садів, скверів), а також, якщо школи розміщені у сільській місцевості або за умов їх реконструкції, площі зелених насаджень допускається скорочувати, але не більше ніж на 30%. Забороняється біля школи висаджувати колючі дерева і кущі (біла акація, глід, шипшина тощо) і рослини з отруйними ягодами (вовче лико, бріонія, сумах отруйний, рицина та інші), вирощувати гриби. Зеленими насадженнями також потрібно відгороджувати фізкультурні майданчики, а ігрові майданчики, розміщені біля будівлі школи, засівати невисокою травою.

На території земельної ділянки повинні бути передбачені поливальні установки та питні фонтани. Для поливу земельна ділянка

обладнується водопроводом і оснащується спеціальними кранами.

Велика увага Правилами приділяється будівництву та облаштуванню навчальних корпусів. Цікавою у контексті забезпечення екологічної безпеки в школах є вимога під час будівництва використовувати цеглу або матеріали, мийні та дезінфекційні засоби, які дозволені Міністерством охорони здоров'я

Забороняється біля школи висаджувати колючі дерева, кущі, рослини з отруйними ягодами, вирощувати гриби

України. Такі вимоги можуть давати певне обґрунтування до використання у шкільному будівництві та побуті екологічно дружніх матеріалів та речовин.

Попри велику кількість опосередкованих посилань у Правилах до питань підтримання екологічної безпеки у шкільному середовищі, все ж таки навіть побіжний аналіз цього документу свідчить про недостатність у ньому інформації щодо принципів екологічно свідомої організації навчального процесу, відсутність підґрунтя для виховання учнів в умовах, що сприятимуть підвищенню рівня їхньої екологічної грамотності. Адже можна безкінеч-

Багато будівель будуються в місцях, у спосіб та з матеріалів, які є неприйнятними для навколишнього середовища

но довго на уроках, присвячених питанням захисту довкілля та безпеки життєдіяльності, розповідати про необхідність раціонального використання водних ресурсів, застосування безфосфатних мийних засобів, роздільне збирання побутових відходів, а кран у туалеті як капає, так і капає, виливаючи при цьому літри води до каналізації; посуд у шкільній їдальні миється мийними засобами невідомого вмісту, і знову ж до тієї каналізації потрапляє багато чого «корисного»; сміття навіть відсортоване вивозиться на єдине міське сміттєзвалище. На жаль, у

більшості закладів освіти України на сьогодні залишаються невітнішими побутові умови, які ставлять під загрозу красиві, розумні та актуальні ідеї Нової української школи.

То яким же має бути шкільне довкілля? Що там повинно бути такого особливого, щоб наші діти щодня перебували не тільки у безпечному для них середовищі, але ще й в екологічно дружньому.

«ЗЕЛЕНЕ» БУДІВНИЦТВО

Розпочнемо зі шкільної будівлі та інфраструктури. Для того щоб освітні простори претендували на почесне звання екологічно дружніх закладів освіти, окрім функціональності та ефективного використання ресурсів для побудови, вони повинні сприяти навчанню, забезпечувати беззаперечний комфорт особам, які там перебувають. Багатофункціональність екологічних освітніх просторів вимагає застосування особливого порядку будівництва та використання будівель, які завжди мають балансувати між потребами учнів та педагогів, впливом на довкілля та фінансовими можливостями адміністрації закладів.

Процес будівництва екологічно дружніх шкіл вимагає відповідей на низку запитань, які повинні бути надані уже на етапі проектування. Зокрема, де, як і з яких будівельних матеріалів буде будуватися заклад? Чи відповідатиме вентиляційне, повітряно-очисне обладнання та обладнання для обігріву кліматичним особливостям регіону? Які можуть постати перед школою виклики у зв'язку зі зміною клімату, проблематичним станом водних ресурсів, забрудненим атмосферним повітрям, навалі побутового сміття? Чи чули ви коли-небудь, щоб

СТАЛЕ «ЗЕЛЕНЕ» БУДІВНИЦТВО ЗАБЕЗПЕЧУЄ:

Збереження фінансових ресурсів шляхом зменшення витрат на енергоспоживання, воду та інші ресурси

Належне поводження з відходами

Економію енергії

Озеленення територій та, як наслідок, поліпшення стану повітря в освітніх просторах

Ефективне використання води

Комфортні та затишні умови для навчання

Скорочення викидів двоокису вуглецю (CO₂)

Приклад для наслідування іншими громадськими будівлями

такими питаннями переймалися будівельники, зводячи заклади освіти в Україні, і не тільки?

Цікаво, що глобальна тенденція стандартизувати будівництво, його методи та будівельні матеріали не враховує величезну різноманітність середовищ проживання, географічних особливостей регіонів, клімату, екосистем, в яких ми живемо, та природних явищ, впливу яких піддаємося. Як наслідок, багато будівель будуються в місцях, у спосіб та з матеріалів, які є неприйнятними для навколишнього середовища,

що в кінцевому підсумку негативно впливає на комфорт нових будівель, збільшує витрати на технічне обслуговування, а іноді й визначає довговічність приміщень. Мешканці та відвідувачі таких будівель, певно відчують на собі надмірно високі чи низькі температури, погану звукоізоляцію та погане освітлення. Окрім того, такі будівлі залишають величезний екологічний слід!

Стале, або екологічне, або, як його ще інколи називають, «зелене» будівництво – це сучасний глобальний тренд, який все більше набу-

ває популярності, зокрема і в такій традиційній сфері, як будівництво закладів освіти.

Архітектори та будівельники все частіше застосовують принципи «зеленого» будівництва, адаптуючи традиційні будівельні техніки та використовуючи альтернативні екологічно дружні будівельні матеріали. Такі технології у багатьох випадках дозволяють істотно зменшити експлуатаційні витрати та заощаджувати.

Водночас, попри зростання обсягів «зеленого» будівництва, у сфері освіти дуже мало закладів будуються за цими принципами. Часто це пов'язано з правовими обмеженнями та регулюванням будівництва (до прикладу – Правила, що згадувалися на початку статті), а також більшим розміром початкових інвестицій, розрахунок яких роблять без урахування майбутніх заощаджень в експлуатаційних витратах і обслуговуванні. При цьому для побудови (реконструкції наявних) екологічно дружніх сучасних освітніх просторів велика кількість методів, способів, матеріалів будівництва перебуває в межах досяжності, подекуди очікуючи на

Термін «екологічний слід» використовується для визначення кількості ресурсів та екосистеми послуг, які потрібні людям, громадам чи країні, щоб зберегти свій сучасний спосіб життя. Розрахунок «екологічного сліду» враховує також площу поверхні Землі, яка потрібна для того, щоб виробляти те, що споживається, та утилізувати відходи життєдіяльності, що утворюються. Останніми роками концепція розрахунку «екологічного сліду» використовується як індикатор екологічної стійкості (або її відсутності). Кілька інтернет-ресурсів пропонують інструменти для його розрахунку. Останні розрахунки за допомогою цих ресурсів показали, що більш розвиненим країнам потрібно більше землі та ресурсів, ніж має їх територія, щоб підтримувати сучасний спосіб життя своїх громадян.

креативні інноваційні рішення для досягнення одного з найважливіших результатів: турботи про поліпшення середовища, в якому ми живемо.

Проте лише застосування принципів «зеленого» будівництва під час зведення шкіл не дає їм можливості називатися екологічно дружніми освітніми просторами. Велике значення також відіграють і споживання ресурсів у школах, і організація харчування та навчального процесу, а також шкільна система поводження з відходами.

ОРГАНІЗАЦІЯ ХАРЧУВАННЯ В ШКОЛАХ

Напевно, одна з найтяжчих реформ у циклі освітніх є і буде реформа організації харчування в школах: від виготовлення та постачання продукції до технологій приготування та роздачі страв. Окреме, дуже болюче питання для більшості учнів, вчителів та батьків – шкільний раціон, який зараз абсолютно не пристосований до способу та умов життя наших дітей. У порівнянні з країнами Європейського Союзу та іншими економічно розвинутими країнами світу українське суспільство ще тільки налаштовується на системні зміни у цій сфері. До прикладу, у Великій Британії існує мережа громад, які об'єдналися заради забезпечення належного рівня харчування в навчальних закладах та які постійно працюють над зміною, осучасненням культури громадського харчування. Окрім цього, учасники більш ніж 5 загальнодержавних кампаній постійно тримають на контролі та намагаються впливати на процес харчування в закладах освіти, для того щоб діти мали збалансований, корисний, поживний та смачний раціон.

В Україні ж такими кампаніями охоплюється лише невелика частина шкільних їдалень, і вони не мають системного характеру.

ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Поводження з відходами, а саме організація додаткових можливостей для роздільного збирання

сміття, здавання його на перероблення, компостування харчових відходів, належне поводження з небезпечними відходами (батареї) – на щастя, ці всі активності не новина для українських шкіл, і все більше і більше закладів освіти у країні дбають про формування екологічної культури учнів і педагогів із цих питань. Радісно, що діти дуже активно долучаються до процесів збирання відходів для перероблення, повторного використання матеріалів, зменшення кількості відходів шляхом не тільки участі в освітніх заходах, а й активно використовують нові звички у побуті.

«ЗЕЛЕНИЙ РУХ»

Що ще Нова українська школа повинна та може запропонувати своїм учням, вчителям та батькам? Це, до прикладу, так званий «Зелений рух», який спонукає усіх без винятку ходити до школи або пішки, або використовувати екологічно безпечний транспорт. Це й обмеження у вико-

ристанні пластику та поліетиленових пакетів у щоденному побуті в школах. Це і запровадження принципів економного використання води, енергії, участь у спеціальних природозахисних програмах, які можна реалізувати як самостійно, так із залученням місцевих органів влади, природоохоронних організацій чи адміністрацій природоохоронних установ. Можна взяти під охорону та опікуватися чи окремо взятою територією, чи доглядати окремих мешканців лісу, парку, саду. Чи забезпечувати на постійній основі чистоту та належний стан флори в прибережних смугах водойм.

Світ екологічної грамотності необмежений ні у фантазії, ні у територіях, ні у бажаннях. Основне завдання і учнів, і вчителів, і громад, і органів влади, і всього українського суспільства – це мати постійну волю до створення безпечного та дружнього довкілля.

Леся КАРНАУХ,
експерт з питань охорони довкілля

ГІДРОЛОГІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ

Підсумки роботи глобальної конференції Всесвітньої метеорологічної організації «Процвітання через удосконалення гідрологічного обслуговування»

Вода є визначальним чинником економічного і соціального розвитку людства. У багатьох країнах світу, зокрема в Україні, спостерігають негативний вплив зміни клімату та нераціональної діяльності людини на кількісні та якісні показники водних ресурсів. Це призводить до зміни природних чинників формування поверхневого стоку і, як наслідок, збільшує ймовірність прояву несприятливих для економіки та життєдіяльності людини гідрологічних явищ: екстремальних маловодь або катастрофічних річкових паводків. Наслідком цього є матеріальні збитки, загроза життю населення, погіршення екологічної ситуації.

Зрозуміло, що повністю уникнути негативного впливу несприятливих гідрологічних явищ неможливо, але є можливість завчасно попередити про їх загрозу, а отже, запобігти або мінімізувати їх наслідки шляхом гідрологічного обслуговування, яке надають національні гідрометеорологічні, а в багатьох країнах, гідрологічні служби. Гідрологічне обслуговування, зокрема моніторинг, оцінювання та прогнозування гідрологічного режиму, є основою для ефективного управління водними ресурсами, їх збереження та відновлення.

ГЛОБАЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ ВМО

З 7 по 9 травня 2018 року в м. Женева у штаб-квартирі Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО) відбулась Глобальна конференція ВМО на тему: «Процвітання через удосконалення гідрологічного обслуговування». Конференцію було організовано ВМО спільно з низкою інших міжнародних організацій та програм, діяльність яких пов'язана з водними ресурсами, а саме: Європейською економічною комісією ООН, Міжнародною асоціацією гідрологічних наук, ЮНЕСКО, Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН, Всесвітнім банком, Міжнародним союзом геодезії та геофізики, Глобальним центром передового досвіду з управління ризиками водних лих, Глобальним фондом зі зменшення небезпеки лих та відновлення, Глобальним водним

партнерством. Крім того, в організації конференції надали допомогу Агенція США з міжнародного розвитку та Швейцарська агенція з розвитку та співробітництва.

У роботі конференції взяла участь більш ніж 200 представників від національних гідрометеорологічних/гідрологічних служб майже 90 країн світу, Секретаріату ВМО, зазначених вище міжнародних організацій та програм, а також ряду відомих наукових та навчальних закладів Європи та США.

Основними завданнями конференції були активізація та поглиблення співробітництва між основними зацікавленими сторонами в межах міжнародних спільних дій та проєктів; розгляд сучасного стану та розроблення рекомендацій щодо зміцнення можливостей національних гідрометеорологічних/гідрологічних служб щодо надання обслуговування, зокрема через міжнародні ініціативи у вигляді програм та проєктів.

ГІДРОЛОГІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Під *гідрологічним обслуговуванням* розуміють дії із забезпечення користувачів різного рівня гідрологічною інформацією, яка дає можливість їм приймати своєчасні та ефективні заходи з управління водними ресурсами, зокрема запобігання їх виснаженню, забрудненню, а також уникнення шкідливої дії вод.

Під *гідрологічною інформацією* розуміється фактичні та узагальнені дані про гідрологічний режим та водні ресурси, прогнози та попередження про очікувані зміни у водному режимі. Користувачами гідрологічного обслуговування можуть бути органи державної влади, галузі економіки та населення.

Гідрологічне обслуговування надають національні гідрометеорологічні або гідрологічні служби. Перший варіант стосується України та низки інших Європейських країн (Білорусі, Чехії, Словаччини, Латвії, Швеції та деяких інших), де метеорологічні та гідрологічні спостереження, прогнозування та обслуговування здійснюють єдині

гідрометеорологічні служби. З іншого боку, у таких країнах як Німеччина, Франція, Румунія, Фінляндія та деяких інших гідрологічні служби відокремлені від метеорологічних.

Гідрологічна інформація допомагає розв'язати широке коло питань, які постають перед суспільством, зокрема: 1) якою кількістю доступних для використання водних ресурсів володіє країна; яка якість водних ресурсів та як вони розподілені по території; 2) чи достатньо водних ресурсів для забезпечення сучасних і майбутніх потреб економіки та населення за умови збереження екологічного стану водних об'єктів та можливого впливу зміни клімату; 3) як найбільш раціонально проєктувати та управляти водогосподарськими комплексами; 4) як впливає водогосподарська діяльність на навколишнє середовище, економічний розвиток та умови життєдіяльності суспільства; 5) як захистити населення, матеріальні цінності та екосистеми річок від шкідливої дії вод: паводків, маловод'дя, антропогенного забруднення.

Гідрологічне обслуговування можна представити у вигляді ланцюжка послідовних дій, які починаються з визначення гідрологічних характеристик, насамперед рівнів та витрат води, а закінчуються наданням кінцевого продукту користувачам відповідно до їх потреб у найбільш зручній для них формі. Між цими діями є низка проміжних етапів, протягом яких отримана первинна інформація оброблюється, аналізується, узагальнюється та використовується для створення кінцевого продукту.

РОБОТА КОНФЕРЕНЦІЇ

Під час конференції було розглянуто сучасний стан та проблемні питання, які є на кожному з етапів ланцюжка гідрологічного обслуговування.

Робота конференції проходила у форматах пленарної сесії та трьох спеціалізованих сесій: «управління гідрологічними даними», «гідрологічні продукти» та «гідрологічне обслуговування – постачання продукції».

ПЛЕНАРНА СЕСІЯ

ДОПОВІДЬ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ВМО PETERI TAALAS «ВОДА, СТИХІЙНІ ЛИХА ТА ЗМІНА КЛІМАТУ»

Акцентовано увагу на проблемі зростання кількості стихійних лих гідрометеорологічного походження в світі протягом останніх 30 років, що значною мірою обумовлено впливом глобальних та регіональних змін клімату. Так, якщо 1985 року кількість стихійних лих гідрометеорологічного походження, які викликали матеріальні збитки більш за 300 млн доларів США, за оцінюванням експертів ВМО склала близько 250 випадків, то 2007 року їх збільшилось до 600 випадків, а 2016 року – майже до 800. З цієї кількості трохи більш ніж 50% лих пов'язано з гідрологічними явищами, насамперед паводками.

Найбільш ефективним інструментарієм попередження та мінімізації збитків від стихійних гідрометеорологічних явищ є створення та підтримка функціонування систем раннього оповіщення. Ключовим сегментом таких систем є інформація, прогнози та попередження національних гідрометеорологічних/гідрологічних служб. Зміцнення спроможності національних гідрометеорологічних/гідрологічних служб щодо створення та підтримки в робочому стані систем раннього оповіщення є одним із пріоритетних напрямів діяльності ВМО.

ДОПОВІДЬ ДИРЕКТОРА ІНСТИТУТУ ГІДРОТЕХНІКИ ТА УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ ВІДЕНСЬКОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ GÜNTER BLÖSCHL «СОЦІАЛЬНА КОРИСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ГІДРОЛОГІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ»

Показано, як своєчасні та правдиві гідрологічні інформації, прогнози, а також попередження про екстремальні гідрологічні явища використовують у водному секторі економіки – гідроенергетиці, управлінні водогосподарськими комплексами, водному транспорті, а також в рекреації та охороні навколишнього природного середовища. Ефективність використання отриманих гідрологічних послуг пов'язана із загальним економічним рівнем країни, її технологічним та науковим розвитком. Зокрема, наведено приклади, як нові наукові методи гідрологічного прогнозування дозволяють розв'язувати практичні задачі в Австрії та Німеччині.

СЕКЦІЯ «УПРАВЛІННЯ ГІДРОЛОГІЧНИМИ ДАНИМИ»

Розглянуті питання: кількісний склад мережі гідрологічних спостережень; проведення вимірювань гідрологічних параметрів; збирання даних вимірювань, їх оброблювання та розповсюдження для наступного використання; управління якістю гідрологічних даних та підвищення професійного рівня фахівців, які залучені до гідрологічного обслуговування.

ДОПОВІДЬ КЕРІВНИКА ВІДДІЛУ ГІДРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ШВЕДСЬКОГО МЕТЕОРОЛОГІЧНОГО І ГІДРОЛОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ VERIT ARHEIMER «ДІЙСНІ МІЖНАРОДНІ ІНІЦІАТИВИ З УПРАВЛІННЯ ГІДРОЛОГІЧНИМИ ДАНИМИ»

Увагу приділено питанню поліпшення доступу до баз гідрологічних даних, а також обміну даними на національному та міжнародному рівнях. Необхідність поліпшення діяльності в цих напрямках обумовлено низкою чинників природного, соціального, технічного та наукового характеру.

До природних чинників належать регіональний (міжрегіональний) просторовий масштаб гідрологічних процесів, які проявляються на відносно невеликій території у порівнянні з глобальним характером метеорологічних процесів. Соціальна складова актуальності питання вбачається в міжнародному статусі багатьох річкових басейнів, необхідності оцінювання впливу зміни клімату на водні ресурси. У створенні багаторівневих систем спостережень за поверхнею Землі та глобальних баз даних, а також необхідності залучення гідрологічної інформації для оцінювання розрахункових значень опадів у метеорологічних та кліматичних моделях вбачаються чинники технічної групи. До чинників наукового характеру належать необхідність використання різних гідрологічних даних для калібрування та верифікації гідрологічних моделей, а також розвиток досліджень у межах «порівняльної гідрології», яка дозволяє ліпше вивчити та описати причинно-наслідкові зв'язки у гідрології.

Дискусії. Особливу увагу приділено проблемним питанням, які постали перед гідрометеорологічними/гідрологічними службами у проведенні якісних гідрометричних вимірювань, збиранні, оброблюванні та представленні гідрологічної інформації для подальшого використання. Протягом останніх років збільшується відрив між службами розвинутих країн світу та країн, що розвиваються, у технічному оснащенні мереж спостережень, використанні сучасних інтернет-технологій для управління даними. На жаль, слід констатувати, що до країн другої групи можна віднести й Україну, де стан технічного оснащення та використання інтернет-технологій відстає від потреб сьогодення.

Низка ініціатив. З метою подолання зазначених проблем декілька міжнародних організацій започаткували низку ініціатив. Так, Світовим банком, Глобальним водним партнерством, Всесвітньою метеорологічною організацією та Глобальним фондом зі зменшення небезпеки лих та відновлення виконано глобальне оцінювання стану гідрологічного обслуговування національними гідрологічними службами з метою визначення пріоритетів у наданні фінансової та технічної підтримки гідрометеорологічним/гідрологічним службам країн другої групи.

Міжнародною асоціацією гідрологічних наук за підтримки ВМО створено робочу групу «Вимірювання та спостереження в XXI столітті». Метою цієї групи задекларовано «... сприяння поширенню нових методів спостережень для кращого розуміння гідрологічного циклу». У роботі групи беруть участь провідні науковці та практики, які працюють у зазначеній сфері. 2017 року до роботи в цій групі залучено спеціалістів Українського гідрометеорологічного інституту.

У січні 2017 року в межах міжнародної гідрологічної програми ЮНЕСКО почала функціонувати Мережева система інформації про воду, яка являє собою широкомасштабну онлайн платформу з відкритим доступом, що пропонує різнопланову інформацію, пов'язану з водою.

Також існує ініціатива ВМО «Глобальна підтримка гідрометрії», яка спрямована на впровадження нових підходів у проектуванні мереж гідрологічних спостережень та застосування передових технологій гідрологічних вимірювань.

СЕКЦІЯ «ГІДРОЛОГІЧНІ ПРОДУКТИ»

Розглянуті питання: *хто є цільовими групами користувачів гідрологічної продукції; які продукти відповідають вимогам різних користувачів; які засоби повинні мати гідрологічні/гідрометеорологічні служби для забезпечення користувачів цією продукцією; особливості надання користувачам поточної інформації, прогнозів та попереджень для планування та управління водними ресурсами, питання застосування вимог Міжнародної організації стандартизації до управління якістю гідрологічного обслуговування, а також питання зміцнення кадрового потенціалу.*

ДОПОВІДЬ НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИКА НАЦІОНАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ НАУКОВИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА (ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА) MARIA-HELENA RAMOS «ЧИННІ ІНІЦІАТИВИ У СФЕРІ ГІДРОЛОГІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ»

Розглянуто програми та проекти, які об'єднує загальна мета – поліпшити якість гідрологічної продукції: «Асоційована програма з управління паводками» (реалізують Глобальне водне партнерство та ВМО); «Дослідження режиму стоку за даними експериментальних спостережень та даними мереж спостережень» (Міжнародна гідрологічна програма ЮНЕСКО); «Програма з інтегрованого управління засухами» (Глобальне водне партнерство та ВМО); «Міжнародна паводкова ініціатива» (Міжнародний центр з питань водних ризиків та управління ризиками, Міжнародна асоціація гідрологічних наук, Міжнародна гідрологічна програма ЮНЕСКО, ВМО); «Стан та перспектива гідрологічної системи ВМО».

Дискусії. Представники України надали інформацію щодо заходів, які вживають в організаціях гідрометеорологічної служби ДСНС України з метою розширення форм та поліпшення якості гідрологічної продукції, яка надається користувачам.

СЕКЦІЯ «ГІДРОЛОГІЧНІ ОБСЛУГОВУВАННЯ – НАДАННЯ ПРОДУКЦІЇ»

Розглянуті питання: *як задовольнити вимоги користувачів гідрологічної продукції, які постійно розширюються; як вчасно надавати інформацію, і, нарешті, як забезпечити зворотний зв'язок із користувачами з метою постійного поліпшення якості гідрологічної продукції.*

ДОПОВІДЬ ПРОФЕСОРА ІНСТИТУТУ ВОДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (ПІВДЕННА АФРИКА) DENIS HUGHES

Представлено низку міжнародних ініціатив, завданням яких є сприяння національним гідрологічним службам у підвищенні їх спроможності щодо гідрологічного обслуговування користувачів, зокрема: дві ініціативи Європейської комісії ООН – «Програма з оцінювання взаємозв'язку між водою, продовольством, енергією та станом екосистеми в транскордонних річкових басейнах» та «Глобальна мережа басейнів, для яких здійснюють заходи з адаптації до зміни клімату»; дві ініціативи Міжнародної гідрологічної програми ЮНЕСКО – «Глобальна мережа з водних ресурсів та інформації про розвиток посушливих земель» та «Всесвітня програма оцінювання водних ресурсів»; одна ініціатива Глобального водного партнерства зі співробітництва на національному та регіональному рівнях; ініціатива Міжнародної асоціації гідрологічних наук «Panta Rhei – Everything Flows», а також ініціатива ВМО з прогнозування паводків.

Зазначені ініціативи допомагають налагодити дієвий зв'язок між постачальниками (гідрометеорологічними/гідрологічними службами) та користувачами гідрологічної продукції, що дозволяє своєчасно реагувати на висхідні вимоги окремих галузей економіки та населення до гідрологічної продукції, розвивати форми та технології представлення інформації, прогнозів та попереджень, а також спрямовувати зусилля на найбільш актуальні напрями наукових досліджень. Відзначимо, що фахівці, які працюють у гідрометеорологічних організаціях ДСНС України, беруть участь у деяких зазначених ініціативах на рівні експертів.

Дискусії. Відмічено, що в цьому сегменті гідрологічного обслуговування є два найбільш актуальні напрями діяльності: налагодження тісної взаємодії між постачальниками та користувачами продукції, а також широке впровадження в процес постачання продукції сучасних інтернет-технологій.

Якщо в першому напрямі Україна може поділитись успішним досвідом, то другий напрям вимагає суттєвого удосконалення, що так само потребує корінного поліпшення матеріально-технічного забезпечення гідрометеорологічної діяльності.

ПРИКІНЦЕВА СЕСІЯ «ГІДРОЛОГІЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»

Узагальненим висновком заходу стало положення, що визнання важливості водних ресурсів, необхідність їх захисту та раціонального управління ними серед світової спільноти поглиблюється. Важливість проблеми водних ресурсів відбита в низці міжнародних документів високого рівня, зокрема: у «Порядку денному зі сталого розвитку до 2030 року», схваленому Генеральною Асамблеєю ООН 2015 року, «Сендайській рамковій програмі зі зменшення ризику стихійних лих на 2015–2030 роки», «Паризькій угоді» 2015 року, яка регулює заходи зниження вмісту CO₂ в атмосфері.

За підсумками конференції було прийнято заяву, яка закликає співпрацювати на міжнародному рівні з метою розроблення загальних засад та керівництва зі зміцнення спроможності національних гідрометеорологічних/гідрологічних служб щодо надання своєчасного та якісного гідрологічного обслуговування органам державної влади, галузям економіки та населенню. Представники України взяли участь у підготовці проекту цієї заяви, зокрема, вони надали пропозицію щодо введення українських фахівців до складу розробників засад та керівництва.

ВИСНОВКИ

Результати роботи конференції свідчать про висхідну увагу, яку приділяє міжнародна спільнота проблемі водних ресурсів та необхідності скоординованих на глобальному та регіональному рівнях зусиллях щодо зміцнення спроможності національних гідрометеорологічних/гідрологічних служб здійснювати моніторинг, прогнозувати характеристики водного режиму та своєчасно попереджати про загрозу формування небезпечних гідрологічних явищ.

Стосовно України, то на фоні міжнародного рівня стану гідрологічного обслуговування, можна дійти таких висновків.

Загалом є підстава оцінити позитивно організаційні засади функціонування системи гідрологічних спостережень, прогнозування та обслуговування з боку гідрометеорологічних організацій ДСНС України. Цьому сприяє те, що в Україні метеорологічний та гідрологічний напрями роботи об'єднано в єдиній гідрометеорологічній службі. Це полегшує взаємодію метеорологів та гідрологів під час складання гідрологічних прогнозів та попереджень, що особливо важливо в ситуаціях формування швидкоплинних річкових паводків.

Високим рівнем співпраці характеризується взаємодія гідрометеорологічних організацій ДСНС України з користувачами гідрологічної продукції на національному

та регіональному рівнях. У цьому напрямі роботи Україна не поступається іншим країнам.

Основні проблемні питання пов'язані із застосуванням сучасних технологій проведення вимірювань, опрацювання отриманої інформації та її представлення користувачам різного рівня. Останні роки характеризуються стрімким розвитком застосування сучасних технологій у гідрометеорологічних та гідрологічних службах: автоматичні гідрологічні станції, інтернет речей, хмарні обчислення, ансамблеві моделі гідрометеорологічного прогнозування – ось неповний перелік цих технологій. Рушійними силами в цьому напрямі виступають загальний економічний розвиток країн та увага з боку керівництва держав до проблем національних гідрометеорологічних/гідрологічних служб, що позначається, насамперед, у відповідному фінансуванні їх діяльності. У цього погляду Україна, як і всі інші пострадянські держави (можливо, за винятком країн Балтії), поступаються розвинутих країнам, і, на нашу думку, розрив із часом, на жаль, збільшується. Подолання цієї проблеми можливе лише шляхом вкладання значних інвестицій у розвиток системи спостережень, прогнозування та гідрометеорологічного забезпечення споживачів. Саме таким шляхом пройшли національні гідрометеорологічні/гідрологічні служби таких постсоціалістичних кра-

їн як Польща, Словаччина, Румунія. Особливо актуальне таке рішення у контексті загрози збільшення кількості та інтенсивності небезпечних гідрометеорологічних явищ як наслідок впливу зміни глобального і регіонального клімату. Водночас уряди зазначених країн залучали у вигляді кредитів фінансові ресурси світових та Європейських фінансових структур для технологічного розвитку національних гідрометеорологічних/гідрологічних служб.

Зважаючи на наявні економічні реалії в Україні, найбільш реалістичним сценарієм дій зі зміцнення технологічного рівня гідрометеорологічних організацій ДСНС України вважаємо поєднання зусиль з боку держави щодо поліпшення фінансування гідрометеорологічної діяльності коштом державного бюджету та співпраці з міжнародними фінансовими інституціями щодо розглядання питання залучення їх коштів.

Додаткову інформацію про результати роботи конференції можна отримати на сайті: www.hydroconference.wmo.int.

Микола КУЛЬБІДА,
Український гідрометеорологічний
центр ДСНС України,
В'ячеслав МАНУКАЛО,
Український гідрометеорологічний
інститут ДСНС України та
НАН України

XVII МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА
**ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ /
ПОЖТЕХ-2018**

**9-12
ЖОВТНЯ**

ОРГАНІЗАТОР:
Міжнародний виставковий центр
ЗА ПІДТРИМКИ
Державної служби України з надзвичайних ситуацій

Генеральний
медіа-партнер:
**ОХОРОНА ПРАЦІ
І ПОВІСНА БЕЗПЕКА**

Генеральний
інформаційний партнер:
Бізнес

Спеціалізований
інформаційний партнер:
Україна

Ексклюзивний
медіа-партнер:
**НАДЗВИЧАЙНІ
СИТУАЦІЇ**

Технічний
партнер:
RealMedia

**МІЖНАРОДНИЙ
ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР**

Україна, м. Київ, Броварський пр-т, 15
М "Лівобережна"

☎ (044) 201-11-64

e-mail: protech@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.мвц.укр

www.tech-expo.com.ua

МЕТОДОЛОГІЯ ФАО ДЛЯ ШКІЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ

ЧОМУ ПРОГРАМИ ШКІЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ (ПШХ) ВАЖЛИВІ?

	<p>Освіта в галузі харчування повинна стосуватися всього населення, зокрема підгрупи, які знаходяться під загрозою, з метою запобігання недоїдання та просування знання та навичок, які поліпшують і підтримують здоров'я нації</p>		<p>Освіта в галузі харчування повинна містити комунікаційну діяльність - характер продовольчого постачання є належною турботою про освіту в галузі харчування</p>		<p>Інструмент стратегічного втручання для соціального захисту та забезпечення права людини на достатню їжу</p>
	<p>Захист громадського здоров'я через забезпечення здоровою та безпечною їжею та формування навичок здорового харчування</p>		<p>Інструмент освіти</p>		<p>Стратегія місцевого економічного розвитку для зміцнення продовольчої безпеки</p>

РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ СИСТЕМИ ШКІЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ В МЕЖАХ ПРОЕКТУ ФАО ВІДПОВІДНО ДО ЕЛЕМЕНТІВ СТІЙКОСТІ

1 ШИРОКЕ ЗАЛУЧЕННЯ ВСІХ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН ДО ПРОГРАМИ ШКІЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ

	<p>Перегляд державної політики щодо шкільного харчування</p>		<p>Посилення участі всіх зацікавлених сторін (уряд, громадські організації, науково-дослідні установи) на всіх рівнях</p>		<p>Участь наукових установ та інших головних партнерів шляхом втілення таких конкретних заходів:</p>	<p>підвищення обізнаності про важливість ПШХ як комплексної стратегії освіти, охорони здоров'я та розвитку на місцевому рівні; проведення наукових досліджень з питань, пов'язаних із ПШХ; розробка та/або зміцнення систем моніторингу та нагляду за ПШХ, оцінювання та план подальших кроків на національному та місцевому рівнях; створення та розповсюдження навчальних матеріалів з підвищення обізнаності</p>
--	--	--	---	--	--	--

2 МІЖГАЛУЗЕВА ТА МІЖІНСТИТУЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ТА КООРДИНАЦІЯ

	<p>Створення підрозділу, відповідального за ПШХ у МОН. Створення та забезпечення стабільної роботи міжсекторального координаційного експертного органу/комісії з представників центральних і місцевих органів влади, громадських організацій, академічних кіл та громадянського суспільства. Координація та мобілізація ресурсів шляхом інтеграції всіх чинних державних та неурядових програм та проектів. Координація дій з міжнародними партнерами, щодо надання технічної допомоги, навчання та консультацій. Координація ПШХ та програм, пов'язаних із сільгоспвиробниками на місцеву рівні. Посилення зв'язків з університетами та науково-дослідними установами.</p>
--	--

3 ФІНАНСОВІ МОЖЛИВОСТІ УРЯДІВ, ЩО ДОЗВОЛЯЮТЬ ПЕРЕДБАЧАТИ КОШТИ НА ДОВГОСТРОКОВІЙ ОСНОВІ

	<p>Необхідно терміново проаналізувати процес бюджетування та планування</p>		<p>Відповідним національним та місцевим органам влади слід провести обговорення щодо:</p>	<p>реалістичних витрат на всі компоненти ПШХ та їх відповідність реальним фінансовим можливостям; можливостей створення бюджетної лінії; процесу децентралізації та відповідного аналізу витрат; плану дій щодо мобілізації ресурсів (разом із зовнішнім фінансуванням від донорів, приватного сектору або міжнародних фінансових установ)</p>
--	---	--	---	---

4 ДИЗАЙН ПРОГРАМ ШКІЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ, ЩО ВІДПОВІДАЄ РЕАЛІЯМ ТА ПОТРЕБАМ КОЖНОЇ КРАЇНИ

	<p>Комплексний перегляд ПШХ на основі правильного оцінювання та відповідних методологій, визначаючи ПШХ як стратегію освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, місцевого та сталого розвитку. Розроблення та розповсюдження сучасних стандартів та керівних принципів із чіткими цілями, операційними процедурами, плануванням, закупівлями, меню, навчанням, моніторингом і оцінюванням. Інтегрований підхід до ПШХ з позицій харчування, охорони здоров'я, освіти, соціального розвитку, сільського господарства. Гармонізація всіх ініціатив Стратегії: «Шкільне молоко», «Фрукти та овочі» та органічні продукти. Визначення інших механізмів закупівель, які можуть базуватись на найкращих, а не на найнижчих цінах. Проведення ретельного аналізу витрат ПШХ. Розроблення та впровадження системи моніторингу та оцінювання</p>
--	---

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ШКІЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ВІД ПРОДОВОЛЬЧОЇ ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ООН (ФАО)

ЧІТКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

5

Політика щодо ПШХ має містити нормативні стандарти для ПШХ, принципи, мету, цільові групи, умови реалізації, механізми забезпечення якості та безпечності харчових продуктів, участь громадськості, моніторинг і оцінювання на всіх рівнях

МОН, МОЗ та Мінагрополітики України за підтримки своїх партнерів мають відігравати провідну роль у процесі розроблення та затвердження такої національної політики і проводити активну політичну та адвокаційну діяльність з політичними лідерами, державними посадовими особами, парламентарями та громадянським суспільством

Введення до всіх політик механізмів співпраці та гармонізації між секторами харчування, здоров'я, освіти, сільського господарства та соціального розвитку

Перегляд усіх чинних нормативно-правових актів, пов'язаних із СФН

6

НАДАННЯ АДЕКВАТНОЇ, ЗДОРОВОЇ ТА КУЛЬТУРНО ПРИЙНЯТНОЇ ЇЖІ ДЛЯ ВСІХ УЧНІВ

Посилити зусилля з підвищення якості харчування у школі.

Переглянути та адаптувати меню та рецептури: здорові та адекватні страви, різноманітні, свіжі, сезонні та культурно відповідні продукти та овочі.

Інтегрований підхід до ПШХ із позицій харчування, охорони здоров'я, освіти, соціального розвитку, сільського господарства.

Підтримка професійних нутриціологів: технічний розвиток меню, навчання освітнього співтовариства та постачальників послуг, діяльність щодо навчання із здорового харчування.

Тренінги з розроблення, впровадження та підтримання постійних процедур на основі принципів НАССР.

Створення здорового шкільного середовища - наявність здорової та відсутність нездорової їжі в школах

7

РОЗВИТОК ОСВІТИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА РОЗВИТКУ ЗДОРОВИХ ХАРЧОВИХ ЗВИЧОК

Визначити та розробити комплексний підхід до навчання раціональному та здоровому харчуванню.

Постійний моніторинг та впровадження найкращих практик щодо навчання раціональному харчуванню.

Оцінити поточні реалізовані проекти та заходи щодо навчання раціональному харчуванню.

Переглянути та розробити інтегрований навчальний план, що пов'язує харчування, здоров'я, харчові продукти, культуру споживання до єдиної навчальної програми та у разі наявності шкільних садів/городів використовувати їх, як інструмент навчання раціональному харчуванню та підтримки процесу викладання та навчання інших предметів.

Забезпечити підтримку з боку інших секторів, установ, неурядових організацій та сімей у проектуванні, впровадженні та обслуговуванні саду/городу.

Залучення студентів, сім'ї, шкільної спільноти, дрібних фермерів та інших учасників.

Інтервенції щодо навчання раціональному харчуванню мають відповідати віковому та культурному рівню, сприяти зміні поведінки, бути трансдисциплінарними, постійними та містити практичну діяльність (шкільні сади, кулінарні класи, екскурсії)

8

Ввести ресурси для шкільної інфраструктури ПШХ в національні та місцеві бюджети

Сприяти координації з іншими наявними урядовими та неурядовими програмами та проектами для оновлення та поліпшення інфраструктури

Заохочувати координацію між центральним, регіональним та місцевим рівнями для оновлення інфраструктури

9

ВЗАЄМОДІЯ З МІСЦЕВИМИ РИНКАМИ ТА ВИРОБНИКАМИ, ОСОБЛИВО МАЛИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ

Слід провести окреме дослідження відповідних аспектів, пов'язаних із місцевим дрібним виробництвом та закупівлями (оцінювання інституційних, виробничих та маркетингових прогалин та можливостей).

Оцінити існуючі прямі закупівлі для ПШХ місцевими органами влади (адекватність та безпечність продукції, можливість відтворення в інших регіонах/школах).

З огляду на труднощі тендерного процесу створити альтернативні стратегії та механізми комерціалізації, спрямовані на місцевих дрібних виробників.

Заохочення та зміцнення відносин між ПШХ та дрібними фермерами шляхом створення конкретних політик, програм та стратегій.

Пілотні проекти щодо закупівель у дрібних фермерів

10

Розробити та впровадити ефективні механізми забезпечення якості, підзвітності, моніторингу та оцінювання:

розроблення та впровадження національних онлайн баз даних для збору та обміну всією інформацією;

об'єднання всіх операційних рівнів;

розроблення методики оцінювання впливу ПШХ

Забезпечити доступність систем підзвітності, що чітко описують функції та обов'язки різних зацікавлених сторін

Підтримка діагностики, моніторингу та оцінювання міжнародними партнерами (ФАО, USAID, Світовий банк), університетами та науково-дослідними установами

Забезпечити фінансування для моніторингу та оцінювання ПШХ на всіх рівнях

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА АКТУАЛЬНА ЗАВЖДИ

В умовах сьогодення рівень особистої та колективної безпеки – один із найважливіших показників добробуту суспільства. Підвищувати цей рівень є вкрай складним завданням, оскільки навколишній світ змінюється з неймовірною швидкістю, приносячи нові загрози для життя та здоров'я людини. Тому однією з головних умов розвитку й навіть виживання людства стає якісне навчання у сфері безпеки

Аналізуючи стан травмування та загибелі населення у Рівненській області з початку 2018 року, слід зазначити, що лише у першому півріччі 2018 року вже трапилось 668 пожеж, під час яких загинуло 18 осіб та постраждало 14.

Основні причини виникнення пожеж:

- порушення правил користування електричними приладами;
 - порушення правил експлуатації печей;
 - підпал;
 - необережне поводження з вогнем;
 - пустощі дітей із вогнем.
- Суттєвим чинником пожеж є

людський фактор. Саме тому проведення навчання, роз'яснювальної та профілактичної роботи з усіма верствами населення є одним із напрямів запобігання виникненню пожеж.

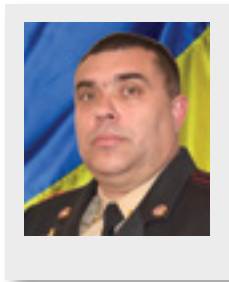
АКТИВНА РОБОТА ОБЛАСТІ

У Рівненській області діють **базові (опорні) заклади освіти** з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності: 20 загальноосвітніх, 5 професійно-технічних та 20 закладів дошкільної освіти. Саме за допомогою цих закладів здійснюється координація діяльності з питань цивільного захисту, протипожежної безпеки закладів освіти міст, районів області.

На їх навчально-матеріальній базі проводиться вивчення передового педагогічного досвіду, організуються практичні семінари, засідання методичних об'єднань вчителів предмету «Основи здоров'я» та «Захист Вітчизни», показові Дні цивільного захисту, Тижні безпеки дитини та заходи Тижнів знань з основ безпеки життєдіяльності.

У місті Рівному на базі ЗОШ I-III ступенів № 24 з 2004 року працює єдиний в області **Рівненський народний протипожежний клас-музей «Промінець»**, який щорічно відвідує декілька тисяч школярів Рівненщини. Крім того, у музеї проводяться навчальні семінари для вчителів та навчальні заняття з учнями області.

Цього року за ініціативи керівництва Рівненського міськрайонного управління Головного управління ДСНС України у Рівненській області та підтримки управління освіти Рівненського міськвиконкому, поруч із музеєм було створено **інтерактивну кімнату «Побутові пожежі»**. Під час занять у цьому приміщенні, завдяки сучасним мультимедійним технологіям та реальним засобам і приладам, учні мають можливість спостерігати усі етапи розвитку пожежі в побуті, їх першопричини та аналізувати відповідні загрози та наслідки. Умови інтерактиву передбачають відтворення справжньої пожежі зі світлозвуковою імітацією, що стимулює учнів навчатися задля запобігання пожежі і порятунку життя та матеріальних цінностей

«З метою сприяння безперервному навчанню і створенню сприятливого освітнього середовища з питань безпеки життєдіяльності на часі є активізація взаємодії всіх зацікавлених сторін: Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Рівненської області, Головного управління ДСНС України у Рівненській області, управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення облдержадміністрації й управління освіти і науки облдержадміністрації».

*Сергій Вовчук,
начальник НМЦ ЦЗ та БЖД Рівненської області,
полковник служби ЦЗ*

у разі їх виникнення. Фахівці ДСНС є частими учасниками заходів, що проводяться на базі класу-музею.

Традиційними стали проведення змагань та заходів із формування культури безпеки життєдіяльності серед дітей і молоді за програмою міського та обласного етапів змагання фестивалю Дружин юних пожежників.

НАДАННЯ МЕТОДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

З метою надання методичної допомоги з питань викладання дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Цивільний захист» при управлінні з питань НС та ЦЗН Рівненської облдержадміністрації та управлінні освіти і науки Рівненської облдер-

дисциплін, технологій та цивільної безпеки Рівненського державного гуманітарного університету, ГУ ДСНС України у Рівненській області, управління з питань НС та ЦЗН обласної державної адміністрації, управління освіти і науки облдержадміністрації, Навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Рівненської області та викладачів з безпеки життєдіяльності закладів вищої освіти (ЗВО) області.

Саме через діяльність науково-методичної ради й здійснюється алгоритм надання консультативно-діагностичної, методичної та інформаційної підтримки викладачів закладів вищої освіти області, проведення навчально-виховної роботи з молоддю та студентами ЗВО області.

Спілкування теоретиків-науковців та фахівців-практиків рятувальної справи зі студентами є запорукою отримання ними практичних знань та навичок

жадміністрації діє **Обласна науково-методична рада з ЦЗ, безпеки життєдіяльності та основ медичних знань**. До її складу входять науковці кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності Національного університету водного господарства та природокористування, кафедри загальнотехнічних

Проведення консультацій для викладачів здійснюється за зверненням до обласного методичного кабінету навчально-методичного центру та під час проведення розширених засідань обласної науково-методичної ради із залученням викладачів БЖД та ЦЗ відповідно до тематики засідань.

ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАХОДІВ

За планом обласної науково-методичної ради проведено семінар із керівниками ОСББ м. Рівного, темою якого було навчання населення діям під час НС за місцем проживання. До проведення заходу залучено представників управління з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Рівненської міської ради, управління запобігання надзвичайним ситуаціям Головного управління ДСНС України в області, ПАТ «Рівнегаз», управління служби безпеки України в області. У перспективі аналогічні семінари пройдуть у містах та районах області.

Також проведені засідання науково-методичної ради на базі служб ЦЗ області, під час яких здійснено обговорення практичних занять, новітніх методик викладання та розповсюдження матеріалів Всеукраїнських конференцій «Безпека життя і діяльності людини – освіта, наука, практика».

З метою практичної демонстрації студентам можливостей пожежно-рятувальної, медичної та аварійної техніки, ознайомлення з обладнанням та спорядженням, що знаходиться на озброєнні екстрених служб, навчання і популяризації професії рятувальника в області

проводяться акції на базі закладів вищої освіти із залученням фахівців та техніки екстрених служб. Саме таке спілкування теоретиків-науковців та фахівців-практиків є запорукою для отримання студентами практичних знань та навичок.

У закладах вищої освіти з метою відпрацювання дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій з учас-

Практичне відпрацювання дій під час виникнення пожежі є обов'язковим для закладів освіти

никами навчально-виховного процесу та працівниками проводяться *об'єктові тренування* з питань цивільного захисту із залученням служб цивільного захисту, фахівців ГУ ДСНС України у Рівненській області, ГУ Національної поліції в Рівненській області, управління з питань НС та ЦЗН облдержадміністрації, НМЦ ЦЗ та БЖД Рівненської області. Практичне відпрацювання дій під час виникнення пожежі є обов'язковим для закладів освіти.

За ініціатииви ДСНС України при навчально-методичному центрі створений та діє *мобільний навчально-консультаційний пункт* із навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Тільки у першому півріччі

2018 року структурними підрозділами Центру здійснено 26 розгортань, під час яких відвідувачі отримали пам'ятки, брошури, плакати, листівки та вичерпну інформацію (роз'яснення) з питань дотримання вимог безпеки життєдіяльності та пожежної безпеки. Освітньою діяльністю було охоплено понад 7000 громадян області.

З 25 червня 2015 року на вулиці міста Рівне виїхав *«рятувальний» тролейбус* – пересувний мобільний консультаційний пункт. Серед наочності, якою облаштовано тролейбус, у наявності рекомендації з питань запобігання пожежам та дії під час їх виникнення. У невимушених умовах, доїжджаючи до пункту призначення, кожен пасажир отримує життєво необхідну інформацію, яка може захистити здоров'я, а іноді й врятувати життя.

Відповідно до вимог чинного законодавства в районах і містах області діють *навчально-консультаційні пункти* з питань цивільного захисту при органах місцевого самоврядування, що здійснюють навчання непрацюючого населення. Завдячуючи їх діяльності, населення отримує інформацію з питань проведення заходів цивільного захисту.

Сучасний стан безпеки громадянина залежить не стільки від досягнень науки та техніки, скільки від самої людини, переорієнтування її життєвих цінностей, а об'єднавши спільні зусилля органів самоврядування, фахівців сфери ДСНС та підприємств, установ і організацій, причетних до безпеки життєдіяльності населення, ми зможемо побудувати сучасне освітнє середовище для суспільства сталого розвитку на основі принципів безпечної життєдіяльності та здійснення навчання населення діям в екстремальних умовах надзвичайних ситуацій.

Наталія ЯКОВЕЦЬ,
НМЦ ЦЗ та БЖД Рівненської області

Приєднуйтеся до головної події
індустрії безпеки України!

БЕЗПЕКА 2018

XXIII міжнародна виставка

> **23-26**
ЖОВТНЯ

Виставковий центр
КИЇВ
ЕКСПО
ПЛАЗА
Київ, вул. Салютна, 2-Б

Тематика виставки:

- ★ Технічні системи і засоби безпеки.
- ★ Системи і технічні засоби відеоспостереження.
- ★ Системи і засоби протипожежної безпеки.
- ★ Системи і засоби охорони периметру.
- ★ ІТ-технології: телекомунікації, інформаційна безпека, ЦОД.
- ★ Автоматизація і безпека будівель.
- ★ Активне мережеве обладнання.
- ★ Пасивне мережеве обладнання.
- ★ Безпечне електроживлення.

З питань участі звертайтеся: (44) 461-9301,
Юрій Ченський, chenskiy@eindex.kiev.ua;
Володимир Шевчик, shevchik@eindex.kiev.ua

Замовляйте
запрошення на сайті
www.bezpeka.ua

ОРГАНІЗАТОРИ
ВИСТАВКИ

ІНФОРМАЦІЙНІ ПАРТНЕРИ

ТРЕНІНГОВІ ЗАНЯТТЯ У ПРАКТИЧНІЙ РОБОТІ ПСИХОЛОГІВ ДСНС

Зібратися разом – це початок.
Залишитися разом – це прогрес.
Працювати разом – це успіх.

Генрі Форд

Кожному фахівцю, для того щоб бути успішним, необхідно підвищувати свій професійний рівень, опанувати нові знання. Персонал підрозділів оперативно-рятувальної служби Полтавської області бере участь у заняттях зі службової підготовки, а також у заняттях із психологічної підготовки.

Окрім проведення занять із психологічної підготовки, психологи Головного управління ДСНС України у Полтавській області активно запроваджують практичну форму роботи, а саме – тренінгові заняття.

Недарма ще Конфуцій казав: *«Скажи мені – і я забуду, покажи мені – і я запам'ятаю, дай мені зробити – і я зрозумію!»*.

Отже, важливо не просто прослухати матеріал, який тобі викладають, а головне, мати можливість спробувати відтворити отримані навички під час роботи у групі.

ТРЕНІНГОВІ ЗАНЯТТЯ

Особливістю тренінгових занять є поєднання невеликої кількості теоретичного матеріалу зі значним обсягом проведених практичних занять, під час виконання яких учасники беруть активну участь, діляться власним досвідом та відпрацьовують на практиці нові отримані знання.

Практичні заняття психологами проводяться на різноманітну тематику: управлінська психологія, розвиток навичок ефективної комунікації, надання першої психологічної допомоги, профілактика суїцидальної поведінки тощо.

З працівниками підрозділів ДСНС Полтавської області заняття проводяться на тематику: стресостійкість в особливих умовах, ефективна комунікація, психологічна підготовка пожежних-рятувальників до дій в екстремальних умовах, профілактика емоційного вигорання.

Починаючи з 2004 року обов'язково проводяться тренінгові заняття з майбутніми рятувальниками, які підвищують свій професійний рівень на навчальному пункті. Заняття проводяться за темами: морально-психологічні основи професійного статусу пожежного-рятувальника в сучасному суспільстві; введення в екстремальну психологію; формування мотивації на при-

Акцент під час навчання з керівниками робиться на їхні помилкові дії, зокрема порушення службової етики, порушення трудового законодавства та несправедливе оцінювання керівником підлеглих і результатів їхньої праці

оритетність збереження власного життя та здоров'я. Під час занять майбутні рятувальники мають змогу навчитися ефективних навичок саморегуляції, вмінню спілкуватися з постраждалими та сформуванню якості, необхідні для роботи в стресових ситуаціях.

Як зазначає психолог, особлива увага звертається на основні прийоми та методи надання екстреної психологічної допомоги потерпілим в екстремальних ситуаціях, розглядаються основні шляхи надання допомоги у таких станах, як істерика,

паніка, агресивне поведіння тощо.

Завдяки всебічній підтримці керівництва Головного управління, ці заняття проводяться в сучасно обладнаній кімнаті психологічного розвантаження, де в невимушеній атмосфері триває обговорення теоретичного матеріалу.

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ

Щороку з молодими фахівцями – випускниками закладів вищої освіти ДСНС України – проводиться тренінгове заняття на тему: *«Розвиток комунікативних якостей»*.

Унікальність тренінгу полягає у системі вправ, орієнтованих саме на молодого працівника, який розвивається як професіонал і як товариш по службі. Під час участі у тренінгу молоді фахівці мають можливість не просто почути нову інформацію, а і застосувати її під час виконання практичних вправ, спрямованих на розвиток комунікативних навичок.

Найбільш корисним під час проведення таких занять є отримання зворотного зв'язку від самих учасників стосовно важливості продовження циклу тренінгових занять. І тому протягом 2017 року за запитом молодих фахівців психологом Головного управління Юлією Фалєєвою проведено цикл тренінгових занять за різноманітною тематикою, зокрема: розвиток стресостійкості; командна взаємодія; профілактика суїцидальної поведінки. Це дозволило молодим працівникам більш ефективно виконувати завдання за призначен-

ням на різних посадах у підрозділах ДСНС області: начальників караулів, інспекторів, фахівців районних секторів тощо.

РОБОТА З КЕРІВНИКАМИ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Досить важливим напрямом роботи психолога в будь-якій організаційній структурі є робота з керівниками структурних підрозділів, адже постійно триває процес оновлення професійного ядра фахівців, а від правильно обраного стилю керівництва з підлеглими залежить, насамперед, сприятливий морально-психологічний клімат у колективах.

Щомісяця проводяться практичні заняття в Школі оперативної майстерності з керівним складом підрозділів ДСНС області. Зокрема, тренінгове заняття на тему: *«Управлінська психологія»*. Під час заняття розглядаються різні питання, зокрема питання стилів керівництва: авторитарний, ліберальний, демократичний. У процесі загальної дискусії визначили найбільш оптимальний стиль – демократично-авторитарний. Особливий акцент під час лекції був зроблений на помилкові дії керівників, зокрема порушення службової етики, порушення трудового законодавства та несправедливе оцінювання керівником підлеглих і результатів їхньої праці.

РОБОТА З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ

Окремим напрямом роботи психологів Головного управління є проведення тренінгових занять із внутрішньо переміщеними особами. Починаючи з 2014 року проводилися заняття з дітьми, які перебували на території Полтавської області. Зокрема 2014 року проведено 14 таких занять, 2015-го – 10 занять.

У липні 2014 року проведено тренінгове заняття для 50 дітей зі Сходу, які перебували на оздоровленні у Градизькій спеціалізованій загальноосвітній школі-інтернаті. Враховуючи потреби цих учасників, психологи зробили акцент на темі емоційної стабільності та необхідності викори-

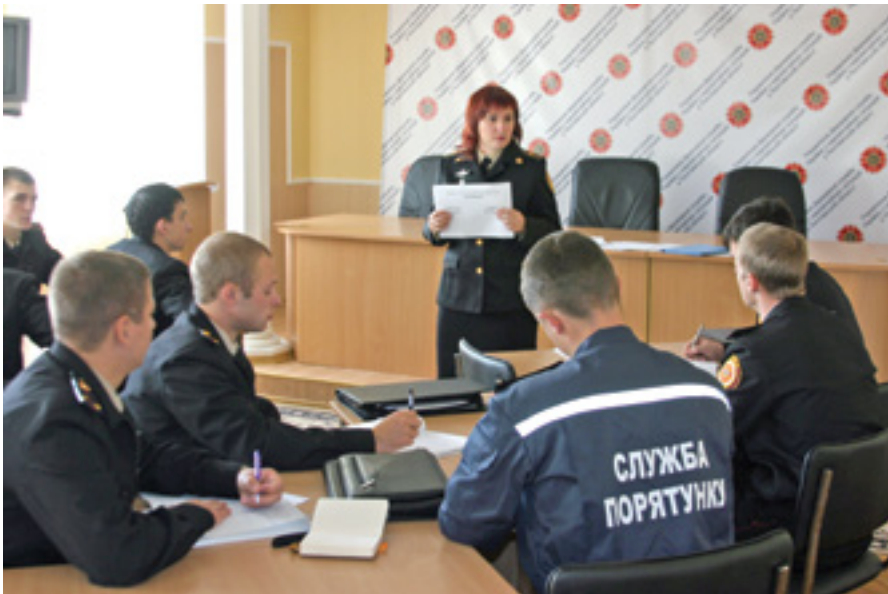
стання можливостей для поліпшення «психологічного імунітету» дітей із зони бойових дій – із Донецької та Луганської областей, завдяки привнесенню в життя таких важливих понять, як стресостійкість, сміливість, витривалість, дружба, мир.

Під час складання програми психологи враховували, що діти отримують від соціального оточення досить багато негативної інформації. Її небезпека полягає у неможливості щось змінити, керувати обставинами. Від цього може виникати відчуття безпорадності.

«Наша мета – забезпечити під-

тримку. Ми запропонували зрозумілі дії та практичні рекомендації, які допоможуть усім, особливо дітям, пережити складний час та бути відповідальними за збереження власного життя та життя оточення. При цьому дадуть змогу відкрити в собі нові можливості, використати увесь свій потенціал», – зазначила психолог Головного управління Тетяна Ватульова.

Метою проведення заняття з дітьми, які оздоровлювалися у Котелевському районі Полтавської області, була адаптація до нового середовища, уміння швидко та без-

конфліктно будувати стосунки, прислухатися до думки іншого.

Цікавим виявився результат проведеної роботи. Дітки не тільки швидко знайшли спільну мову один з одним, виконували колективні завдання швидко та дружно, а й у загальному малюнку вийшли разом на спільний результат – на єдину та дружню країну. У малюнках діти зі Сходу використали елементи національної символіки: синьо-жовтий будиночок, синьо-жовте сонечко, калину – символ України, квіти, усмінену дівчину та терикони зі Сходу.

У межах співпраці з Полтавським обласним центром зайнятості психологом Головного управління Юлією

Фалєєвою проведено у 2015–2016 роках 16 тренінгових занять на тему: «Профілактика стресових розладів шляхом підвищення внутрішніх ресурсів», «Ефективний стрес-менеджмент», «Знаходження власних ресурсів після перебування у кризових станах», «Профілактика конфліктів».

Заняття проводилися для тимчасово незайнятих громадян із числа внутрішньо переміщених осіб, які перебувають на обліку в Полтавському районному та Полтавському міському центрах зайнятості.

Під час участі у заняттях у формі ділової гри розглядалися прийоми ефективного спілкування під час приймання на роботу, на етапі спів-

бесіди. Цікавою виявилася дискусія щодо ефективності планування у тих ситуаціях, на які сама людина не може впливати, наприклад, швидкого переїзду до нового місця проживання, зміни звичних умов проживання, роботи та відпочинку.

СПІВПРАЦЯ

Психологи Головного управління ДСНС України у Полтавській області співпрацюють із різними службами, діляться власним практичним досвідом надання допомоги у кризових станах. Проводяться тематичні зустрічі з колегами: психологами закладів освіти, лікарями-психіатрами, психологами волонтерських організацій.

Зокрема 2017 року проведено 4 тренінгові заняття з практичними психологами та вчителями стосовно психологічних особливостей спілкування з дітьми та їхніми батьками, які перебувають у кризових станах.

Починаючи з 2015 року в межах співпраці з комунальною установою «Обласний молодіжний центр» психолог Головного управління Юлія Фалєєва проводить тренінгові заняття з учасниками обласного проекту «Школа волонтерів» на тему надання першої психологічної допомоги.

Проект має на меті сприяння підвищенню мотивації до волонтерської діяльності, оволодіння основними знаннями та вміннями необхідними для здійснення волонтерської допомоги, розвитку соціальної активності. Особлива увага під час проведення занять приділяється питанню успішної комунікації в кризових ситуаціях, особливостям роботи з людьми, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Не менш цікавим було проведення тренінгового заняття пані Юлією на тему формування стресостійкості в особливих умовах серед учасниць обласного проекту «Курси самозахисту жінок». Адже проведення подібних курсів є актуальним і необхідним, зважаючи на невтішну статистику побутового та домашнього насильства.

І досить важливою є психологічна складова у підготовці до уміння відстояти та захистити себе, адже

відомо, що саме жінки у несподіваних ситуаціях губляться і не можуть ефективно давати відсіч. Заняття були присвячені темі формування стресостійкості в особливих умовах. Розглядалися різні прояви поведінки, які можуть виникати у потерпілих: паніка, істерика, шок та інше.

Учасниці дізналися, що долати страх можна, користуючись трьома основними стратегіями: само- та взаємодопомоги, тобто певної самоорганізації; смирення, фаталізму; руйнівної паніки. Обговорювали як не стати жертвою у натовпі, спільно називали правильний алгоритм поведінки у масових скупченнях людей.

Проводяться тренінгові заняття і з представниками органів державної влади, місцевого самоврядування. Протягом 2017–2018 років проведено 12 таких занять.

Тематика спрямована на підвищення рівня психологічної культури, ознайомлення з принципами забезпечення гуманітарних суб'єктів і громад стратегією планування й координування системи захисту психічного здоров'я та психосоціального добробуту населення в розпалі надзвичайної ситуації.

Учасники ознайомлюються з наявним досвідом інших країн щодо застосування *«Керівництва МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації»*. Особливий акцент робиться на розкритті основних принципів Керівництва: права людини, участі громади, принципу «не нашкодь», роботи з наявними ресурсами та можливостями, інтегрованими системами підтримки та багаторівневої підтримки.

СПІВПРАЦЯ З ДОБРОВІЛЬНОЮ ПОЖЕЖНОЮ ОХОРОНОЮ

Цікавим є досвід співпраці з добровільними пожежними охоронами, які створюються протягом останніх років на території Полтавської області. Зокрема у серпні 2017 року психологами Головного управління проведено тренінгове заняття на тему: «Стресостійкість в особливих умовах» з пожежниками нещодавно

створеної Рашівської добровільної пожежної охорони Гадяцького району Полтавської області.

Особливу увагу було приділено ефективній комунікації в умовах стрес-факторів. Адже під час надання допомоги людям, отриманню від свідків та потерпілих інформації важливо правильно її зафіксувати та потім на основі цих даних своєчасно надати допомогу.

соналом місцевої пожежної охорони Полтавської області з боку психологічної служби стала участь у проведенні серії вебінарів, які започатковані керівництвом Головного управління для надання нових знань учасникам добровільних пожежних формувань.

Зокрема проведено 4 вебінари на тему формування стресостійкості, психологічних особливостей пово-

Проведення курсу самозахисту жінок є актуальним і необхідним, зважаючи на неутішну статистику побутового та домашнього насильства

Також окремо обговорили питання стресу в повсякденній діяльності майбутніх добровільних пожежників та визначили ефективні та неефективні методи подолання стресу.

Психолог Леся Перепадченко провела практичне заняття «Дихання по квадрату», під час якого учасники вчилися методам самозаспокоєння. Адже заняття з оптимізації власної стресостійкості, здатності надати першу психологічну допомогу потерпілим є першочерговим під час навчання майбутніх добровільних пожежників.

Продовженням співпраці з пер-

дження населення в надзвичайних ситуаціях, поняття про екстрену психологічну допомогу, індивідуальних і колективних формах панічних реакцій у надзвичайних ситуаціях.

Проведення тренінгових занять із працівниками підрозділів ДСНС області та цивільним населенням буде тривати й надалі, адже завдяки цьому виду роботи учасники дізнаються про нову інформацію в цікавій та змістовній формі, що потім допомагає ефективно все це застосовувати в повсякденній діяльності.

ГУ ДСНС України
у Полтавській області

СТРАХ – СПЕЦИФІЧНА РЕАКЦІЯ ОРГАНІЗМУ

Усі ми добре знаємо, що таке страх. Страх – це емоція. Навіть більше, ця емоційна складова притаманна нашому інстинкту самозбереження. Страх виникає тоді, коли людині загрожує небезпека. Це нормально – відчувати страх у певних ситуаціях. Гірше, коли його немає, адже тоді людина позбавлена будь-якого почуття самозахисту

Проте ще гірше, коли страх починає забирати владу над нашою свідомістю. Чи бувало у вас коли-небудь відчуття страху без причини? Думаю, що бувало. Ось саме в таких випадках і потрібно починати боротьбу зі своїми страхами. Проте, як же це зробити? Не кожному від природи дано стійке самовладання. Навпаки, останнім часом багато людей страждають на підвищену емоційність,

вони легко впадають у паніку та піддаються своїм емоціям. Це може призвести до істерики або нервового зриву. Тому в будь-якій ситуації варто починати з того, що «вимкнути» емоції і «увімкнути» голову.

ШЛЯХИ ПЕРЕМОГИ

Що мається на увазі? Просто запам'ятайте одне правило: щойно ви починаєте чогось боятися, намагайтеся почати аналізувати

свій страх. Шукайте причини його виникнення, а не відмовки. Причини повинні бути чіткими та зрозумілими. Якщо таких немає, то й страх повинен зникнути, оскільки ви в такий спосіб самі собі поясните, що боятися нема чого.

Навчіться перемагати свій страх. Річ у тім, що ми втрачаємо дуже багато можливостей, піддаючись цьому почуттю. Для того щоб перемогти свій страх, насамперед, потрібно

не прораховувати можливі ходи. Багато людей напередодні якоїсь події часто продумують її можливий перебіг на кілька кроків уперед, прораховують різні варіанти. Так от, якщо більшість із цих варіантів для людини несприятливі, її охоплює страх. Отже, щоб цього не трапилося, припиніть думати про майбутнє або дійте, попри свій страх перед ситуацією.

Насправді приборкати свій страх не так вже й легко. З новим життєвим досвідом виникає все більше страхів.

Коли їх накопичується дуже багато, людина може відчувати невпевненість у собі, а потім і зовсім зламатися. Тому, щоб нічого не боятися, завжди сподівайтесь на краще. Намагайтеся

відомо, саме таким людям найменш притаманне почуття страху.

Приймайте рішення швидко. Я не кажу, що їх потрібно приймати не обдумавши, але затягувати з при-

Щойно ви починаєте чогось боятися, намагайтеся аналізувати свій страх

хвалити себе за власні досягнення, але водночас не забувайте аналізувати помилки. Це допоможе вам бути впевненим у собі й любити себе. Як

йняттям важкого рішення зовсім не варто. Тому, зважте всі «за» і «проти» та винесіть свій вердикт. Чим швидше ви це зробите, тим краще для вас.

МЕТОДИ БОРОТЬБИ ЗІ СТРАХАМИ

Кожен із нас має свої страхи. Деякі з них можуть довго не турбувати, а з декотрими ми стикаємося щодня. Як їх побороти?

1. ВИЗНАЧТЕ СТРАХИ ТА НЕВПЕВНЕНОСТІ. СКЛАДІТЬ ЇХ ПЕРЕЛІК

Перший крок до ліквідації страху – його визнання. Для себе необхідно визначити, що саме змушує боятися. Невдача? Відмова? Страх виглядати безглуздо? Після того, як страх буде визначено, потрібно подумати, чому ви боїтеся. Чи страхи є логічними, чи вони є просто продуктом ваших емоцій?

2. ОБЛИШТЕ «НАДУМУВАТИ»

Звичайно, це гарна звичка – обдумати ситуацію перед прийняттям важливого рішення. Проте надто довге «думання» насправді віддаляє вас від конкретних дій. Якщо ви не будете діяти, ви ніколи не просунетесь вперед.

3. ЗНАЙДІТЬ У СОБІ СИЛЬНІ СТОРОНИ

Коли ви нагадаєте собі про те, що у вас гарно виходить і що вам подобається у собі, ви отримаєте більше довіри та впевненості, а отже, почнете відпускати свій страх.

4. ТРЕНУЙТЕСЯ ТА ПРАВИЛЬНО ХАРЧУЙТЕСЯ

Усі ми знаємо, що фізичні вправи й здорова дієта дуже корисні для нашого організму. Здоровий спосіб життя також може поліпшити настрій та змусить почуватися спокійніше, збалансованіше і впевненіше. А це так само надійний спосіб перемогти занепокоєння і невпевненість.

5. СТАВТЕ СОБІ МЕТУ

Без плану дуже легко заблукати та почуватися, ніби у вас у житті немає сенсу. Визначення мети може вказати конкретний напрямок дій, змусити піднятися над своїми страхами й дасть можливість досягти в житті того, чого ви самі бажаєте. Крім того, досягнувши поставленої мети, ви щоразу отримаєте ще більше впевненості у собі.

ДОПОМОГА БЛИЖНЬОМУ

Якщо ви помітили людину, яка перебуває під впливом страху, надайте їй психологічну допомогу:

– покладіть руку постраждалого собі на зап'ястя, щоб він відчув ваш спокійний пульс. Це буде для нього сигналом: «Зі мною хтось поруч, я не один»;

– дихайте глибоко і рівно. Спонукайте постраждалого дихати в одному з вами ритмі (психологічне

підлаштовування під спокійне дихання людини, яка надає допомогу);

– якщо постраждалий говорить, слухайте його, виявляйте зацікавленість, розуміння, співчуття;

– зробіть постраждалому легкий масаж найбільш напружених м'язів тіла, якщо це в цій ситуації доцільно.

Страх – це продукт розуму і внутрішньої боротьби. Він не має нічого спільного з навколишнім світом. Для того щоб побороти свій страх,

потрібно обов'язково знати причину його виникнення. Тому заспокойтеся, проаналізуйте ситуацію і знайдіть вихід із неї. Далі вам буде вже легше. Просто повторюйте ці кроки щоразу, коли у вас виникає відчуття страху. Ви помітите, що врешті-решт страх невіддільний над вами. Навпаки, ви маєте владу над страхом.

Алла ТИЩЕНКО,
НМЦ ЦЗ та БЖД Рівненської області

КРАСИВО ЖИТИ НЕ ЗАБОРОНИШ, АБО ЯК МИ БЕРЕМО В БОРГ У НАШИХ ДІТЕЙ

Чи міркували ви, скільки насправді коштує ваш стиль життя? Не в грошовому еквіваленті вартості телефону, авто чи бензину, а скільки вартують усі ресурси, що ми беремо у планети й скільки часу має минути, щоб їх відновити?

Учені вже давно дискутують щодо цього питання. Одним із варіантів виміру нашого споживання і можливості Землі відновити ресурси є «екологічний слід». Цим терміном позначається потреба людини в екосистемах планети. Тобто, це капітал, який планета може відновити (або у випадку зі сміттям – «перетравити»). Вимірюється цей

показник у кількості глобальних га на 1 людину. Тотожний показник – здатність планети відновлювати ресурси і називається біопродуктивністю (або біоемністю) і також вимірюється в глобальних га на 1 людину.

Так, для України екологічний слід становить приблизно 3,0 глобальних га на мешканця, а біоемність нашої держави лише 2,7 глобальних

га. Але є більш зрозумілий спосіб визначити екологічний слід. Кожен може підрахувати, скільки планет він/вона використовує за нинішнього стилю життя. Такий самий екологічний слід підраховано для кожної країни та людства загалом. Наприклад, для України він становить приблизно 1,8 планети, що майже збігається з середнім значенням для планети – 1,7 планети.

Проте виникає запитання: як можна використовувати 2 чи навіть 5 планет (а для США саме такий показник), коли планета у нас лише одна?! Відповідь дуже проста – ми беремо в борг у наступних поколіннях. Кожного року підраховується так званий День екологічного боргу, після якого все, що ми споживаємо і чим користуємося, уже позичається.

ДЕНЬ ЕКОЛОГІЧНОГО БОРГУ

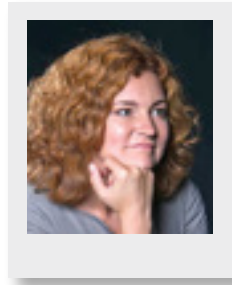
День екологічного боргу – це вирахована науковцями приблизна дата, коли людський попит на природні ресурси перевищує можливості Землі їх відновити протягом одного року. Щороку вона змінюється.

Цього року для України День екологічного боргу настав 27 липня, а середній світовий день – 1 серпня. Тобто, людство фактично за 7 місяців використовує ресурси, які планета може відновити за 12 місяців. Лячно, чи не так?

День екологічного боргу почали вираховувати з 1970 року, тоді він був зафіксований 29 грудня, тобто лише 2 дні різниці з часом відновлення ресурсів. Через 30 років – 2000 року – межа була пройдена на початку жовтня. 5 років тому – 2013 року – людство вичерпало свої ресурси вже 20 серпня.

ЯКИМ ЧИНОМ ПЕРЕНЕСТИ ДАТУ НАЗАД?

Дуже просто, якщо наші щоденні дії трохи підкоригувати, то ситуація істотно зміниться. Наприклад, якщо людство лише вдвічі зменшить відходи харчування, то дата відсунеться на 42 дні назад. Такі спроби вже зроблені у деяких європейських країнах, коли супермаркети та ресторани не викидають продукти з кінцевим терміном придатності, а розпродають їх за величезними

«Людство зараз використовує ресурси майже двох планет, щоб мати товари та послуги, якими ми користуємося щороку. Але в нас є тільки одна планета, а її природний капітал обмежений. Можливо, саме усвідомлення цього призведе до позитивних й активних дій щодо збереження навколишнього середовища».

*Олена Тарасова-Красієва,
координатор WWF в Україні*

знижками або передають до спеціальних магазинів чи закладів, де харчуються нужденні.

Так само і з викидами CO₂. Наприклад, у Німеччині, навіть подорожуючи залізничним транспортом, що є одним із найменш шкідливих для навколишнього середовища, є

завдяки зменшенню використання вугілля, нафти та газу. І це має робитися не лише на державному рівні та великих підприємствах, а у кожного вдома. Зробивши добру теплоізоляцію, використовуючи енергоощадні прилади, навіть закриваючи воду під час чищення зубів.

Цього року для України День екологічного боргу настав 27 липня

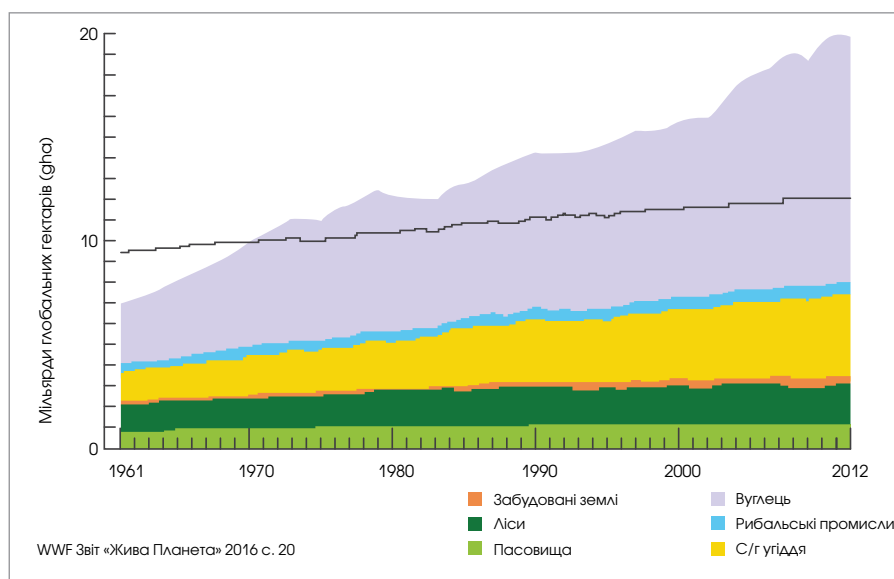
опція компенсувати, тобто оплатити, свій викид вуглецевого газу. Так само і з пластиком. У Франції, наприклад, ви не знайдете безкоштовних пластикових пакетів у магазинах.

Україна хоч і не в першій десятці споживацьких країн, але нам однаково треба намагатися зменшувати свій екологічний слід. Насамперед,

Крім того, можна носити з собою багаторазове горнятко і використовувати його, купуючи каву. Не брати соломинки до напоїв або використовувати багаторазові. Навіть використовувати дерев'яні зубні щітки та вушні палички можна допомогти планеті та її мешканцям, бо саме такі банальні пластикові аналоги накопичуються у величезній кількості й часто споживаються птахами та рибами.

Тому треба пам'ятати, що для України 27 липня – це не свято, це ще одне нагадування нам, що за всі «блага цивілізації» рано чи пізно доведеться платити. І платитимуть, на жаль, наші діти та онуки. Це означає, що нам вже потрібно інвестувати в технології та інфраструктуру, що дозволить нам працювати в світі, обмеженому ресурсами. А також здійснювати як індивідуальні активності, так і створювати громадський контроль щодо роботи підприємств та прийняття політичних рішень.

Тетяна КАРПЮК,
WWF в Україні

АТРАКЦІОНИ: ЗАДОВОЛЕННЯ, А НЕ БІДА

Безпека під час відпочинку в парках і катання на атракціонах залежить не лише від тих, хто їх експлуатує, але і від тих, хто їх відвідує

Відвідувачі та батьки дітей повинні, насамперед, пам'ятати, якщо через фізичні дані чи медичні показники діти можуть наражатися на небезпеку під час катання на атракціонах, то ліпше від цього відмовитися. Також не дозволити катання повинні й оператори атракціонів.

БЕЗПЕЧНИЙ ОДЯГ

Збираючись на прогулянку до парку, зазвичай, хочеться мати святковий вигляд як дорослим, так і дітям. Тож одягаючи дитину, пам'ятайте про її безпеку. Прослідкуйте, щоб на одязі не було:

- звисаючих поясів і зав'язок;
- надто довгих шнурків та бантиків;
- мобільних телефонів, що висять на довгих шнурах.

Якщо у дівчинки довге волосся, не залишайте його неприбраним і не заплітайте довгих косичок.

Усе це може зачепитися за деталі атракціону та стати причиною нещасного випадку.

Взуття дітям треба одягати таке, яке добре тримається на ніжці.

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ

У парках працюють різноманітні кав'ярні та лотки з їжею. Проте не варто годувати дитину, зокрема солодощами, до катання на атракціонах.

Перш ніж купувати квиток на той чи інший атракціон, з'ясуйте, чи підходить він вашій дитині. Для цього достатньо ознайомитися з правилами користування атракціоном, які вивішені на спеціальних табличках безпосередньо перед входом до зони катання. Тут викладено вимоги до віку, росту, ваги, стану здоров'я відвідувача, а також вимоги до поведінки під час катання. Якщо інформа-

ції, що цікавить, ніде немає, то необхідно звернутися до оператора.

Також перш ніж садити дитину на атракціон, необхідно звертати увагу на стан її здоров'я (якщо «закача-

Заборона користування атракціоном для розваг із міркувань безпеки відвідувача не є дискримінацією

ло» у транспорті, то ліпше відкласти катання на пізніший термін), температура (одним хочеться швидкості, падіння, обертання, а іншим – більш спокійних атракціонів).

Можна постояти з дитиною біля атракціону, подивитися на реакцію

Перед увімкненням атракціону в дитини необхідно забрати іграшки, повітряні кульки, їжу, щоб звільнити руки. Руки під час катання повинні бути вільними, щоб міцно триматися.

Переконавшись, що все гаразд, батьки повинні залишити зону катання до повної зупинки атракціону.

Вдома чи безпосередньо перед катанням батьки повинні провести дитині простий інструктаж (див. інфографіку).

Найменший вік, за якого дітям можна кататися на спеціальних атракціонах для малюків, це 3 роки, рідше 2 роки

дітей, які катаються, і коли очевидно, що їм подобається, а дитині вже не терпиться до них приєднатися, можна дозволити таку ж розвагу.

Контролер під час катання стежить за станом дітей, але бажано, щоб і батьки також дивилися за своєю дитиною і не відлучалися. Якщо

Їсти та пити під час катання на атракціоні суворо заборонено

Перед тим, як завести дитину в зону атракціону, її необхідно попередити про те, що бігти й проштовхуватися до атракціону не треба, бо це може призвести до падіння та травмування.

Розміщує дітей на атракціоні оператор або його помічники. Вони застібають ремені чи ланцюжки, закривають дверцята та важелі, але щоб переконатися в безпеці дитини, батьки можуть самі підійти та все перевірити. Така допомога правилами дозволена.

зауважите, що з дитиною щось не так, зверніться до оператора з проханням зупинити атракціон.

Безпека під час відвідування атракціонів, вочевидь, стосується і дорослих. Катання на всіх без винятку атракціонах у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння суворо забороняється.

Світлана УСИК,
Лілія БОГДАНОВИЧ,
НМЦ ЦЗ та БЖД
Волинської області

Під час катання до повної зупинки атракціону не дозволяється:

відчіпляти ремені безпеки

вставати з місця

крутитися

нахилитися та звисуватися на край сидіння (кабіни)

розмахувати руками та спробувати за щось зачепитися

штовхати дітей, які сидять поруч та заважати їм

ЧОМУ ПОТРІБНО ГОВОРИТИ З ДІТЬМИ ПРО НЕБЕЗПЕКУ ВИСОКОВОЛЬТНОГО СТРУМУ

Якщо у побуті дорослі й діти ще так-сяк орієнтуються у правилах безпечного поводження з електроприладами (адже хрестоматійному «не засовуй пальці до розетки» навчають своїх дітей практично усі батьки), то про небезпеку високовольтного струму розповідають далеко не в кожній родині. А варто було б

Джерела високовольтного струму, до яких можна досить просто дістатися й отримати ураження, – це лінії електропередач, трансформатори та електропоїзди. Саме на таких об'єктах найчастіше травмуються та гинуть діти. Дитячі розваги обертаються лихом, бо діти не усві-

домлюють небезпеки та не знають про наслідки загравання зі струмом.

НЕДОСТАТНЯ ПОІНФОРМОВАНІСТЬ І ЖАГА ЕКСТРИМУ

Цьогоріч у квітні на Житомирщині 13-річний підліток заліз на електроопору, щоб похизуватися перед

дівчиною. Результат – удар струмом та падіння з 10-метрової висоти. Медики діагностували у підлітка опіки половини тіла, кілька переломів і травму ока.

Наприкінці липня 15-річний мешканець Миколаївщини проник на територію електростанції, щоб показати двом своїм молодшим друзям, як від електромагнітного поля дибки піднімається волосся. Та школяр випадково торкнувся дроту та від ураження струмом у 35 кВ загинув на місці.

Інша категорія – ті екстремали, що люблять вилазити та кататися на підніжках, автотягачах та дахах вагонів. Та найжахливіше, що більшість постраждалих – саме підлітки та молоді люди.

Надихнувшись роликами на YouTube, вони прагнуть повторити

побачене. Та залізниця – це зона підвищеної небезпеки. Тому це не місце для дитячих розваг. І діти, і більшість дорослих не знають принципу роботи рухомого складу, адже отримати удар струмом можна так само, як і з лініями електропередач, – навіть не торкаючись дротів. А висота, вітер, упевненість у власних силах та намагання зробити вдалий кадр чи похизуватися перед друзями також роблять свою справу: один необачний рух, крок – і все йде не за планом.

Так, у червні у Києві під час руху поїзда приміського сполучення 13-річний підліток зайшов у простір між вагонами й виліз на дах. Там він випадково взявся за пантограф, який передає електрострум, і загорівся. Отримав загальну високовольтну електротравму та опіки 55% поверхні тіла.

У Києві діти гралися поблизу залізничних вагонів. 10-річний хлопчик виліз на дах вагона та ходив по ньому. Раптом від сильного удару струмом дитина впала вниз. Лікарі, що прибули на подію, лише констатували смерть хлопчика.

Як бачимо, джерела небезпеки не потрібно довго шукати, вони поруч. Але чому діти там опиняються? Чи знали вони про небезпеку?

ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ БІЛЯ ЛЕП

Прихильників долати перешкоди енергетики категорично попереджають, що пролазити на огорожену територію енергооб'єктів, вилазити на електроопори, відкривати дверцята електрощитків, трансформаторів, заглядати та залазити всередину них доки людина досконало не вивчила усі особливості їхньої роботи – смертельно небезпечно! А енергетики, на відміну від більшості відчайдушів, їх вивчили, тому знають, про що кажуть.

Якщо ви чи ваші діти зовсім не збираєтеся порушувати ці правила, але плануєте провести час у зоні проходження ЛЕП, то фахівці не радять:

- запускати повітряних зміїв, коптери, інші дрібні літальні апарати поблизу високовольтних дротів, кидати на них сторонні предмети;
- вилазити на дерева, що ростуть

поблизу ЛЕП. При розгойдуванні вони можуть торкнутися кроною дроту, а якщо дерево сире після дощу, то може проводити струм;

– рибалити в охоронних зонах повітряних ліній електропередач і безпосередньо під ними. Мокра волосінь – гарний провідник струму. Під час закидання снастей може зачепитися за дріт. Зокрема, 2017 року на Львівщині так загинув 19-річний рибалка. Під час риболовлі юнак випадково зачепив дроти електромережі підсаком із металевою ручкою, внаслідок чого був уражений струмом. Попри допомогу, яку намагалися надати потерпілому очевидці події, хлопець помер до приїзду

це дріт (або будь-яка частина контактної мережі), більше коло – наведена напруга. Якщо наблизитися достатньо близько і потрапити в поле наведеної напруги – вас уразить струмом, хоча ви ще не торкнулися елемента контактної мережі. Наведена напруга є небезпечнішою, і ось чому: у контактній мережі у разі доторку до неї спрацює захист – напруга на секунду вимикається, і є шанс, що людина залишиться жива, хоча в більшості випадків це все одно не рятує. Потрапляючи до зони дії наведеної напруги, захист не працює. При цьому точно визначити, на яку відстань розповсюджується дія наведеної напруги важко».

Протягом 2018 року на території Регіональної філії «Південно-Західна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця» електротравми отримали 12 осіб (5 випадків завершилися смертю). Протягом 2017 року уражених струмом було 12 осіб, із них не вижило двоє

швидкої. Особливу небезпеку становить риболовля біля ЛЕП під час грози. Вологість повітря, мокрі снасті та близькість ліній електропередач, що притягують блискавку, збільшують шанс смертельного ураження.

ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ НА ЗАЛІЗНИЦІ

Щодо поведінки на залізничному транспорті, то правила безпеки на залізниці категорично забороняють вилазити на будь-які зовнішні елементи вагонів поїздів. Ця вимога обумовлена особливостями роботи залізничного транспорту.

У коментарі журналу «Надзвичайна ситуація +» фахівець Регіональної філії «Південно-Західна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця» зазначив: *«Напруга контактної мережі електропоїздів становить 27 кВ змінного струму. Та небезпека криється не лише в елементах контактної мережі, а й біля них. Йдеться про наведену напругу. Щоб краще це уявити, покладіть на аркуш монету номіналом 10 копійок і обведіть її. Після того на те саме місце покладіть монету номіналом 5 копійок і також обведіть. Менше коло, заштрихуйте його, –*

Навіть якщо вас не уразить струмом, ви просто можете впасти. Висота падіння з даху вагона складе приблизно 6 м. Ушкодження будуть звісно інші, ніж від удару струмом, але також достатньо серйозні. Тих, хто вважає, що кататися на зчепці вагона безпечно, фахівець попередив, що повітряна хвиля під час зустрічі двох потягів настільки сильна, що людину може в прямому сенсі здути, і добре, якщо не під колеса потяга.

ЖАХЛИВІ НАСЛІДКИ

Повідомлення про нещасні випадки, пов'язані з ураженням струмом переважно зосереджені на загальній характеристиці отриманих травм та причинах їх отримання, і найчастіше ці історії не отримують продовження у ЗМІ. Та для самих потерпілих все тільки починається.

За словами дитячого анестезіолога Національної дитячої спеціалізованої лікарні «Охмадит» Миколи Дем'янюка найбільш критичними є перші три доби після ураження струмом, саме вони визначають: житиме пацієнт чи ні.

«У разі удару струмом високо-

го вольтажу відбувається зупинка серця, паралельно може статися зупинка дихання, тому пацієнт дуже швидко помирає. Якщо ж його все ж таки реанімували, то пацієнт може померти від подальших наслідків. Струм на високовольтних лініях електропередач є дуже агресивним, і може запускати інші небезпечні механізми: розпад клітин м'язів, що негативно позначається на роботі нирок – виникає ниркова недостатність, відмова нирок, надзвичайно різноманітний може бути перебіг хвороби. Проте переважно найбільше струм вражає системи, що його можуть проводити: це кровоносна і нервова системи».

Час, який пацієнт проведе у лікарні, визначити практично неможливо:

«Протягом першої години лікарі відділення невідкладних станів намагаються провести максимальну діагностику стану пацієнта. Якщо пацієнт є стабільним гемодинамічно (кров нормально циркулює судинами), у нього правильний ритм серця та відсутні інші ускладнення, крім власне опіків, то такий пацієнт протягом доби може бути переведений до відділення комбустіології, де профільні лікарі будуть займатися вже лікуванням опіків. Переважно в перші

2–3 доби є багато проблем. Якщо ще є пошкодження м'яких тканин і відбувається інфікування, то інфекція також створює ускладнення: сепсис, порушення згортання крові. Це дуже складна категорія пацієнтів, тому давати прогнози, скільки займе лікування, ніхто не береться».

Та навіть після того, як пацієнта выпишуть із лікарні, це не означає, що все успішно завершилося. Подальша

який проводить імпульси у верхню кінцівку, спостерігається оніміння, відчуття «мурашок по тілу», цим вже займаються неврологи. Загальної статистики, скільки триває реабілітація, немає. Проте загалом подальше відновлення таких пацієнтів вимагає залучення різнопрофільних спеціалістів. Залежно від виду травм можуть знадобитися і пластичні хірурги, і

Інколи радять: надаючи допомогу потерпілому від ураження струмом, покладіть його на землю, присипте землею чи закопайте в землю, щоб земля «витягла струм». Це просто міф – струм не залишається в тілі. Не втрачайте дорогоцінний час, надаючи допомогу!

реабілітація може тягтися роками:

«Такі ураження можуть мати багато віддалених наслідків. Струм високовольтних ліній електропередач чи напругою 100, 220 В, має багато тригерних точок, на які він діє. Якщо пацієнта врятували, у нього може бути уражений вестибуло-кохлеарний апарат і, як наслідок, глухота, відшарування сітківки, катаракта, проблеми з гостротою зору, периферична нейропатія, коли, приміром, ушкоджується нерв,

ортопеди-травматологи, неврологи, нейрохірурги. Лікування може бути досить дорогим. Та найбільш складними є перші три доби. Якщо протягом цього періоду не вдається налаштувати всі життєво важливі функції, то про подальшу реабілітацію говорити не можемо».

Отже, точно визначити, які будуть наслідки від удару струмом, не можливо. Кожен випадок унікальний і по-своєму складний. Тож чи варто так ризикувати?

ПРАВИЛА НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛОМУ ВІД УРАЖЕННЯ СТРУМОМ

Якщо ви стали свідком ураження потерпілого струмом і хочете допомогти, дотримуйтеся такого алгоритму дій:

- 1. Найперше та найголовніше правило: переконайтеся у відсутності небезпеки для вас!** Якщо постраждалий все ще перебуває під дією струму, електронепровідними предметами (наприклад, сухою дерев'яною палицею) виведіть постраждалого з-під дії напруги.

- 2. Огляньте потерпілого.** Визначте наявність свідомості, дихання та серцебиття.

- 3. Викличте бригаду екстреної медичної допомоги.**

Якщо дихання та серцебиття відсутнє, починайте серцево-легеневу реанімацію.

Якщо потерпілий у свідомості, надайте йому стабільного положення, огляньте тіло, на опіки накладіть чисту пов'язку.

- 4. Не залишайте постраждалого до приїзду медиків.**

ПРАВИЛА НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛОМУ У РАЗІ ПАДІННЯ З ВИСОТИ

Якщо ж було ще й падіння з висоти, то:

- якщо дихання та серцебиття спостерігається, залиште постраждалого у попередньому положенні до приїзду медичної допомоги;

- якщо постраждалий лежить на животі несвідомий та є підозри на відсутність дихання, зафіксуйте шийний відділ хребта та за допомогою присутніх осіб переверніть постраждалого на спину;

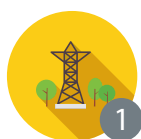
- огляньте потерпілого на предмет зовнішніх пошкоджень, таких як відкриті переломи, кровотечі. Якщо є кровотеча, зупиніть її, але намагайтеся мінімізувати переміщення потерпілого.

Оксана БОБК

ОБЕРЕЖНО: ОБІРВАНИЙ ДРІТ

ВИЯВИЛИ ОБІРВАНИЙ ДРІТ?

1 **Не панікуйте.**
Зупиніться. Озирніться

3 Якщо ви перебуваєте в зоні ураження, виходьте з неї «гусячим кроком»: зведіть ноги разом, не відривайте їх одна від одної і від землі, пересувайтеся короткими ковзними кроками. Так, під час ходьби обидві ноги будуть знаходитися практично в одній точці з одним електричним потенціалом – напруга між ними не виникне

5 Організуйте охорону місця пошкодження дроту до приїзду ремонтної бригади

2 Подумки відрахуйте 10 м від точки, у якій дріт торкається землі (8 м – зона ураження струмом + 2–3 м похибка окоміру). Якщо ви поза цією зоною, не підходьте ближче

4 Після виходу з зони ураження, попередьте про небезпеку людей навколо

6 Повідомте про знахідку енергетиків

ОБІРВАНИЙ ДРІТ ЗАЧЕПИВ АВТО?

Якщо дріт впав на машину, зупиніть її. Якщо можна від'їхати та звільнити машину від дроту – зробіть це. Якщо звільнити машину не вийшло, не виходячи з неї, огляньте ЛЕП

Якщо дріт низької напруги (0,4 кВ, характерною особливістю є бетонна або дерев'яна опора (стовп), малий білий/прозорий ізолятор на дроті, самих дротів – 4–5 шт.) – ізолюючих властивостей автопокришок достатньо для його ізоляції від землі. Автомобіль буде під напругою лінії, але струм по ньому не потече. негайно телефонуйте у службу порятунку та не виходьте з авто до їх приїзду

Якщо дріт з напругою понад 1 кВ, вона проб'є покришки – струм буде по корпусу автомобіля витікати на землю. Якщо при цьому не сталося займання авто, телефонуйте в службу порятунку і не виходьте з авто до їх приїзду. Якщо ж покришки авто загорілися – це сигнал до евакуації:

Не торкайтеся корпусу транспортного засобу

Якщо у вас взуття з нестійкою підшвою – зніміть його, втрата рівноваги може коштувати вам життя

Щільно зімкніть обидві ноги та вистрибніть з авто. **Увага!** Важливо приземлитися одночасно на дві щільно зімкнуті ноги, не торкайтеся землі чи транспортного засобу руками! Відійдіть від авто «гусячим кроком» на 10 м

БЕЗПЕКА НА ДИТЯЧОМУ МАЙДАНЧИКУ

Граючи з дітьми на дитячому майданчику, обов'язково подумайте про їхню безпеку

Діти у віці до 7 років повинні перебувати на дитячому майданчику під наглядом дорослих

ОДЯГАЄМОСЯ ДЛЯ ГРИ НА МАЙДАНЧИКУ

Одяг має бути зручним, не заважати дитині вільно рухатися

Не одягайте кофтинки з капюшоном, бо дитина може зачепитися ним за щось

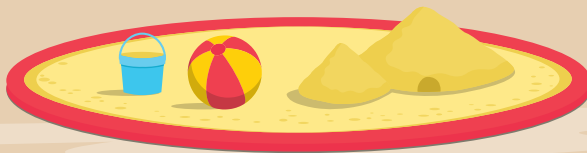
На одязі має бути мінімальна кількість різних застібок

Не взувайте слизьке взуття або ляпанці, вони можуть стати причиною падіння, а отже, травми

ОГЛЯДАЄМО МАЙДАНЧИК

- 1 Ігрові елементи майданчика повинні бути цілими, без розбитих або поламаних частин, не повинні бути іржавими. Неприпустима відсутність будь-яких частин ігрових елементів
- 2 Уся територія майданчика повинна бути очищена від гострих і небезпечних речей
- 3 Перевіряйте температуру ігрових елементів, оскільки в літні спекотні дні дитячі гірки й каруселі під прямими сонячними променями дуже сильно нагріваються
- 4 Переконайтеся, що всі петлі на гойдалці в робочому стані, сидіння прикріплене і надійне, а сама конструкція стійка
- 5 Гвинти й шурупи, якими скріплені атракціони, не повинні стирчати зовні

- 6 Уважно огляньте пісочницю і приберіть усі небезпечні предмети: бите скло, шприци, сигаретні недопалки тощо

ПОПЕРЕДЖАЄМО МАЛЮКА

Граючи з піском, не можна кидатися ним, а руки не можна брати до рота

Не підходити близько до гойдалки або каруселі, що рухаються

Не можна зістрибувати з гойдалки, коли вона рухається

При можливому падінні з гойдалки необхідно присісти, а не вставати на повний зріст, ризикуючи отримати удар

Щоб дитина засвоїла і дотримувалася правил безпечної поведінки на дитячому майданчику, необхідно обговорювати можливі ситуації, розповідати, як їх уникнути. Тоді дитячий майданчик буде приносити тільки радість.

Лілія БОГДАНОВИЧ, Світлана УСИК,
НМЦ ЦЗ та БЖД Волинської області

ТРАГЕДІЯ «ОТВАЖНОГО»

Одна з найбільших небезпек, з якими стикаються мореплавці, це не бурхливий океан, а вогонь. Попри достатню кількість води, яка, як відомо, є найпоширенішим засобом боротьби з вогнем, і металеві корпуси сучасних кораблів, полум'я пожежі здатне знищити і саме судно, і все живе на ньому

Великий протичовновий корабель «Отважный»

Ще небезпечніші пожежі на військових кораблях, які здійснюють бойове чергування, – на них міститься величезна кількість вибухових речовин, здатних під час пожежі детонувати в будь-яку секунду. Наприкінці літа 1974 року подібний випадок стався на великому протичовновому кораблі «Отважный», приписаного до військової бази в Севастополі. У СРСР про загибель цього корабля вважали за краще особливо не розповсюджуватися.

ВІДВАЖНИЙ ТА ОЗБРОЄНИЙ

«Отважный» належав до типу великих протичовнових кораблів (ВПК), які перебували на озброєнні

радянського флоту 1964–1991 років. Будувався він на Миколаївському суднобудівному заводі й введений до складу Чорноморського флоту на початку 1965 року. За своє

досить коротке життя здійснив 7 бойових походів, наносив візити до Порт-Саїду і Олександрії (Єгипет), Спліту (Югославія), Бісау (Гвінея-Бісау), Таранто і Мессіни (Італія). Командував кораблем капітан 2-го рангу Іван Винник.

За технічною характеристикою «Отважный» мав довжину корпусу – 144 м, осадку – до 6 м. Чотири газові турбіни загальною потужністю – 94 тис. к. с. працювали на два гвинта, забезпечуючи судну швидкість 36–38 вузлів. Корма обладнувалася посадковою платформою для протичовнового гвинтокрила. Для нього на кораблі передбачалося зберігання 5 т авіаційного гасу і боєзапасу (глибинні бомби, протичовнові торпеди тощо).

Озброєння було стандартне для цього типу корабля, але вперше в історії радянського кораблебудування він отримав два зенітно-ракетних комплекси «Волна-М». На носу й кормі кожен комплекс обладнувався двома двобалочними установками і магазином із двома обертовими барабанами на вісім ракет кожен.

На випадок пожежі «Отважный» мав протипожежну систему «Карат», яка при підвищенні температури до 70°C через 0,3 с автоматично починала подачу вогнегасної піни і води в будь-який підпалубний відсік корабля. Проте сповіщувачі «Карата» виявилися настільки чутливими, що після десятків випадків

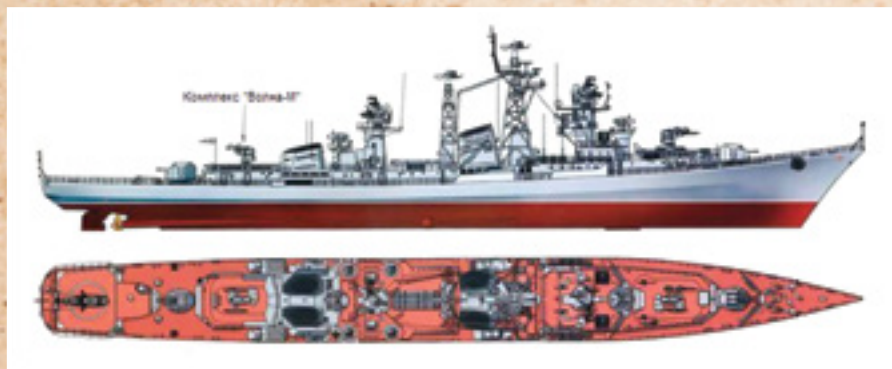

Схема «Отважного» і місце, де стався вибух й виникла пожежа

Універсальний зенітно-ракетний комплекс «Волна-М»

хібних спрацювань, її перевели в ручний режим. Тепер замість миттєвого спрацювання система спочатку сповіщала про місце пожежі і тільки після натискання черговим фахівцем кнопки на пульті, почала гасіння. В екстреній ситуації через людський фактор система «Карат» не спрацювала.

РЯД ВИБУХІВ

30 серпня 1974 року о 09:55 корабель з бортовим номером 530 прибув на полігон. Як флагман у цей день «Отважный» повинен був забезпечувати зенітні тренування з малих ракетних кораблів в умовах радіолокаційних перешкод, що здійснювалися неподалік від мису Херсонес. Але нікому не відомий ланцюжок подій (про який потім напише комісія) замкнувся у льосі № 8 ВПК, де «рвонув» ракетний боєзапас.

О 09:58 на містку відчули невеликий струс судна, ніби в його кормовій частині стався невеликий вибух. Після цього машини відразу зупинили і на кораблі оголосили аварійну і бойову тривогу. За 10 с після першого на кораблі стався сильніший вибух, за кормовою трубою з'явився сніп полум'я і добре помітна шапка білого диму. Ще за 20 с пролунав

третій вибух біля ракетного льоху № 8. За 5-10 с після третього вибуху пролунала низка послідовних вибухів, схожих на канонаду – вибухали боєголовки ракет. Над місцем вибуху піднявся стовп полум'я і повалив густий чорний дим. Вибух був такої сили, що зірвав ляду в надбудові разом із ракетним комплексом «Волна-М», відкинувши її на кормову димову трубу. Після вибуху в цьому районі ВПК почалася сильна пожежа, особовий склад корабля почав дії з рятування судна.

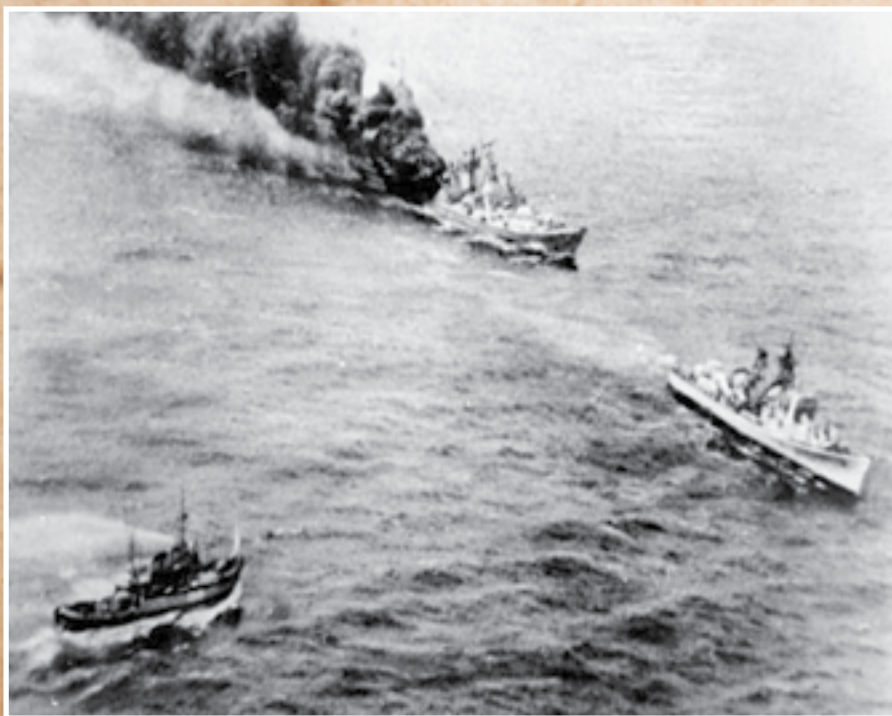
Під час проведеного розслідуван-

ня вдалося встановити, що ракетні комплекси «Отважного» до стрільби не готувалися, і навіть не планувалося подання ракет на пускові установки, однак за тривою живлення на розподільні щити ракетних комплексів подавалося (як і належить за бойової або навчальної тривоги). Полум'я в льосі з'явилося через мимовільну активацію маршового двигуна однієї з зенітних ракет (спрацював піропатрон). Після цього пішов запуск ракетного двигуна її ж стартового ступеня, що призвело до запуску стартових двигунів ще кількох ракет. Усе це спричинило різкий стрибок тиску в погребі, внаслідок чого на ляду почала діяти сила приблизно в 2500 т, що і стало причиною її вибуху. Через вибух, який стався у кормовій частині, в бортовій обшивці корабля в районі 8-го льоху утворилися дві пробоїни, крізь які у відсіки почала надходити забортна вода.

Коли в льосі № 8 і в коридорах вирувала пожежа, корабель через отримані пробоїни почав кренитися на правий борт. На судні була подана команда увімкнення системи водяного захисту для зрошення і затоплення льохів № 6, 7 та 10. Проте здійснити задумане не вдалося через вихід із ладу трубопроводів, пошкоджених вибухом. О 10:23 особовому складу «Отважного», який розташовувався в кормових відсіках судна, наказали евакуюватися з корабля. Водночас пожежа на бор-

Пожежа кормового ракетного льоху № 8

Буксирування «Отважного»

ту набирала сили. При цьому льохи з боєзапасами № 6 і № 7 постійно охолоджували водою з пожежних стволів. О 10:40 на допомогу потерпілому судну підійшли есмінці «Сознательный» і «Бедовый», з яких на «Отважный» була висаджена спеціальна рятувальна команда.

О 10:54 есмінець «Сознательный» взяв охоплений полум'ям корабель на буксир для того, щоб відвести його на мілину. Через крен, який досягнув 12°, на «Отважном» почали процедуру перекачування палива з правого на лівий борт, але це не допомогло.

До полудня пожежу на борту корабля вдалося локалізувати, з льохів став підніматися вже білий дим. Проте, прийшла нова біда – стався обрив буксирних тросів, і поки заводили нові, пожежа в кормовому машинному відділенні «Отважного» продовжувала тривати. Щоб не порушити стійкість корабля, припинили подавання води до відсіків, використовуючи лише вогнегасну піну. Подальше буксирування потерпілого ВПК призвело до крену, який досяг 17°.

ДОПОМОГА ЗВІДУСІЛЬ

На допомогу «Отважному», що потерпав від вогню, з усіх боків поспішали бойові кораблі й рятувальні судна, піднята авіація. Перші на місце події почали прибувати рятувальні судна, а згодом пожежно-дезактиваційний корабель «Пламя». Вони розпочали подавати в район палаючих льохів вогнегасну піну. Разом із цим,

була спроба відкачування води з кормових відсіків, але о 14:47 стався вибух авіаційного боєзапасу, що розташовувався в льосі № 10. Одночасно з цим вибухнула і цистерна з п'ятитонним запасом вертолітного палива. Все це серйозно ускладнило ситуацію, крен корабля на правий борт швидко почав збільшуватися і стабілізувався на позначці 27°. Після детонації ракет «Отважный» отримав настільки сильні пошкодження, що врятувати його виявилось неможливим. На кораблі припинилася подача живлення на прилади та зникло освітлення. Язики полум'я вже лизали поверхню люка льоху № 9, коли о 15:12 екіпаж отримав наказ – залишити корабель, що потерпав від лиха. Капітан покинув його, як заведено – останнім.

О 15:35 великий протичовновий корабель «Отважный» почав занурюватися в море кормою без перекидання і за 12 хв зник під водою. Глибина в місці його затоплення складала 127 м на відстані 28 миль від Севастополя. Від виявлення на кораблі пожежі до його затоплення минуло 5 год 47 хв. З 287 осіб особового складу, які перебували на борту судна, загинули 24 людини (19 матросів і 5 курсантів, які проходили практику). Опіки та поранення різ-

Рятувальна операція й гасіння пожежі

ного ступеня тяжкості отримали 26 осіб. Загибель «Отважного» змусила по-новому подивитися на багато положень, що стосувалися конструктивних і організаційних заходів щодо забезпечення живучості та непотоплюваності кораблів й особливо на протипожежні заходи.

ПІСЛЯ ТРАГЕДІЇ

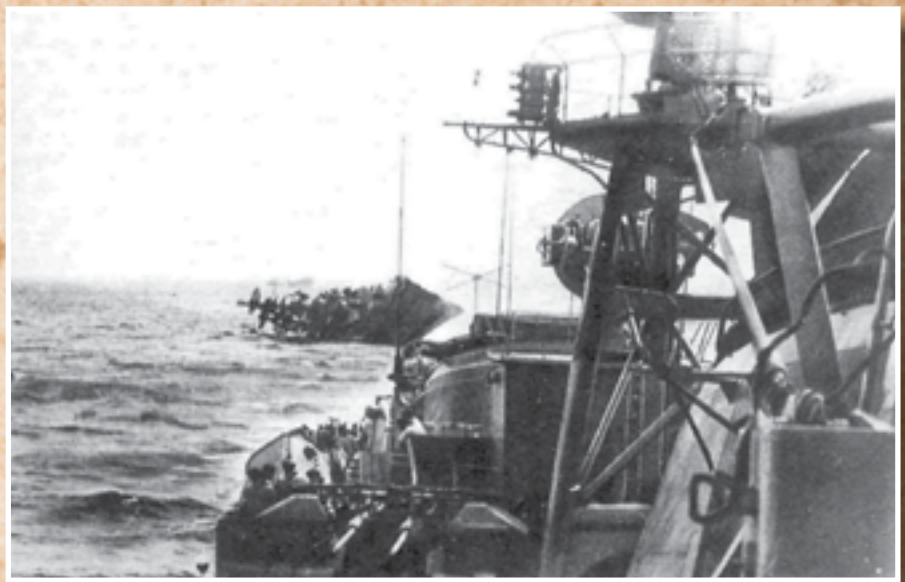
Нещасний корабель після цієї трагедії не залишили у спокої. За переказами, після катастрофи в Чорному морі з'явився американський корабель, який мав обладнання для глибоководних робіт. «Холодна війна» була в самому розпалі. «Отважный» лежав на дні в нейтральних водах разом із секретним обладнанням і боєприпасами. Заклопотаний престижем країни міністр оборони СРСР маршал А. Гречко зажадав підняти «Отважный» будь-якою ціною, для чого у вересні 1974 року провели обстеження лежачого на ґрунті «потопельника», знявши з нього цінну апаратуру, устаткування й секретну документацію.

Результати повного дослідження й аналіз стану глибинного боєзапасу корабля змусили відмовитися від суднопідіймальних робіт та провести акт знищення, підірвавши його на місці затоплення. Усього було закладено більше 80 т вибухівки, а з урахуванням корабельного боєзапасу вибухнути мало 113 т тротилу. О 10-й ранку 26 грудня 1977 року заряд привели у дію, піднявши фонтан води у морі заввишки понад 100 м, перетворивши корпус «Отважного» в безформне нагромадження металу, розкиданого на великій площі морського дна. Корабель перестав вже існувати, не тільки як бойова одиниця флоту, а й як фізично цілісний об'єкт.

Історія аварій і катастроф показує, що неправильні дії однієї людини ніколи не призводять до загибелі корабля. Загибель корабля – це завжди ланцюжок хибних рішень і технічних недоліків. За результатами цілої серії вогневих натурних випробувань запуску ракет в подібному льосі № 8, дістали висновки про те, що штатні засоби протипожежного

На кормі за трубою видно підняту вибухом частину надбудови над льохом № 8. На носу моряки чекають команди на евакуацію

Агонія «Отважного»

захисту льохів володіли необхідною ефективністю і забезпечували локалізацію аварійної ситуації в межах льоху, без нанесення істотних пошкоджень кораблю. Але систему захисту перевели в ручний режим, який не спрацював і провину за це поклали на мічмана, який повинен був привести її в дію.

У наказі міністра оборони СРСР відмічалася відважна робота екіпажу з рятування корабля, що проявив мужність і діяв уміло. Проте командира, кавторанга І. Винника з посади усунули. У вцілілих членів екіпажу «Отважного» взяли підписку про найсуворіше нерозголошення події та «розкидали» дослужувати на інших кораблях. Попри те, що вже восени

1974 року в іноземних ЗМІ зарясніли повідомлення про загибель «П'ятсот тридцятого», в СРСР всі документи на цю тему під грифом «Цілком таємно» пролежали довгих 17 років.

На старому кладовищі «П'ятих бастіон» у Севастополі є скромний обеліск. На ньому напис: «Морякам «Отважного», погибшим при исполненнии воинского долга в августе 1974 г.». На обеліску 24 прізвища з ініціалами, без вказівки посад і військових звань загиблих. Але в землі під обеліском тіл немає: 23 моряки покояться у морі, і лише один похований у себе на батьківщині.

Микола ЄРМАКОВ

«Надзвичайна ситуація +»

Щомісячний
виробничо-практичний журнал

№8(14), серпень/2018

Видається за інформаційної підтримки:
Державної служби України з надзвичайних ситуацій;
Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту;
Громадської організації «Рада технічних комітетів стандартизації України»;
Громадської спілки «Міжнародна асоціація цивільного захисту України»

Засновник: ТОВ «Науковий парк «Центр трансферу технологій цивільного захисту»

Видавець: ТОВ «АЛЬБУС 2005»

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 22507-12407 Р від 01.02.2017

Передплатні індекси:
60050, 60055

Шеф-редактор:
Олена Перевозник

Головний редактор:
Віта Струтинська

Заступник головного редактора:
Оксана Лівінська

Редактор-журналіст:
Аліна Жук

Маркетинг:
Оксана Вовк

Верстка:
Володимир Шатило

Фото: у журналі використані авторські фото, фотоматеріали з фотобанків Shutterstock, Freepik, а також соціальних мереж

Друк: Типографія від «А» ДО «Я»
вул. Колекторна, 38/40,
м. Київ, Україна, 02660
Наклад: 7750 прим.
Замовлення № 2531

Адреса редакції:
вул. Рибальська, 18,
м. Київ, 01011, Україна,
тел.: (098) 893-2093,
www.ns-plus.com.ua,
e-mail: ns-plus@ukr.net
Сторінка у «ФБ»:
Надзвичайна ситуація +

Журнал розповсюджується лише за передплатою. Ціна договірна

Редакція не несе відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок використання, невикористання чи неналежного використання інформації, що міститься в цьому виданні. Редакція не завжди поділяє позицію автора. Рукописи не рецензуються та не повертаються. Матеріали публікуються українською мовою. Відтворення матеріалів видання можливе лише за наявності письмового дозволу редакції. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець

© ТОВ «АЛЬБУС 2005»

НАДЗВИЧАЙНА СИТУАЦІЯ +

У наступному номері читайте:

- Спецкурс. Цивільний захист. Практичні поради керівнику
 - Інформування населення, яке проживає в зонах можливого радіоактивного забруднення навколо атомних електростанцій
 - Практичні рекомендації щодо надання домедичної допомоги постраждалим в екстремальних умовах
 - Основні причини виникнення пожеж в Україні у першому півріччі 2018 року
 - Тварини: природа створила, людина знищила
 - Спалювання листя – шкода доквіллю
 - Професійна кар'єра в органах і підрозділах ДСНС України
 - Прилад для контролю стану повітря в навчальних приміщеннях
 - Діти & Інтернет: як навчити безпеці у віртуальному світі
- А також у кожному номері
- Абетка безпеки,
 - Сторінки історії,
 - Пам'ятки безпеки